

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta ekonomicko-správní

Ústav veřejné správy a práva

**REGIONÁLNÍ POLITIKA EVROPSKÉ
UNIE**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

AUTOR PRÁCE: Bc. BARBORA NĚMCOVÁ

VEDOUCÍ PRÁCE: prof. PhDr. Karel Lacina, DrSc.

2006

UNIVERSITY OF PARDUBICE
Faculty of Economy and Administration
Institute of Public Administration and Law

**REGIONAL POLICY OF THE
EUROPEAN UNION**

DIPLOMA THESIS

AUTHOR: Bc. BARBORA NĚMCOVÁ

ADVISOR OF THESIS: prof. PhDr. Karel Lacina, DrSc.

2006

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta ekonomicko-správní

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zásady pro vypracování:

ÚVOD

POJETÍ REGIONÁLNÍ POLITIKY EVROPSKÉ UNIE

PŘÍČINY PŘECHODU OD NÁRODNÍ KONCEPCE REGIONÁLNÍ POLITIKY

MAKROEKONOMICKÉ A MIKROEKONOMICKÉ NÁSTROJE SOUDOBÉ
REGIONÁLNÍ POLITIKY

HLAVNÍ CÍLE REGIONÁLNÍ POLITIKY EVROPSKÉ UNIE NA PŘELOMU 20. A 21.
STOLETÍ

ZPŮSOBY FINANCOVÁNÍ ROZVOJOVÝCH REGIONÁLNÍCH PROJEKTŮ
PROSTŘEDNÍCTVÍM STRUKTURÁLNÍCH FONDŮ

REGIONÁLNÍ POLITIKA VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EVROPSKÉ UNIE

ZÁVĚR

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména skutečnosti, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

Pardubice 5. 5. 2006

Němcová Barbora

Ráda bych poděkovala nejen panu prof. PhDr. Karlu Lacinovi, DrSc. za cenné rady a podklady při zpracování diplomové práce, ale i svým přátelům za pomoc při získání informací a materiálů a v neposlední řadě svým rodičům, kteří mě během mých celých studií na Univerzitě v Pardubicích podporovali.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce pojednává o jedné z politik Evropské unie, jež nese název Regionální politika EU. Mým hlavním cílem bylo poskytnout co nejvíce informací o regionální politice, která je především politikou solidarity. Představuje způsob, jímž Evropská unie pomáhá regionům, které zaostávají ve vývoji atd.

Práci je rozdělena do šesti kapitol, počínaje pojetím regionální politiky. Dále se v ní podrobně zabývám příčinami přechodu od národní koncepce RP k integrované RP, makroekonomickými a mikroekonomickými nástroji soudobé RP, jejími hlavními cíli a způsoby financování a nakonec regionální politikou ve vybraných zemích Evropské unie.

Pro lepší představu a názornost je v práci užita řada grafů, tabulek a obrázků.

ABSTACT

This diploma thesis disserts on one of the policy of the European union that is called the Regional policy. My main intention was to provide the information about the Regional policy that is above all policy solidarity. It presents way, whereby European Union helps region, that have underdevelop and so on.

Work is divided into six chaps, starting with conception of the Regional policy. In detail I am also talking about causes of passage from national conception RP to integrated RP, macroeconomics and mikroeconomics implements of contemporary RP, its principal aims and means of financing and in the end about regional policy in chosen countries of the European union.

For a better idea and illustration I have used a number of graphs, figures and pictures there.

OBSAH

SEZNAM OBRÁZKŮ	12
SEZNAM ZKRATEK.....	13
ÚVOD.....	14
1 CO JE TO REGIONÁLNÍ POLITIKA	15
1.1 Definice regionální politiky	19
1.2 Důvody pro realizaci regionální politiky	20
1.3 Rozdíly mezi státy EU	22
1.4 Význam regionální politiky.....	27
1.5 Vývojové etapy	27
1.5.1 1958 – 1973.....	27
1.5.2 1974 – 1985.....	28
1.5.3 1986 – 1999.....	30
1.5.4 2000 – 2006.....	32
1.6 Principy regionální politiky	34
1.6.1 Princip programování.....	34
1.6.2 Princip koncentrace (zásada koncentrace úsilí)	35
1.6.3 Princip partnerství (komplementarity)	35
1.6.4 Princip adicionality (doplňkovosti).....	36
1.6.5 Princip monitorování a vyhodnocování	36
1.7 Klasifikace regionů	36
2 KONCEPCE REGIONÁLNÍ POLITIKY EVROPSKÝCH STÁTŮ	40
2.1 Regionální politika státu	40
2.1.1 Vývoj koncepcí regionální politiky v Evropě ve 30. – 60. letech 20. století 40	
2.2 Pojetí regionální politiky.....	42
2.2.1 Tradiční přístup	44
2.2.2 Soudobý přístup	45
2.2.3 Odpůrci a zastánci přístupů.....	46
MAKROEKONOMICKÉ A MIKROEKONOMICKÉ NÁSTROJE SOUDOBÉ REGIONÁLNÍ POLITIKY.....	48

2.3	Makroekonomické nástroje.....	48
2.3.1	Fiskální politika.....	48
2.3.2	Monetární politika.....	49
2.3.3	Proteccionismus	49
2.4	Mikroekonomické nástroje.....	49
2.4.1	Nástroje realokace pracovních sil	49
2.4.2	Nástroje realokace kapitálu	49
3	HLAVNÍ CÍLE REGIONÁLNÍ POLITIKY EVROPSKÉ UNIE NA PŘELOMU	
20. A 21. STOLETÍ	50	
3.1	Cíle regionální a strukturální politiky Evropské unie v letech 1994 – 1999.....	50
3.1.1	Cíl 1: Podpora rozvoje a strukturálních změn zaostávajících regionů.....	51
3.1.2	Cíl 2: Přeměna regionů nebo jejich částí, které jsou vážně ohroženy hospodářským úpadkem.....	51
3.1.3	Cíl 3: Boj proti dlouhodobé nezaměstnanosti (delší než 12 měsíců) a pracovní integrace mladých lidí (do 25 let)	52
3.1.4	Cíl 4: Podpora adaptace pracovníků na hospodářské změny a na změny ve výrobě	52
3.1.5	Cíl 5: Podpora rozvoje venkovských regionů:	52
3.1.5.1	A): urychlením strukturálních změn v zemědělství v rámci reformy restrukturalizace rybolovu (Strukturální přeměna zemědělství)	52
3.1.5.2	B): rozvoj a strukturální změny regionů s extrémně nízkým zalidněním (Rozvoj a strukturální adaptace agrárních regionů)	53
3.1.6	Cíl 6: Rozvoj řídké zalidněných regionů ve Švédsku a Finsku.....	53
3.2	Cíle regionální a strukturální politiky Evropské unie v letech 2000 – 2006.....	54
3.2.1	Cíl 1: Podpora rozvoje zaostávajících regionů (69,7 %).....	55
3.2.2	Cíl 2: Podpora oblastí potýkajících se s restrukturalizací (11,5 %)	56
3.2.3	Cíl 3: Podpora politiky zaměstnanosti a vzdělání (12,3 %).....	57
3.3	Budoucí plány na období 2007 – 2013	59
3.3.1	Nová architektura politiky soudržnosti EU v letech 2007-13	59
3.3.1.1	Cíl Konvergence.....	59
3.3.1.2	Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	60
3.3.1.3	Cíl Evropská územní spolupráce.....	60

3.3.2	Struktura programových dokumentů pro využívání fondů EU v období 2007-2013	61
3.3.2.1	Strategické obecné zásady Společenství	61
3.3.2.2	Národní rozvojový plán.....	61
3.3.2.3	Národní strategický referenční rámec	62
3.3.2.4	Operační programy.....	62
3.3.3	Strategické směrnice Společenství v období 2007 – 2013	62
3.3.4	Nové pokyny k regionální podpoře.....	63
3.4	Iniciativy Společenství	65
3.4.1	Interreg III	67
3.4.2	Urban II	67
3.4.3	Leader + ...	68
3.4.4	Equal	68
4	ZPŮSOBY FINANCOVÁNÍ ROZVOJOVÝCH REGIONÁLNÍCH PROJEKTŮ PROSTŘEDNICTVÍM STRUKTURÁLNÍCH FONDŮ	69
4.1	Evropský fond regionálního rozvoje.....	70
4.2	Evropský sociální fond.....	70
4.3	Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond	71
4.4	Finanční nástroj pro podporu rybolovu.....	72
4.5	Kohezní fond (Fond soudržnosti).....	73
4.6	Evropská investiční banka.....	75
4.7	Fond solidarity Evropské unie	75
4.8	Výbor regionů	76
4.9	Principy strukturální politiky	77
4.10	Programové dokumenty regionální politiky 2000 - 2006	77
4.11	Finanční období 2007 - 2013	81
4.11.1	Rozpočet EU	81
4.11.2	Nová interinstitucionální dohoda	83
5	REGIONÁLNÍ POLITIKA VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EVROPSKÉ UNIE .85	
5.1	Česká republika.....	85
5.1.1	Regionální politika České republiky.....	85
5.1.1.1	Programové dokumenty regionální politiky ČR	87

5.1.1.2	Programy 2004-2006.....	88
5.1.1.3	Zdroje zabezpečení aktivit regionálního rozvoje	93
5.1.1.4	Institucionální nástroje regionální politiky v České republice jsou : ..	93
	Institucionální zabezpečení přípravy na programovací období 2007-13	93
5.1.1.5	Národní rozvojový plán ČR 2007 – 2013	94
5.1.1.6	Regiony NUTS.....	99
5.1.1.7	Problémy České republiky	101
5.2	Velká Británie	103
5.2.1	Regionální politika Velké Británie.....	104
5.2.1.1	Regiony NUTS.....	104
5.2.1.2	Současné nástroje regionální politiky ve Velké Británii.....	108
5.3	Francie.....	110
5.3.1	Regionální politika Francie	110
5.3.1.1	Regiony NUTS.....	116
5.4	Rakousko	117
5.4.1	Regionální politika Rakouska	118
5.4.1.1	Nositelé regionální politiky.....	119
5.4.1.2	Regiony NUTS.....	121
5.4.1.3	Legislativní aspekty a věcné souvislosti realizace regionální politiky a prostorového rozvoje v Rakousku	122
5.5	Polsko.....	123
5.5.1	Regionální politika Polska	124
5.5.1.1	Regiony NUTS.....	125
	ZÁVĚR.....	127
	POUŽITÁ LITERATURA.....	129
	SEZNAM PŘÍLOH.....	131

SEZNAM TABULEK

tabulka 1: "Nejbohatší" regiony (HDP v % prům. EU).....	24
tabulka 2: "Nejchudší" regiony (HDP v % prům. EU).....	24
tabulka 3: Srovnání ČR a SR (HDP v % průměru EU).....	25
tabulka 4: hranice pro NUTS	38
tabulka 5: Dva základní přístupy v regionální politice	47
tabulka 6: Počet obyvatel regionů Cíle 1 (v milionech obyvatel).....	56
tabulka 7: Limitní počet obyvatel členských států EU pro Cíl 2	57
tabulka 8: Porovnání cílů Evropské unie mezi obdobími 1994 - 1999 a 2000 - 2006	58
tabulka 9: míra podpory regionům	64
tabulka 10: Iniciativy Společenství v EU 15 2000 – 2006.....	66
tabulka 11: Porovnání Cílů, Iniciativ Evropské unie mezi obdobími 1994 - 1999 a 2000 - 2006.....	68
tabulka 12: Financování Cílů a Iniciativ Společenství ze Strukturálních fondů.....	73
tabulka 13: STRUKTURÁLNÍ FONDY A FOND SOUDRŽNOSTI.....	75
tabulka 14: Alokace strukturálních operací pro Českou republiku v letech 2004-2006 podle oblastí podpory (v mil EUR, běžné ceny).....	92
tabulka 15: Finanční prostředky na Rámce podpory Společenství = Cíl 1 (EUR, běžné ceny).....	92
tabulka 17: NUTS I, NUTS II a NUTS III ve Velké Británii	104

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: HDP na obyvatele.....	18
Obrázek 2: HDP na obyvatele podle zemí a regionálních rozdílů, 2001 (podle parity kupní síly).....	26
Obrázek 3: Politika soudržnosti 2007 - 2013: rozdělení cílů v mld. eur.....	61
Obrázek 4: NUTS II a NUTS III v ČR	100
Obrázek 5: Kolik Česko platí a kolik získává (v miliardách korun).....	101
Obrázek 6: 22 regionů Francie	113

SEZNAM ZKRATEK

CSF – Rámec podpory Společenství

ČR – Česká republika

FIFG – Finanční nástroj pro podporu rybolovu

EAGGF – Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond

ECU – Evropská měnová jednotka (European Currency Unit)

EHS – Evropské hospodářské společenství

EK – Evropská komise

EP – Evropský parlament

ERDF – Evropský fond regionálního rozvoje

ES – Evropské společenství

ESF – Evropský sociální fond

EU – Evropská unie

EURATOM – Evropské společenství pro atomovou energii – organizace založené smlouvami podepsané 27. března 1957 v Římě

HDP – Hrubý domácí produkt

Hl. m. – Hlavní město

HMU – Hospodářská měnová unie

JPD – Jednotný programový dokument

JÚSC – Jednotka územního samosprávného celku

NUTS – Klasifikace územních statistických jednotek OECD – Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj

RP – Regionální politika

SF – Strukturální fondy

SROP – Společný regionální operační program

VB – Velká Británie

VÚSC – Vyšší územně samosprávné celky

TJ – to je

TZN – to znamená

ZÚJ – Základní územní jednotka

ŽP – Životní prostředí

ÚVOD

Tématem mé diplomové práce, již se zabývám v následujících kapitolách, je regionální politika Evropské unie. Dnes se řadí mezi nejvýznamnější politiky v rámci EU.

Evropská unie je jednou z hospodářsky nejúspěšnějších oblastí světa, avšak mezi jednotlivými členskými státy existují značné rozdíly, mnohem větší rozdíly jsou však mezi různými regiony v Evropě, které se vstupem dalších 10 nových států prohloubily. Česká republika je právě jedna z těch, které v květnu roku 2004 do Evropské unie vstoupily a stala se tak součástí 25 států Evropského společenství. Regionální politika se snaží tyto rozdíly eliminovat. Proto je velice důležitá existence kvalitní regionální politiky, která pomůže každému státu překlenout vznikající diferenciaci nejdříve na národní úrovni. Bohužel národní zdroje jsou na dosažení vyváženého rozvoje celého území státu často omezené, a proto je žádoucí, aby instituce EU převzaly určitou odpovědnost v rámci regionální politiky v celoevropském měřítku. RP je jak prostředkem pro vyjádření finanční solidarity, tak mocnou hnací silou ekonomické integrace.

Od počátku roku 2000 se zaměřovala i na nečlenské státy střední a východní Evropy, které zažádaly o přijetí do EU. Aktivně napomáhala kandidátským zemím v socioekonomickém vývoji, např. poskytovala strukturální pomoc na budování dopravní infrastruktury, ochranu životního prostředí atd.

Hlavním cílem mé závěrečné práce bylo objasnit úlohu regionální politiky pro Evropskou unii a její přínos pro vybrané státy EU včetně ČR.

Tato práce je rozdělena do šesti bodů, počínaje vysvětlením pojmu a významu regionální politiky EU a konče regionální politikou ve vybraných zemích Evropské unie. Dále se v ní podrobně zabývám koncepcí RP evropských států, makroekonomickými a mikroekonomickými nástroji soudobé regionální politiky, jejími hlavními cíli a způsoby financování.

Hlavním důvodem, proč jsem si ke zpracování diplomové práce vybrala právě toto téma, je nejen můj celkový zájem o dění v Evropské unii, ale také jsem chtěla podrobněji přiblížit stav jednotlivých regionů EU, jejich vzájemné rozdíly a především poskytnout ucelené informace o politice, která se je snaží řešit. A protože i ČR se na něm nyní podílí, mou snahou bylo rovněž popsat vyhlídky ČR na zlepšení budoucího stavu regionů.

1 CO JE TO REGIONÁLNÍ POLITIKA

Jakkoli je Evropská unie jednou z nejlépe prosperujících světových oblastí, mezi jejími více než 250 regiony (přesněji 254) existuje výrazný nepoměr v příjmech a možnostech jejich obyvatel. Tyto rozdíly v úrovni jednotlivých regionů mohou být dány nedostatečnou rozvinutostí některých z nich, upadáním jejich hospodářství nebo jejich periferní zeměpisnou polohou v rámci Unie.¹ Od vstupu deseti nových členských zemí 1. května 2004 má silný vnitřní trh a představuje lidský potenciál více než 450 milionů občanů. Ale hospodářská a sociální nerovnováha mezi jejími členskými státy a regiony podkopávají její celkovou dynamiku. V Evropě bývalé pětadvacítky jsou nerovnosti mezi regiony dvojnásobně tak vysoké jako v Evropě bývalé patnáctky.²

Regionální politika představuje způsob, jímž Evropská unie pomáhá regionům, které zaostávají ve vývoji, pomáhá při přestavbě průmyslových oblastí, které se ocitly v obtížné situaci, podporuje diverzifikaci venkovských oblastí, kde je zemědělství na ústupu, ale také např. regenerovat zanedbané čtvrti evropských měst. Její snahou je rovněž vytvoření nových pracovních míst. Krátce jde také o to, posílit hospodářskou, sociální a územní soudržnost Unie.

Regionální a strukturální politikou se zároveň EU snaží podporovat harmonický, vyvážený a udržitelný rozvoj hospodářských činností, vysokou úroveň zaměstnanosti, rovnost mezi muži a ženami a vysokou úroveň ochrany a zlepšování životního prostředí.

Od začátku 80. let neustále roste objem prostředků, které jsou uvolňovány na tuto politiku ze společného rozpočtu EU.

Zaujímá velmi významné postavení nejen v rámci celkové hospodářské politiky Evropské unie, ale i v rámci celkové politiky, což dokumentuje skutečnost,

---

¹ <http://www.evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=2528>

² http://ec.europa.eu/regional_policy/intro/working3_cs.htm

že z hlediska finančních prostředků, vynakládaných na zabezpečení svých cílů, se dlouhodobě řadí na 2. místo hned za zemědělskou politiku. Tato pozice vyplývá z formulace cílů evropské integrace, kdy Evropská společenství si už ve svých zakládacích smlouvách z r.1957 položila za prvořadý cíl vyvážený hospodářský odstraňování rozdílů v ekonomické a životní úrovni regionů jako nezbytnou podmínku pro dosažení hospodářské a sociální koheze.

RP Evropské unie je koncipovaná jako tzv. komunitární (koordinovaná) politika. To znamená, že realizace samotné regionální politiky spočívá na členských státech, zatímco koordinace a harmonizace náleží do nadnárodní působnosti - tj. orgánů Evropské unie. Právě tímto prvkem je regionální politika EU naprosto originální a nemá ve světě obdoby.³

Není to politika charity – nespočívá pouze v přerozdělování zdrojů, ale především ve vytváření zdrojů nových. Není to politika „shora“, ale politika partnerská a decentralizovaná, kde se odpovědnost sdílí a kde jsou konkrétní projekty řízeny v terénu. Je to rovněž politika výměny znalostí a technologií, zkušeností a „dobrých praktik“, jednoduše vytváření sítí spolupráce napříč celou Evropou.⁴

Je založena na tzv. *solidaritě a soudržnosti*. Sociální solidarita je předpokladem jednotného státu. Tato politika má přinášet prospěch občanům a regionům hospodářsky a sociálně znevýhodněným v porovnání s průměrnou situací v EU.

Zajištění pracovních míst, vzdělání, konkurenceschopnost firmy, investice do infrastruktury, informativní společnost nebo kvalita životního prostředí – to jsou všechno úlohy, které leží v zodpovědnosti úřadů a hospodářských aktérů jednotlivých členských států a regionů.⁵ Ne však pouze na nich. V preambuli Amsterodamské smlouvy z roku 1997 (účinnost od 1.5.1999) se hovoří o solidaritě mezi národy Evropské unie, o jejich hospodářském a sociálním pokroku a o posilování soudržnosti. Tato smlouva stanovuje, že Společenství bude usilovat o snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů a úrovní zaostalosti nejméně rozvinutých oblastí či ostrovů, včetně venkovských

---

³http://www2.euroskop.cz/data/index.php?p=detail&cid=40542&h_kat_id=5065&id=5100&kap_id=110834

⁴Evropská unie regionům, 2004, elektronická verze: http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/27/working2004_cs.pdf

⁵ www.europa.eu.int

oblastí. Z tohoto důvodu realizují členské státy regionální politiku financovanou z evropských fondů a to strukturálních fondů a Kohezního fondu, kde se odráží solidarita mezi občany Unie.⁶

Soudržnost by měla být uvědoměním si toho, že je nakonec výhodné pro všechny zmenšovat rozdíly v příjmech a bohatství mezi chudšími zeměmi a regiony a těmi, jež jsou na tom lépe.

V EU je prováděna regionální politika na několika úrovních⁷:

- *nadnárodní úroveň* – regionální politika je na této úrovni prováděna relativně nezávisle přímo institucemi EU
- *národní úroveň* – regionální politika je silně diferencovaná, uskutečňovaná jednotlivými členskými zeměmi, postupně však přejímající některá společná pravidla
- *regionální úroveň* – na této úrovni je prováděna ve většině zemí a je dlouhodobě posilována

Již v roce 1988 Evropská unie rozhodla o spojení regionální politiky s částí sociální a zemědělské politiky.

Ve zkrácené verzi tak můžeme říct, že:

*Regionální politika + část sociální a zemědělské politiky = strukturální politika či
politika hospodářské a sociální soudržnosti*

Pozornost ekonomů k problematice rozdílů v sociálněekonomickém rozvoji jednotlivých regionů se ve větší míře začala obracet až v souvislosti s celosvětovou hospodářskou krizí v třicátých letech 20. století a zejména po 2. světové válce.

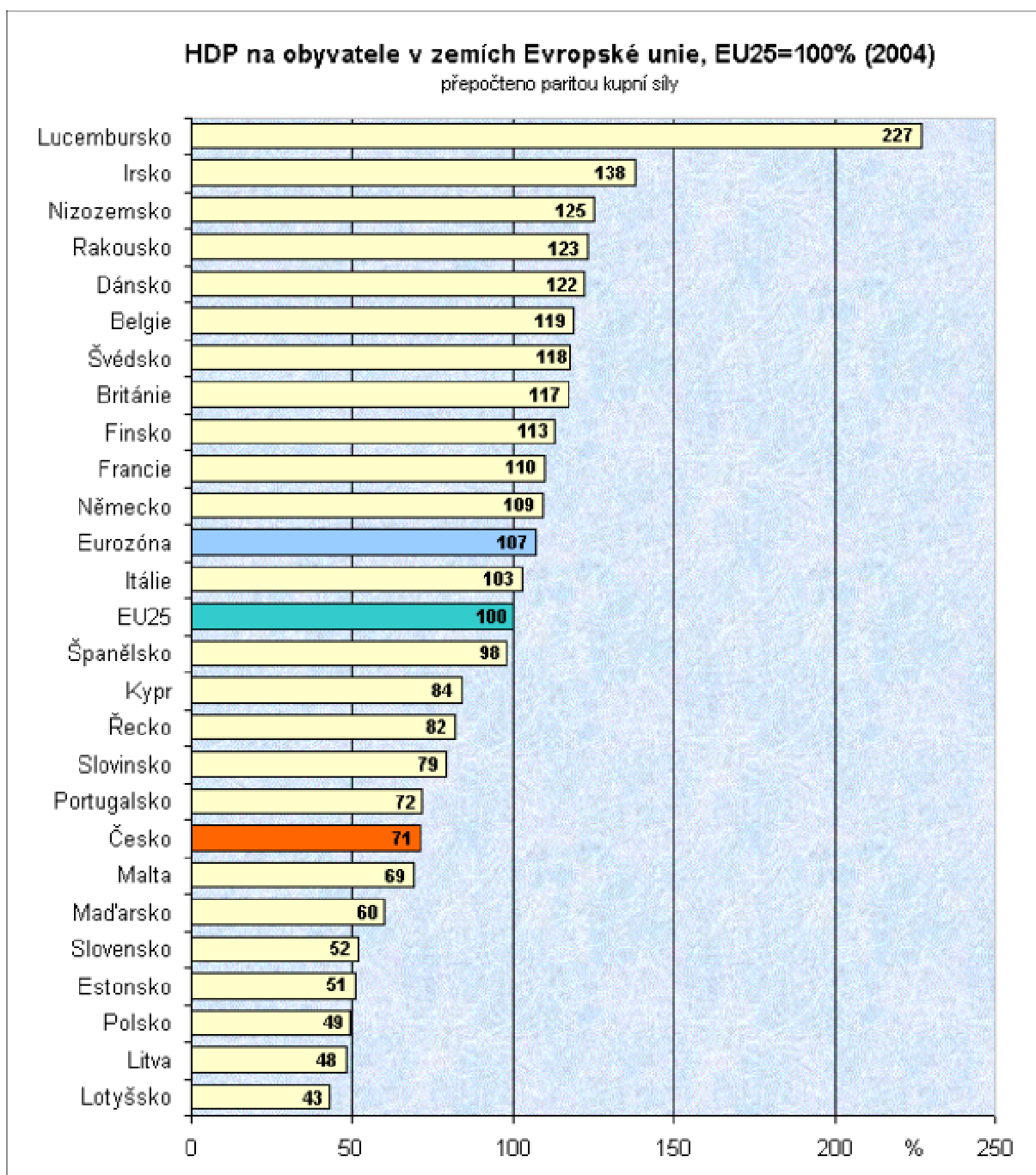
---

⁶ Evropská unie regionům, Delegation Evropské komise v České republice, 2002, str.6

⁷ ČR v rámci politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU, Vydal odbor vnějších vztahů ministerstva pro místní rozvoj ČR, červen 2003

Ve společenství jsou rozdíly mezi jednotlivými zeměmi a regiony sledovány na základě růstu HDP na hlavu. Rozdíly mezi státy EU jsou zachyceny na následujícím obrázku. Česká republika dosahuje přibližně 71 % HDP EU (údaj z roku 2004). Regionální rozdíly udává následující obrázek číslo jedna. Rozdíly mezi státy EU jsou podrobně rozvedeny v kapitole 1.3.

Obrázek 1: HDP na obyvatele

Zdroj: www.euroekonom.cz

1.1 Definice regionální politiky

Přestože se vznik regionální politiky datuje do první poloviny minulého století, nedošlo v teorii ani v praxi k sjednocení názorů na její jednoznačnou definici. Definice regionální politiky procházejí změnami podobně, jak se mění paradigma⁸ regionální politiky a přístup k ní. Definice regionální politiky existuje celá řada, přičemž žádná z nich nebyla akceptována za všeobecně přijatelnou. Velmi obecně lze regionální politiku definovat jako „soubor cílů, opatření a nástrojů vedoucích ke snižování příliš velkých rozdílů v socioekonomické úrovni jednotlivých regionů.“⁹

Ve výkladovém slovníku¹⁰ B. Goodall definuje regionální politiku jako „součást státní politiky, která ovlivňuje rozmístění hlavních ekonomických zdrojů a aktivit na celém území státu nebo v jeho části. Regionální politika zahrnuje opatření napomáhající jednak růstu stupně ekonomické aktivity v území, kde je vysoká nezaměstnanost a malá naděje na přirozený ekonomický růst, a na druhé straně opatření sloužící kontrole ekonomických aktivit v územích s nadměrným růstem.“

Regionální politika je určena k ovlivňování hospodářské struktury v regionech tak, aby přispěla ke zlepšení efektivnosti hospodářské politiky. Na základě zkušeností z jednotlivých členských států i celé Evropské unie lze výstižně regionální politiku charakterizovat jako určitou koncepční a cílevědomou činnost jisté veřejné autority (místních a regionálních orgánů, vlád, řídicích orgánů EU) usilující o eliminaci negativních důsledků teritoriálně nerovnoměrného ekonomického rozvoje probíhajících strukturálních změn. Úkolem je korigovat ve sféře prostorové alokace ekonomických zdrojů některé důsledky působení tržního mechanismu, jež jsou pro danou společnost z různých (ekonomických, sociálních aj.) nepřijatelné a jež mohou v dalším období vést k neúplnému využívání dostupných zdrojů.¹¹

---

⁸ Pozn. autor Thomas Kuhn: souhrn názorů, přesvědčení, základních východisek a ideologií, které nejsou nadále dokazována a kterým vědec prostě na základě zkušeností věří.

⁹ Pozn. Heslo „Regionální politika“ – zpracoval R. Wokoun. In: Žák, M. a kolektiv: Velká ekonomická encyklopedie. 2. rozšířené vydání. Linde Praha, 2002, str. 887

¹⁰ Goodall, B.: Dictionary of Human Geography. Penguin Group, London, 1987.

¹¹ Wokoun, R. Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Praha: Oeconomica, 2003, str. 14

V České republice se používá definice, která byla zformulována v Zásadách regionální politiky vlády ČR v roce 1998 (Usnesení vlády č. 235 z 8. dubna 1998):

„Regionální politika je koncepční a výkonná činnost státu a regionálních orgánů, jejímž cílem je:

- *přispívat k harmonickému a vyváženému rozvoji jednotlivých regionů,*
- *snížovat rozdíly mezi úrovněmi rozvoje jednotlivých regionů,*
- *podporovat hospodářský a sociální rozvoj jednotlivých regionů, zejména pokud jde o aktivaci jejich nedostatečně využívaného hospodářského a sociálního potenciálu.“*

Od regionální politiky (i regionálního plánování ¹²) je nutno rozlišovat územní plánování, které se zabývá materiálním (technickým) řešením území.

1.2 Důvody pro realizaci regionální politiky

Existuje několik důvodů pro společnou regionální politiku EU. Mezi hlavní patří především rozpor mezi závažností regionálních problémů a schopnostmi států tyto problémy řešit.

Nutnost zvýšit prosperitu zaostávajících regionů je jedním z důvodů existence regionální politiky, která může být odůvodněna jednak snahou o ekonomickou výkonnost a sociálními a politickými důvody. Jedním z hlavních důvodů může být snaha vlády udržet soudržnost země zvláště když jsou sílící tlaky vyspělejších regionů na odtržení. Další důvody pro realizaci RP mohou být ekonomické důvody:

- *Přetrvávající nerovnosti ovlivňují výkonnost ekonomiky.* Jsou způsobeny nedokonalým fungováním trhu. Ten není schopen v dostatečně krátkém časovém horizontu problémy odstranit. Potom mluvíme o tržním selhání a vzniká tak prostor pro regionální politiku.

---

¹² Pozn. Pojem *regionální plánování* lze charakterizovat jako proces promyšlené aplikace opatření regionální politiky do konkrétních podmínek jednotlivých regionů; tedy jako metodologický přístup k realizaci regionální politiky.

Nejčastěji uváděné důvody pro vznik regionální politiky:

- *Regionální politika může napomoci ke snížení veřejných výdajů z dlouhodobého hlediska.* Veřejná podpora firem, které umisťují výrobu v určitém regionu může fungovat jako stimul pro ekonomickou aktivitu. Následně potom dochází ke snížení nezaměstnanosti, čímž se uspoří výdaje na podporu nezaměstnaných, a daňové příjmy se mohou využít účelněji.
- *Z regionální politiky profitují i bohaté regiony.* Rozvojem ekonomických aktivit v zaostalejších regionech vznikají nové trhy pro výrobky z prosperujících regionů, roste poptávka po jejich technologiích a know-how.

Současná prostorová ekonomie vymezuje zejména tyto **příčiny meziregionálních rozdílů:**

- přírodní podmínky,
- demografická situace,
- ekonomická struktura,
- relativně nízká mobilita pracovních sil,
- relativně nízká mobilita kapitálu,
- rigidita nákladů a cen,
- institucionální faktory, politická rozhodnutí, psychologické faktory.

Existují **3 typy regionů:**

1. *regiony nedostatečně vybavené přírodními zdroji* – většinou jde o odlehle oblasti
2. *regiony s nedostatečným využitím vlastních zdrojů* – důsledkem nedostatku kapitálu
3. *regiony se stagnujícími či upadajícími základními odvětvími* – upadající tradiční průmysl v důsledku změny struktury poptávky

Mezi další důvody patří:

- *Kompenzace za zostřenou konkurenci*
- *Kompenzace ostatních politik* - požadavek některých členských států na kompenzaci regionálních dopadů ostatních „neregionálních“ politik EU, zvláště společné zemědělské politiky či společné vědeckotechnické politiky EU
- *Rozpor mezi závažností regionálních problémů a schopností státu je řešit*
- *Zneužívání národních regionálních politik*

- *Ekonomická a monetární unie* ¹³
  - ztráta měnové suverenity zavedením EURO – Vstupem do Hospodářské a měnové unie (HMU) a zavedením eura ztrácejí její členové vlastní měnovou suverenitu – nemohou již nadále ovlivňovat ekonomiku prostřednictvím měnového kurzu a také ztrácejí nástroj k ochraně výrobců před dopady společného trhu.
  - omezování výše veřejných výdajů – Současně musí členské státy dodržovat maastrichtská kritéria, což znamená omezení výše veřejných výdajů. Právě tyto restriktce mají kompenzovat výdaje ze společného rozpočtu EU do oblasti regionálního rozvoje.
  - Existence neregionálních politik

1.3 Rozdíly mezi státy EU

Nerovnosti v příjmech a zaměstnanosti v Evropské unii se v posledním desetiletí a zvláště od poloviny devadesátých let zmenšily. V letech 1994 až 2001 přesáhl růst HDP na obyvatele v „kohezních zemích“ a to i když vyloučíme Irsko, které zaznamenalo mimořádný růst, o 1 % průměr Unie, a podíl zaměstnaného aktivního obyvatelstva rostl ve všech zemích kromě Řecka podstatně rychleji než průměr.

S příchodem nových členských států se ovšem tyto rozdíly prohloubily. Celkový HDP dvaceti pěti členských států vzrostl v porovnání s HDP původní „patnáctky“ jen o 5 %, průměrný HDP na obyvatele v nových přistupujících zemích je nižší než polovina současného průměru Unie a pouze 56 % aktivního obyvatelstva má práci, oproti 64 % v EU-15. ¹⁴

V oblasti zaměstnanosti se míra osob bez práce (údaje z roku 2002) v rámci EU-25 silně liší: od 2 % v Tyrolsku (Rakousko) a 3,3 % na Kypru, až po 29 % na ostrově Réunion (Francie) a 26,3 % v regionu Lubuskie (Polsko). Kromě těch nejvíce zaostávajících se mnoho regionů a měst nachází v přechodné situaci s oblastmi, kde se hromadí vážné ekonomické a sociální problémy.

---

¹³ www.evropska-unie.cz

¹⁴Evropská unie regionům, 2004, elektronická verze:
http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/27/working2004_cs.pdf

Úroveň daného státu měříme pomocí HDP na hlavu. Jak na následujícím obrázku a zároveň i tabulkách můžeme vidět, v porovnání s evropskou „patnáctkou“ jsou tyto rozdíly v „nové“ Evropě o dvaceti pěti členech a 254 regionech dvojnásobné. Ještě výraznější jsou regionální rozdíly, kde se rozpětí pohybuje od 32 % průměru EU v polském vojvodství Lubelskie až po 315 % ve vnitřním Londýně. Ačkoli jsou čísla zejména na hranicích silně prosperujících regionů zkreslená tím, že řada lidí dojíždí za prací z bydliště v chudší oblasti, jsou rozdíly nejen mezi západem a východem, ale také severem a jihem a oblastmi s útlumem průmyslu a naopak optimálními podmínkami pro rozvoj služeb velmi výrazné.

Ze statistik se zcela vymyká Londýn ve Spojeném království, který jsem již zmínila, se svými 315 %, dále hlavní město Belgie Brusel (213 %) a celé území Lucemburska (213 %). V celkem 37 regionech překračuje HDP 125 % průměru Unie. Týká se to celkem sedmi regionů ze Spojeného království a kupodivu rovněž z Itálie, šesti z Německa, čtyř z Nizozemska, tří z Rakouska, po dvou z Belgie a Finska a jednoho regionu v České republice, Španělsku, Francii, Irsku a Švédsku. Praha je tak jediným regionem z nových deseti členských států, který se 153 % průměru EU v této skupině figuruje.

Na opačném konci žebříčku je 64 regionů, které se HDP pod 75 % průměru kvalifikují pro maximální čerpání pomoci ze strukturálních fondů. Mezi deseti nechudšími, jejichž HDP nedosahuje ani 40 % průměru, je šest regionů z Polska (celkem jich může pomoc čerpat 16), dále dva maďarské regiony a jeden slovenský a lotyšský (respektive Lotyšsko celé). Hned na druhé místo v počtu regionů se (díky své relativně větší rozloze i lidnatosti) řadí Česká republika se sedmi regiony, následovaná šesti v Německu a Maďarsku, pěti v Řecku, čtyřmi v Francii, Itálii a Portugalsku, třemi ve Španělsku a na Slovensku a po jednom regionu v Belgii a Spojeném království, zatímco Estonsko, Lotyšsko, Litva a Malta tvoří pouze jediný region. Nejméně prosperujícími regiony v rámci starých členských států byly v roce 2002 Francouzská Guyana (57 %) a Dytiki Ellada v Řecku (58 %).

Vážným potížením však čelí i řada území a měst, kde se v důsledku strukturálních změn hromadí ekonomické a sociální problémy, které se prohlubují v důsledku globalizace. Šance na úspěch se výrazně liší podle toho, zda lidé žijí v prosperujícím nebo zaostávajícím regionu, v dynamické nebo stagnující oblasti, ve městě nebo na venkově,

v okrajové či izolovaném území nebo naopak v některém z ekonomických center Unie. Tyto potíže by měla řešit právě Regionální politika EU.

tabulka 1: “Nejbohatší” regiony (HDP v % prům. EU)

Pořadí	Region	Stát	HDP
1.	Inner London	Velká Británie	315
2.	Brusel	Belgie	234
3.	Lucembursko	Lucembursko	213
4.	Hamburg	Německo	188
5.	Ile de France (Paříž)	Francie	176
6.	Vídeň	Rakousko	174
7.	Berkshire, Oxfordshire	Velká Británie	162
8.	Provincie Bolzano	Itálie	160
9.	Stockholm	Švédsko	158
10.	Horní Bavorsko	Německo	158

tabulka 2: “Nejchudší” regiony (HDP v % prům. EU)

Pořadí	Region	Stát	HDP
1.	Lubelskie	Polsko	32
2.	Podkarpacie	Maďarsko	33
3.	Warminsko-Mazurskie	Polsko	34
4.	Podlaskie	Polsko	35
5.	Swietokrzyskie	Polsko	36
6.	Eszak Magyarorszá	Maďarsko	37
7.	Opolskie	Polsko	37
8.	Eszag-Alfold	Maďarsko	38
9.	Východní Slovensko	Slovensko	39
10.	Lotyšsko	Lotyšsko	39

tabulka 3: Srovnání ČR a SR (HDP v % průměru EU)

Česká republika		
Pořadí	Region	HDP
1.	Praha	152,8
2.	Jihozápad	61,1
3.	Jihovýchod	59,8
4.	Severovýchod	56,7
5.	Moravsko-Slezsko	56,5
6.	Střední Čechy	55,3
7.	Severozápad	53,9
8.	Střední Morava	52,4
Slovenská republika		
Pořadí	Region	HDP
1.	Bratislava	119,7
2.	Západní Slovensko	46,2
3.	Střední Slovensko	42,5
4.	Východní Slovensko	38,7

Zdroj všech tří tabulek: www.czso.cz

1.4 Význam regionální politiky

- Stanovení celkového systému „pravidel hry“ ovlivňujících územní rozvoj
- Potřeba vhodné míry decentralizace moci a zdrojů
- Působení nejen centra, ale působení celé soustavy hlavních obcí a regionů
- Realita bude odvislá od úlohy aktivně se uplatňujících subjektů a od pravidel hry stanovených jako demokratický kompromis relativně sjednocující zájmovou pluralitu aktérů společného vývoje
- Podpora vytváření regionálních a lokálních korporací
- Aktivizace subjektů v zaostávajících regionech

1.5 Vývojové etapy

Vývoj regionální politiky můžeme rozdělit do čtyř etap.

- 1958 – 1973
- 1974 – 1985
- 1986 - 1999
- 2000 – 2006

1.5.1 1958 – 1973

Tato etapa je charakterizována individuálním přístupem členských zemí k regionální politice bez koordinace na nadnárodní úrovni.

Mezi původními šesti zakládajícími zeměmi nebyly tak výrazné diference, spíše šlo o vnitřní regionální disparity, zejména u Francie a Itálie, kde se však regionální politika uplatňovala dlouhodobě. Značná homogenost v hospodářském prostoru EHS tedy nevyžadovala společnou regionální politiku. V tomto období již Evropská investiční banka zajišťovala výhodné půjčky slabším regionům a regionální dopady měla rovněž společná zemědělská politika. V roce 1973 došlo k rozšíření Evropských společenství o Dánsko, Irsko a Velkou Británii, a tím se také zvýraznily diference nejen mezi členskými státy, ale zejména mezi jednotlivými regiony. Členských zemí bylo až do r.1973 jen šest (Německo, Francie, Itálie, Nizozemsko, Belgie, Lucembursko). Společné přístupy a koordinace na mezinárodní úrovni se prakticky neuplatňovaly. Příčiny byly následující:

- Vycházelo se z představy, že zavedení společného trhu vyrovná regionální rozdíly uvnitř EHS. Integrace byla v počátcích a hlavní pozornost byla věnována makroekonomickým otázkám (zejména odstraňování obchodních bariér).
- Mezi šesti členskými státy existovala relativní konvergence v ekonomické úrovni, což snižovalo nezbytnost společné regionální politiky.
- Ve státech s největšími vnitřními regionálními rozdíly (Francie a Itálie) se regionální politika uplatňovala již od konce 40. let, a proto v těchto zemích nebyla zprvu ochota přijímat mezinárodní obecné principy této politiky.
- Neexistovaly společné instituce a orgány pro regionální politiku. "Generální ředitelství Komise Evropských společenství odpovědné za regionální politiku (DG XVI)" vzniklo až v r.1968.

1957 – Země, které podepsaly Římskou smlouvu (smlouva o EHS a EURATOM, podepsána všemi šesti státy, v platnost vstupuje 1. 1. 1958 po ratifikaci ve všech státech), uvádějí v preambuli smlouvy, že je třeba „posílit jednotu svých ekonomik a zajistit harmonický rozvoj snižováním rozdílů existujících mezi různými regiony a zmírňováním zaostalosti méně rozvinutých oblastí“.¹⁵

1958 – Založení dvou sektorových fondů: Evropského sociálního fondu (ESF) a Evropského zemědělského podpůrného a záručního fondu (EAGGF).¹⁶

Pozornost se soustředovala na makroekonomické problémy.

1.5.2 1974 – 1985

V roce **1973** byly do tehdejšího Evropského společenství (ES) přijaty Velká Británie, Irsko a Dánsko. Toto druhé období je charakteristické posílením regionální dimenze celého instrumentária integračních politik. V této době narůstaly strukturální krize, zvolnila se celková hospodářská dynamika. Rozšířením ES vzrostly nejen sociálně ekonomické rozdíly mezi členskými státy, ale i na úrovni jednotlivých regionů. To pochopitelně ztížilo podmínky pro zabezpečování sociální a ekonomické koheze jako jednoho ze základních integračních cílů. Velká Británie začala prosazovat zavedení

---

¹⁵ Evropská unie regionům, Delegace Evropské komise v České republice, 2002, str. 5

¹⁶ Evropská unie regionům, Delegace Evropské komise v České republice, 2002, str. 5

společné regionální politiky. Právě ona jakožto země s velkými vnitřními regionálními rozdíly a kolébka regionální politiky očekávala přínos ze svého zapojení do ES právě v této oblasti a začala prosazovat vznik společné regionální politiky, financované na bázi jednotného fondu regionálního rozvoje.

Došlo k nastartování skutečné regionální politiky. Výsledkem bylo založení Evropského regionálního rozvojového fondu (ERDF) v roce **1975** pro přerozdělování části rozpočtových příspěvků členských států na rozvoj nechudších regionů. Ten se stal základní vnitřní institucí ES pro spravování regionální politiky a nástrojem na snižování výrazných regionálních diferencí v ES. Jeho cílem tedy bylo snižovat velké regionální rozdíly v ES spojené zejména s převahou zemědělství a strukturálními změnami v průmyslu v nejvíce postižených regionech. Podíl ERDF na celkovém rozpočtu EU činil v r.1975 4,8% a do r.1986 se zvýšil na 8,6%. Většina prostředků byla uvolňována na národní projekty regionální politiky, které však z hlediska integrace byly významné pro snižování regionálních rozdílů v rámci celého ES. V souvislosti s odstraňováním hraničních bariér vznikaly však již i nadnárodní projekty, zejména ve sféře přeshraniční spolupráce, která se v souvislosti s intenzivním odstraňováním hraničních bariér dynamicky rozvíjela. Největšími příjemci prostředků z ERDF byly Itálie, Velká Británie, Irsko a později po svém přijetí do ES Řecko, Španělsko a Portugalsko.

V současné době se dá konstatovat, že hlavní dokumenty Evropské unie nevyjadřují nynější situaci v těchto zemích, ale spíše představy o optimálním obsahovém, právním a institucionálním uspořádání regionální politiky. Ke stanoveným optimálním cílům by se měly jednotlivé země přibližovat, i když to není snadné, jelikož každá členská země má v této sféře své tradice, příslušnou legislativu a instituce.

Hlavním schváleným dokumentem Evropské unie v problematice regionální politiky je dokument z roku **1983** *Evropská charta regionálního plánování*. Orientuje se především na vymezení sféry regionálního plánování, stanovení výchozích zásad i nejaktuálnějších úkolů v evropském prostoru.¹⁷ V tomto dokumentu jsou zformulovány následující cíle prostorového uspořádání:

---

¹⁷ Pozn. Tato charta byla přijata dne 20. května 1983 v Torremolinos na Evropské konferenci ministrů zodpovědných za regionální politiku.

1. vyvážený socioekonomický rozvoj regionů,
2. zlepšování životních podmínek,
3. zodpovědné zacházení s přírodními zdroji a ochrana životního prostředí,
4. racionální využívání území.

Tato charta obsahovala poprvé dohodu o důležitých prostorových cílech v Evropě a má pro všechny účastnické státy charakter doporučení.¹⁸

Ke stanoveným cílům se však všechny země EU nepřibližují stejným tempem, protože každá země má své tradice a volila vlastní cesty k optimálnímu prostorovému uspořádání a regionálnímu plánování. Proto na Evropskou chartu navazuje usnesení Evropského parlamentu z roku 1990, které se zaměřuje na kritické hodnocení nedostatečné koordinace regionálního plánování uvnitř EU.

1.5.3 1986 – 1999

Tato etapa začíná rokem **1986**, kdy byl přijat Jednotný evropský akt (platnost vstoupil o rok později). Tímto aktem se vytváří podmínky pro skutečnou politiku soudržnosti, která má zemím jižní Evropy a dalším méně rozvinutým regionům pomoci vyrovnat se s nároky jednotného trhu.¹⁹

Po vstupu Španělska a Portugalska do ES v roce 1986 připadlo zvláštní místo tzv. Integrovaným středomořským programům, jakožto specifickému nástroji regionální politiky. Určité finanční prostředky zároveň směřovaly, kromě Španělska a Portugalska, ještě do některých regionů Itálie, celého Řecka a na jih Francie. V této době se objevil nový prvek, později využitý při reformě regionální a strukturální politiky, a to střednědobé plánování regionálních programů. V druhé polovině osmdesátých let po schválení Aktu o jednotné Evropě, v souvislosti s rozšířením ES o Španělsko a Portugalsko, s postupem k jednotnému vnitřnímu trhu, navíc s ohledem na udržení hospodářské a sociální soudržnosti, byla uskutečněna reforma regionální politiky. Svým dílem k tomu přispěly strukturální potíže, jež se vyskytly v regionech vyspělých zemí ES - ve Velké Británii, v severní Francii, v Belgii, v severním Španělsku i v severní Itálii.

---

¹⁸ Wokoun, R. Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Praha: Oeconomica, 2003, str. 10

¹⁹ Evropská unie regionům, Delegace Evropské komise v České republice, 2002, str. 5

Z roku 1986 pochází definice regionální politiky citovaná v dokumentu Akt o jednotné Evropě, která zní: “Společenství rozvíjí a uskutečňuje aktivity vedoucí k podpoře celkového harmonického vývoje a k posilování své hospodářské a sociální soudržnosti. Společenství se zaměřuje zvláště na zmenšování nerovnoměrností mezi různými regiony a soustřeďuje se na zaostalé regiony, jimž se dostává nejmenší podpory.”

V témže roce byly přijaty první dva společné programy regionální politiky týkající se celého ES:

STAR - Rozvoj moderních telekomunikací

VALOREN - Zhodnocení vnitřního energetického potenciálu.

V roce 1988 pak následovaly:

RESIDER - Podpora oblastí postižených krizí hutnické výroby

RENAVAL - Podpora oblastem postiženým úpadkem loďařství.

1989 – 1993 – Na zasedání Evropské rady v Bruselu v únoru 1988 dochází k celkové přestavbě ve fungování fondů solidarity (nyní nazývaných strukturální fondy) a přiděluje se jim 68 miliard ECU (v cenách roku 1997).²⁰

I když nové pojetí regionální politiky uplatňované v ES přineslo pozitivní výsledky spočívající ve snížení regionálních rozdílů, bylo třeba v souvislosti se vstupem Španělska a Portugalska, které se staly velkými příjemci pomoci, hledat efektivnější způsoby realizace integračních cílů ve sféře regionální politiky. Kritizována byla zejména nízká míra koordinace regionální politiky se zemědělskou a sociální politikou ve sféře koncepční i finanční. Pro odstranění této překážky bylo v r. 1988 nejvyššími orgány ES přijato rozhodnutí o integraci regionální politiky s částí sociální a agrární politiky do tzv. strukturální politiky.

1992 – Ve smlouvě o Evropské unii, též nazývanou Maastrichtská smlouva, podle místa vzniku – Maastricht v Nizozemí (v platnost vstoupila v roce 1993), je soudržnost definována jako jeden z hlavních cílů Unie – vedle hospodářské a měnové unie a jednotného trhu. Ve smlouvě se také stanoví, že má být založen Fond soudržnosti

---

²⁰ Evropská unie regionům, Delegace Evropské komise v České republice, 2002, str. 5

(Kohezní fond).²¹ Touto smlouvou byly přesně vymezeny úkoly regionální politiky: „Na podporu svého celkového harmonického rozvoje Společenství rozvíjí a sleduje činnosti vedoucí k posilování své hospodářské a sociální soudružnosti. Společenství usiluje zejména o snižování rozdílů mezi úrovněmi rozvoje různých regionů a o zmírňování zaostalosti regionů, které jsou v nejméně výhodné situaci včetně venkovských oblastí“. Po vzniku jednotného vnitřního trhu oblastní rozdíly uvnitř Unie přetrvávaly. Proto bylo touto smlouvou rozhodnuto založit zvláštní Fond soudružnosti (nazývaný též Kohezní fond) na podporu projektů v oblasti dopravy a ochrany životního prostředí v členských státech s nejnižší prosperitou jako nový instrument regionální politiky. Je určen zemím, jejichž HDP na obyvatele je pod úrovní 90 % průměru Unie.

1994 - 1999 – Evropská rada v Edinburghu, kde se v prosince **1993** koná zasedání, rozhodla o přidělení 177 miliard ECU (v cenách roku 1999) na politiku soudržnosti, což činí třetinu rozpočtu Společenství. Navíc byl ke strukturálním fondům vytvořen Finanční nástroj pro řízení rybolovu (FIFG). V roce **1997** je v Amsterodamské smlouvě potvrzen význam soudržnosti. Mimoto se v jedné z hlav smlouvy pojednávající o zaměstnanosti klade důraz na nutnost spolupráce při snižování nezaměstnanosti.²²

1.5.4 2000 – 2006

Na zasedání Evropské rady v Berlíně v březnu 1999 byla přijata reforma strukturálních fondů a úprava fungování Kohezního fondu. Členské státy poskytly Unii nové finanční prostředky na prohloubení a rozšíření její práce v letech 2000 – 2006. Těmto fondům se v průběhu těchto let má každoročně přidělit přes 30 miliard eur, dohromady 213 miliard € v sedmi letech. Takto vytvořené finanční perspektivy byly shrnuty v programu *Agenda 2000*. Spolu s Agendou 2000 byla přijata řada reforem, které ovlivňují hlavní politiky Unie. Vůdčí zásadou reformy regionální politiky je další soustředění na pomoc regionům, které zaostávají ve vývoji a kde tudíž existují největší problémy z hlediska infrastruktury, rozvíjení hospodářské aktivity a profesní přípravy. Realizace této politiky byla zjednodušena – zúžil se rozsah opatření, jimiž je poskytována podpora a pomoc. Zásadně se změnil i způsob správy prostředků Evropské unie. Členské státy a regiony

---

²¹ Evropská unie regionům, Delegace Evropské komise v České republice, 2002, str. 5

²² Evropská unie regionům, Delegace Evropské komise v České republice, 2002, str. 5

musely nabýt přesvědčení, že je v jejich vlastním zájmu, vezmou-li budoucnost do vlastních rukou a samy se budou starat o správu prostředků získaných od Unie. Od nynějška tak státy a regiony samy odpovídají za správu a kontrolu výdajů. Zásahy Evropské komise budou spočívat pouze v ověřování, zda náležitě fungují kontrolní systémy.²³

Unie nezapomíná ani na země žádající o členství. Na podporu hospodářského a sociálního rozvoje kandidátských zemí střední a východní Evropy je určen Nástroj předvstupních strukturálních politik (ISPA) a Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova (SAPARD), které doplňují program Phare.

2000 – 2001 – Evropská unie již čtyři roky realizuje *Lisabonskou strategii*. Učinila díky ní znatelný pokrok a mohla zahájit nezbytný přechod k tzv. znalostní ekonomice, která vede k celkovému růstu, zaměstnanosti a sociální soudržnosti a zároveň je šetrná k životnímu prostředí. Na jaře roku 2000 přijala Evropská rada tzv. Lisabonskou strategii, nazvanou podle místa, kde byl tento nový strategický cíl tehdejšími patnácti členskými zeměmi schválen. Tato komplexní strategie, která byla rozvržena na celé desetiletí 2000-2010, byla v závěrech lisabonského zasedání Evropské rady formulována následovně: Unie se má stát „*nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou světa, schopnou udržitelného hospodářského růstu s více a lepšími pracovními místy a s větší sociální soudržností*“.

Lisabonská strategie představuje scénář pro komplexní hospodářskou, sociální a ekologickou (enviromentální) obnovu Evropské unie. Nezahrnuje jen čistě ekonomický záměr – vytvořit vysoce konkurenceschopnou ekonomiku – ale má také sociální dimenzi (zejména dosáhnout plné zaměstnanosti a zdokonalit sociální soudržnost), a také dimenzi ekologickou: uskutečňovat udržitelný rozvoj.

Novým prvkem, který Evropská rada hodlá především uplatňovat v celkovém řízení a vyhodnocování pokroku při realizaci lisabonské strategie, je tzv. *nová otevřená metoda koordinace*. Byla sice použita dříve při provádění koordinované politiky zaměstnanosti (1997), avšak v lisabonské strategii se stává hlavním nástrojem. Spočívá v tom, že se shrnují, hodnotí a šíří nejlepší zkušenosti na základě dohodnutých ukazatelů. Tyto zkušenosti jsou pak základem k tomu, aby členské státy mohly vypracovávat své vlastní

---

²³ Evropská unie regionům, Delegace Evropské komise v České republice, 2002, str. 7

politiky. Úspěšné splnění cílů stanovených v Lisabonské strategii však především závisí na odhodlání členských států promítnout dohodnuté priority do jejich domácí politické agendy. Dosažení cílů bude rovněž záležitostí soukromého sektoru a partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem. Zvláštní úloha připadne Evropské investiční bance, která projevila ochotu kapitálově přispět v oblasti růstu lidského kapitálu, pomoci malým a středním podnikům a podnikání vůbec, ve výzkumu a technologickém rozvoji, při vytváření sítí informačních technologií, v sektoru telekomunikací a v podpoře inovací.²⁴

2002 – V prosinci 2002 Evropská rada stanovuje v Kopenhagenu přístupové podmínky pro nových deset členských států.²⁵

2004 – 18. února představuje Evropská komise své návrhy k reformám Kohezní politiky pro časové období 2007 – 2013 veřejnosti: „Nové partnerství pro kohezi: konvergenci – konkurenceschopnost – kooperaci“. 1. května přistupují k Evropské unii Estonsko, Lotyšsko, Litva, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko, Česká republika, Maďarsko a Kypr.²⁶

1.6 Principy regionální politiky²⁷

Fungování regionální (strukturální) politiky EU je postaveno na několika základních principech, které se odrážejí v programové a právní úpravě celého procesu poskytování pomoci:

1.6.1 Princip programování

Zde se klade důraz na komplexní přístup k řešení problémových regionů v co nejširších časových a prostorových souvislostech. V zásadě jde o to, že pomoc je

---

²⁴ Lisabonská strategie, Informační listy, Delegace Evropské komise v České republice, 2004

²⁵Evropská unie regionům, 2004, elektronická verze:
http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/27/working2004_cs.pdf

²⁶Evropská unie regionům, 2004, elektronická verze:
http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/27/working2004_cs.pdf

²⁷http://www2.euroskop.cz/data/index.php?p=detail&c-id=40542&h_kat_id=5065&id=5100&kap_id=110837

namířena do nejméně rozvinutých regionů a je realizována formou víceletých a víceoborových programů, pro které se zpracovávají programové dokumenty. Výsledkem je vzájemně integrovaný programový celek realizovaný v dlouhodobějším horizontu.

1.6.2 Princip koncentrace (zásada koncentrace úsilí)

Smyslem této zásady je soustředění největších prostředků do regionů s nejdůležitějšími problémy, které jsou určeny pouze na předem definované cíle. Výhody plynoucí z koncentrace jsou mimo větší efektu a větší viditelnosti také snadnější a přehlednější monitorování a kontrola. Spočívá v tom, aby činnost Fondů byla podřízena sledování stejných cílů, aby jejich prostředky byly využívány co nejúčelněji a nebyly rozměňovány na řadu drobných a méně významných akcí.

1.6.3 Princip partnerství (komplementarity)

Poskytnutí pomoci ze strany ES vyžaduje aktivní spolupráci jak samotných příjemců pomoci ve všech fázích a na všech úrovních procesu, tak i dalších subjektů (jmenovaných členským státem) - regionálních, místních orgánů a jiných příslušných veřejných orgánů, hospodářských a sociálních partnerů a dalších. Vyžaduje, aby se na konkrétním rozdělení a využití prostředků poskytovaných EU v rámci jednotlivých programů v co nejširší míře podílely samotní příjemci, tj. regiony, pro něž jsou prostředky určeny. Obvykle se vyžaduje 50 %ní finanční spoluúčast.

Partnerství je založeno na maximálně těsné spolupráci mezi všemi aktéry místního a regionálního rozvoje, tedy již od přípravy společného projektu až po dokončení jeho realizace. Takto se podle stanoviska orgánů EU neúčinněji rozděluje odpovědnost za uskutečňování projektu a tím se zvyšuje efektivnost s ním spojených činností.²⁸

Uplatňuje se zde zásada subsidiarity na příslušné územní úrovni, přičemž celková odpovědnost zůstává na členském státě. Také se respektuje zásada rovnoprávnosti mezi muži a ženami, na niž se v rámci celého Společenství klade velký důraz.

---

²⁸ Lacina, K., Kala, T., Regionální a mezinárodní marketing, Gaudeamus Hradec Králové, 2003. str. 27-28

1.6.4 Princip adicionality (doplňkovosti)

Prostředky poskytnuté ze zdrojů ES mají doplňovat, respektive posilovat prostředky ze strany příjemce pomoci., nikoli je nahrazovat. Záměrem tohoto principu je důraz na finanční zainteresování členského státu a jeho orgánů, což má vést k vyšší efektivnosti a zodpovědnosti při využívání poskytnutých prostředků. Členské státy nemohou v žádném případě využívat prostředky EU poskytované v rámci strukturální politiky jako náhražku vlastních rozpočtových výdajů.

1.6.5 Princip monitorování a vyhodnocování

Jedná se o průběžné sledování a vyhodnocování efektivnosti využívání prostředků ze zdrojů ES, a to ve všech fázích procesu z hlediska věcného i finančního

- předběžné hodnocení (ex ante)
- střednědobé hodnocení (interim)
- následné hodnocení (ex post)

1.7 **Klasifikace regionů**

Tak rozsáhlý systém jakým jsou strukturální fondy a celá s nimi související agenda (administrace, finanční toky, kontrola a hodnocení) vyžaduje systematické a pečlivé sledování a evidenci. Za tímto účelem byla vytvořena Evropským úřadem pro statistiku (EUROSTAT) klasifikaci k jednotné a konzistentní struktuře územního srovnání a distribuci prostředků tzv. **NUTS** neboli nomenklatura územních statistických jednotek (z francouzského *Nomenclature des unités territoriales statistiques*)²⁹

Je to jediný, koherentní systém členění území Evropské unie za účelem vytváření regionálních statistik pro Společenství.

Zásadní význam má jejich vymezení jak pro statistické potřeby EU (statistickou službu v rámci EU zastřešuje organizace EUROSTAT sídlící v Lucembursku), tak pro účely zařazení regionů různé úrovně pod jednotlivé Cíle (s regionálním dopadem) strukturální politiky Evropské Unie. Mohou zahrnovat jednu nebo více územně správních

---

²⁹ www.evropska-unie.cz

jednotek v rámci státu, např. v Rakousku úroveň NUTS III tvoří skupiny okresů, ve Velké Británii NUTS II tvoří skupiny hrabství apod.

Od roku 1988 jsou používány v legislativě Společenství, která se týká strukturálních fondů. Mohou zahrnovat jednu nebo více územně správních jednotek v rámci státu. Musí však respektovat praxi uplatňovanou v EU a samozřejmě i existenci územně správních jednotek daného státu, a také vycházet z jejich komplementarity (tzn. řádově vyšší jednotky jsou tvořeny určitým počtem celých jednotek nižších).

Od roku 2003, kdy vstoupilo v platnost Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 ze dne 26. května 2003, o vytvoření společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS), je tato klasifikace v členských zemích koncipována podle právně závazných, jednotných pravidel.

Hlavním důvodem pro zavedení společné evropské klasifikace je snaha o získávání zejména ekonomických informací o území na srovnatelné bázi. Nařízení 1059/2003 nastavuje závazné limity charakteru územních statistických jednotek, jejichž zabezpečením se vytvářejí základní předpoklady pro objektivní vyhodnocování a srovnávání různých evropských regionů. Na základě jednotně pojaté klasifikace je možno i jednotným způsobem pracovat se statistickými daty všech členských států.

Tato klasifikace je určena pro:

- *sběr, přípravu a harmonizaci regionálních statistik členských států EU*
- *sociálně-ekonomickou analýzu regionů a určování dopadů regionální politiky v rámci EU*
- *poskytování pomoci ze strukturálních fondů takto definovaným jednotkám, které spadají pod jednotlivé cíle strukturální politiky*

Regionální statistiky jsou základním prvkem Evropského statistického systému. Příslušná data jsou používána k nejrůznějším účelům.

Všechny statistiky členských států předkládané Komisi, které jsou rozděleny podle územních jednotek, by tedy měly používat klasifikaci NUTS.

Klasifikace NUTS je hierarchická. Jednotlivé členské státy rozděluje na územní jednotky úrovně NUTS I, tyto jednotky se rozdělují na územní jednotky úrovně NUTS II a tyto

jednotky jsou dále rozděleny na územní jednotky úrovně NUTS III. Určitou územní jednotku lze však zařadit na více úrovních NUTS.

Pro strukturální politiku, přesněji pro systém cílů jsou nejdůležitější jednotky NUTS úrovně II a III, které jsou klíčem k zařazování regionů pod jednotlivé rozvojové programy (cíle). Pokud jde o úroveň NUTS I, IV a V, není vymezení těchto územních jednotek pro oblast regionální a strukturální politiky ve smyslu jednotlivých nařízení Rady Evropské Unie ke Strukturálním fondům vyžadováno, v podstatě slouží pouze pro statistické účely Evropské Unie.

Při vymezení NUTS je nutno vedle existence územně správních úrovní vycházet z jejich komplementarity a je třeba sledovat i velikost jednotek ve vztahu k praxi platné v EU.

Průměrná velikost správních jednotek v členském státě by měla ležet v následujících populačních hranicích:

tabulka 4: hranice pro NUTS

Úroveň	Minimum	Maximum
NUTS 1	3 miliony	7 milionů
NUTS 2	800 000	3 miliony
NUTS 3	150 000	800 000

Zdroj: www.czso.cz

NUTS I – je územní jednotkou typu velkých oblastí (zemí, makroregionů) daného státu (největší regionální srovnávací jednotkou), je obvykle tvořena několika jednotkami v úrovni NUTS II. Určitým vzorem pro přístup k tomuto rozčlenění může být Rakousko, které se dělí na tři územní jednotky, pak s ohledem na historické

a geografické podmínky České republiky lze uvažovat o dvou až třech jednotkách (Čechy, Morava).

NUTS II – je jednotkou řádově nižší, obvykle odpovídá úrovni středního článku územně správního členění daného státu. Velikost v případě těchto územních jednotek se pohybuje u počtu obyvatel mezi jedním až dvěmi milióny obyvatel (méně má např. Rakousko a Finsko, průměr EU je 1,83 mil. obyvatel), rozloha území se pak u menších států srovnatelných s ČR pohybuje mezi 3 až 10 tis. km² (průměr EU činí 23 tis. km²). Dne 26. října 1998 přijala vláda České republiky Usnesení č.707 o vymezení územních jednotek NUTS, které ovšem podléhá schválení Evropské Unie. Úroveň NUTS II tvoří podle návrhu celkem 8 jednotek, které se skládají 1-3 nových krajů (VÚSC) a mají mezi 1 a 1,664 mil. obyvatel.

NUTS III – je jednotkou vesměs odpovídající úrovni nejnižšího územně správního regionu státní správy (úroveň okresů a příp. krajů). U menších států EU osciluje jejich velikost v počtu obyvatel mezi 200 až 400 tisíci, přičemž průměr EU činí 410 tisíc obyvatel. Rozloha jednotek se pak u menších států pohybuje mezi 1 až 3 tis. km² (průměr EU je 5,4 tis. km²). Ekvivalentem této úrovně jednotek je v České republice 14 nových krajů (VÚSC)..

NUTS IV – představuje úroveň území velikosti bývalých okresů, případně mikroregionů.

NUTS V – jedná se o úroveň obcí. Tato definice v ČR odpovídá standardům EU, přestože má v ČR cca 30% obcí méně jak 200 trvale bydlících obyvatel.

Je-li populace celého členského státu menší než minimální hranice pro danou úroveň NUTS, je celý členský stát jedinou územní jednotkou NUTS pro tuto úroveň.

Klasifikací územních jednotek České republiky CZ-NUTS, která je nedílnou částí evropské klasifikace NUTS, se zabývám v samostatné kapitole, kde podrobněji popisují regionální politiky mnou vybraných států včetně ČR. Především se zaměřuji na NUTS II, tedy na jednotlivé regiony.

2 KONCEPCE REGIONÁLNÍ POLITIKY EVROPSKÝCH STÁTŮ

2.1 Regionální politika státu

RP státu je charakterizována jako koncepční a výkonná činnost státu a jeho regionálních správních orgánů. Provádí se na dvou klíčových úrovních:³⁰

- *v rovině státu jako celku* – prostřednictvím ústředních orgánů státní správy
- *na úrovni samotného regionu* – tedy prostřednictvím orgánů regionální samosprávy. Tato politika má celoplošný charakter, je orientována na řešení vnitroregionální problematiky. Zdůrazňuje především vazbu na obce a mikroregiony s akcentem na rozvoj municipalit, mikroregionů a regionu jako celku.

Stát dnes v Evropě uskutečňuje RP především na základě programových dokumentů vypracovávaných vládou, regionálními a místními orgány a schvalovaných parlamentem, regionálními a místními zastupitelstvy.

2.1.1 Vývoj koncepcí regionální politiky v Evropě ve 30. – 60. letech 20. století

Jak již bylo řečeno v úvodní kapitole, počátky regionální politiky sahají do 30. let 20. století, do období velké hospodářské krize. Regionální politika v Evropě začala ve *Velké Británii*, v níž se její zásady utvářely již nedlouho po hospodářské krizi z let 1929 – 1933. Velká Británie byla postavena před problém, jak řešit dopady této krize v klasických průmyslových regionech, v jejímž důsledku se výrazně prohloubily socioekonomické diference mezi jednotlivými regiony (např. nezaměstnanost v Londýně byla „jen“ 14 %, kdežto ve Skotsku 25 % a ve Walesu dokonce 36 %).³¹

Krátce po skončení krize byly ve Velké Británii poprvé důkladněji analyzovány ekonomické a sociální důsledky této krize a její dopady na jednotlivé regiony Anglie,

---

³⁰ Lacina, K., Kala, T., Regionální a mezinárodní marketing, Gaudeamus Hradec Králové, 2003, str.42 - 45

³¹ Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 8

Skotska a Walesu. Daný postup byl pokládán za vysoce aktuální zejména proto, že nepříznivý ekonomický vývoj z let 1929 – 1933 prohloubil již předtím existující poměrně značné rozdíly mezi regiony v míře, o níž se soudilo, že si přímo vynucovala zásah z centra. Zpravidla se „propadly“ regiony s vysokým podílem tradičních průmyslových odvětví jako je těžba uhlí, hutnictví a textilní průmysl. (tj. zejména e střední Anglii - v tzv. *Black Country*, která byla jednou z kolébek průmyslové revoluce zahájené již v osmdesátých letech osmnáctého století a dále v některých oblastech Skotska a Walesu). Velká Británie se potýkala především se stále neklesající vysokou mírou nezaměstnanosti.

Proto byl na základě tzv. zákona o zvláštních územích ve Velké Británii v roce 1934 poprvé v Evropě vypracován *plán pomoci nejvíce postiženým regionům*. Tento zákon vymezil problémové regiony a stanovil určité postupy, s jejichž pomocí mělo dojít k nápravě. Důraz v něm byl položen zejména na budování infrastruktury. Od té doby se regionální politika ve Velké Británii rozvíjí nepřetržitě. V tomto období se začaly klást první základy regionálního plánování. Ve druhé polovině třicátých let se tak vytvořila určitá koncepce, v jejíž realizaci britské vlády pokračovaly i po roce 1945.³²

Na kontinentální Evropě se k obdobným pokusům přikročilo až po druhé světové válce. V té době začaly být zásady RP rozpracovávány především ve Francii a v Itálii, později rovněž ve Spolkové republice Německo.

Ve *Francii* se základy formující se regionální politiky utvářely ve druhé polovině 40. let. Ve Francii vznikl velký protiklad mezi pařížskou aglomerací a ostatními regiony, v Itálii zase mezi prosperujícím severem a zaostalým jihem. Vládní politika proto akcentovala přednostní rozvoj dvanácti velkých měst (Marseille, Bordeaux a dalších) a jejich regionálního zázemí. Z pařížského regionu byl postupně odstraňován hlavně těžký průmysl.³³

V *Itálii* bylo hlavním dlouhodobým problémem v období po druhé světové válce řešení výrazných rozdílů mezi ekonomicky a sociálně vyspělým severem a málo

---

³² Lacina, K., Kala, T., Regionální a mezinárodní marketing, Gaudeamus Hradec Králové, 2003, str. 39

³³ Lacina, K., Kala, T., Regionální a mezinárodní marketing, Gaudeamus Hradec Králové, 2003, str. 40

rozvinutým jihem. Proto byly koncem čtyřicátých let uskutečňovány nejrůznější dílčí programy zaměřené na rozvoj jižní části státu jako např. „Cassa per il Mezzogiorno“, jež byl schválen v roce 1950 a byl zaměřen hlavně na industrializaci agrárního jihu.

V dalších evropských státech se koncepce národní regionální politiky utvářely ještě později - tj. v době, kdy již bylo založeno Evropské hospodářské společenství.

Ve Spolkové republice *Německo* stálo na konci padesátých let, stejně jako ve Velké Británii ve druhé polovině třicátých let, v popředí formující se RP především úsilí o restrukturalizaci regionů s dříve dominantním těžebním a těžkým průmyslem. Klíčový problém představovala revitalizace Porúří (zejména okolí velkých měst Kolína nad Rýnem, Dortmundu a Düsseldorfu). Od počátku devadesátých let se regionální politika soustřeďuje hlavně na transformaci ve východních spolkových zemích, jejímž cílem je i postupné vyrovnávání hospodářských a sociálních rozdílů mezi západními a východními spolkovými zeměmi.³⁴

V *Nizozemí* se poválečná státní regionální politika zaměřovala zejména na řešení sociálních a ekologických problémů vysoce urbanizovaných regionů.

Mnohem později byly formovány zásady RP také ve *Skandinávii*, kde hlavním problémem je především rozvoj řidce osídlených oblastí za polárním kruhem.

Opravdová integrovaná regionální politika začala být v Evropských společenstvích uskutečňována daleko později. O ní pojednává následující podkapitola.

2.2 Pojetí regionální politiky

Integrovaná regionální politika začala být v Evropských společenstvích uskutečňována postupně teprve *od počátku sedmdesátých let*, především cestou integrované podpory problémových regionů a rozvojem příhraniční a přeshraniční spolupráce.

Zvýšená pozornost v rámci jednotlivých států byla soustředěna k využívání některých výsledků vědeckého a technického pokroku při rozpracování zásad RP, což se v regionech projevilo i v zaměření na rozvoj elektroniky a biotechnologií. Tímto

---

³⁴ Lacina, K., Kala, T., Regionální a mezinárodní marketing, Gaudeamus Hradec Králové, 2003, str. 40 - 41

způsobem začaly být v dřívě dlouhodobě zaostávajících regionech např. jihozápadní Francie, jižního Německa a ve středním Skotsku přednostně budovány menší a tím i dynamičtější podniky vyrábějící hlavně výpočetní techniku, další elektronické výrobky a rozvíjející biotechnologie.

Asi tak do poloviny sedmdesátých let bylo uskutečňováno centrální řízení regionální politiky v jednotlivých státech Evropského společenství. To znamená, že regionální politika byla řízena a financována z jednoho centra, tj. z úrovně vlády. V novém pojetí evropské regionální politiky se klade důraz na decentralizaci řízení RP ve státech Evropské unie. Rostoucí význam je tak přikládán aktivitám vyvíjeným a následně uskutečňovaným přímo v regionech. Takto se naplňovala i dlouhodobá orientace Evropských společenství a dnešní EU na pojetí Evropy 21. století především jako kontinentu regionů a interregionální spolupráce.³⁵

Dříve byly regiony chápány jako neměnné geografické jednotky. Klíčovým strategickým cílem tradičního pojetí regionální politiky byl obecně formulovaný „regionální růst“, jehož mělo být dosahováno, jak jsem již uvedla, zejména investováním zdrojů prostřednictvím ústředních orgánů státu.

Dnešní pohled se však změnil. Od této poloviny sedmdesátých let začal růst význam dynamických faktorů spjatých zejména s rozvojem nových průmyslových odvětví uvnitř samotných regionů. Regionální politika začala být spojována s prosazováním různých inovačních strategií uskutečňovaných v rámci jednotlivých regionů beroucí v úvahu místní specifika. S tímto faktem byla zdůrazňována potřeba rozvoje ekologického zemědělství, péče o krajinu a následně i rozvoj ekoturistiky a agroturistiky, které se rozvinuly hlavně v osmdesátých a devadesátých letech. Nový přístup vycházel z vědomí potřeby strukturálních změn při zohledňování specifických rysů jednotlivých regionů. Vše vyžadovalo mnohem rozsáhlejší využívání poznatků z managementu a také aplikaci určitých marketingových přístupů a to zvláště při vypracování dlouhodobých strategických regionálních rozvojových koncepcí.

V Evropské unii se nyní v dané souvislosti při hodnocení přechodu ke stávající koncepci hovoří o přechodu od statického k dynamickému pojetí RP, jak jsem se již

---

³⁵ Lacina, K., Kala, T., Regionální a mezinárodní marketing, Gaudeamus Hradec Králové, 2003, str.

v úvodu této kapitoly zmínila, v polovině sedmdesátých let. Současně byl v roce 1975 zřízen Evropský fond regionálního rozvoje a v Evropské komisi bylo vytvořeno Generální ředitelství pro regionální politiku. V témže roce bylo na RP z rozpočtu ES vynaloženo 258 milionů ECU.³⁶

Soudobé pojetí se prosazovalo v konfliktu mezi zastánci tradiční a nové koncepce regionální politiky.

Rozlišovat můžeme mezi soudobým a tradičním pojetím regionální politiky, jejichž rozdíly spočívají ve dvou přístupech:

- ⇒ *tradiční* – do poloviny 70. let 20. století
- ⇒ *soudobý* – od 2. poloviny 70. let 20. století, převládající v současnosti

2.2.1 Tradiční přístup

Je orientován na vnější rozvojové impulsy, které jsou většinou představovány pobídkovým systémem (intervencemi) státu pro podpory mobility výrobních faktorů z vyspělých regionů do regionů málo rozvinutých, tedy na rozvoj regionů výhradně prostřednictvím finančních zdrojů přednostně investovaných z centra a poměrně málo zohledňoval specifické rysy regionů. Byly preferovány kapitálově silné firmy a problémem bylo skutečnost, že toto přerozdělování utlumovalo v nich zájem o intenzifikaci rozvoje. Tradiční regionální politiku pojmáme většinou jako politiku mobilizace kapitálu.

Tento přístup je založen na vyrovnávání socioekonomické úrovně mezi regiony a na vytváření rovnocenných podmínek pro život obyvatel, při převaze sociálních cílů. Charakteristickým rysem je vymezení tří základních typů problémových regionů: depresivní, zaostávající a přetížené a z toho vyplývající rozpracování státních a regionálních programů rozvoje území zpravidla na bázi pólů rozvoje, center a os rozvoje atd. stát koncentruje ve svých rukách základní nástroje regulace rozvoje problémových regionů. Hlavními způsoby realizace RP je pak přímá či nepřímá podpora soukromého

---

³⁶ Lacina, K., Kala, T., Regionální a mezinárodní marketing, Gaudeamus Hradec Králové, 2003, str.

kapitálu, omezení lokalizace soukromých firem v přetížených regionech, regulování rozmístění státních podniků a vybudování infrastruktury za státní prostředky.³⁷

2.2.2 Soudobý přístup

S tím souvisely reformy veřejné správy – zásady decentralizace a dekoncentrace správní činnosti. Poté teprve bylo možno přejít k aplikaci soudobého přístupu.

Preferuje inovační strategie vypracované na základě důkladné znalosti specifík regionů. Důraz je kladen na mobilizování vnitřních regionů, tj. veškerých jejich podnikatelských a nepodnikatelských subjektů tak, aby se zapojily do implementace rozvojových plánů. Dává se přednost podpoře malých a středních podniků a s tím i orientaci na rozvoj moderních technologií šetřících suroviny a energii a které jsou rovněž šetrné k životnímu prostředí.³⁸

Tento přístup prosazuje liberalismus před státním dirigismem v politice vlád. Základním cílem je vytvoření efektivního prostorového ekonomického systému, stimulace rozvoje autonomních tržních mechanismů cestou aktivizace soukromého podnikání v problémových regionech, přičemž převažují ekonomické cíle. Soudobý přístup vede ke zdůraznění využití vlastních ekonomických potenciálů regionů a k takové vnější podpoře, jež je jenom dodatkem k vlastní regionální svépomoci. Charakteristickým rysem je snížení počtu problémových regionů, vymezení prioritních areálů pomoci v zaostalých a depresivních regionech, zrušení či zmírnění omezení na rozmístění podniků v přetížených regionech, přechod k politice uspořádání území na mezoúrovně a mikroúrovně a přesun těžiště regionálního plánování na nižší administrativní úrovně při současném rozšiřování pravomocí místních a regionálních úřadů. Hlavními způsoby realizace je přímá nebo nepřímá finanční podpora soukromého kapitálu, stimulace rozvoje drobného a středního podnikání, stimulace sféry vědeckotechnologického rozvoje,

---

³⁷ Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 16

³⁸ Lacina, K., Kala, T., Regionální a mezinárodní marketing, Gaudeamus Hradec Králové, 2003, str.

managementu a služeb nejvyššího řádu vybudování tzv. technologických parků a podnikatelských zón.³⁹

2.2.3 Odpůrci a zastánci přístupů

Výsledkem mnoha diskuzí a sporů mezi zastánci a odpůrci těchto dvou přístupů bylo právě nové pojetí RP. **Odpůrcům** vadilo, že postižené regiony jsou znevýhodňovány a to by mohlo dojít až k deformaci meziregionální konkurence, která je důležitá pro zdravý vývoj ekonomiky a to by vedlo ke snižování ekonomické efektivity prostorové alokace zdrojů. Upřednostňovali makroekonomickou politiku řízenou z centra, jejíž efektivní řízení by mohlo zabezpečit účinné řešení regionálních problémů. Podle jimi sdíleného stanoviska účinná a dobře koordinovaná makroekonomická politika státu měla být zárukou efektivního řešení regionálních problémů. Preferovali volné působení tržních sil, specifická RP byla podle nich nadbytečná.⁴⁰

Zastánci byli naopak proti této koncepci. Ti zdůrazňovali, že k obnově narušeného rovnovážného vývoje v jednotlivých regionech nestačí pouze volné působení tržních sil a prostorový pohyb pracovní síly, ale že je potřeba systematicky a dlouhodobě využívat všechny výrobní faktory a kapacity regionů. Cílem pro ně bylo snižování v té době vysoké míry nezaměstnanosti a s tím související vytváření nových pracovních míst v postižených regionech a to hlavně podporou rozvoje malého a středního podnikání. V osmdesátých a devadesátých letech se prohloubila spolupráce mezi majiteli malých a středních podniků a představiteli obcí, protože tyto podniky plní nejen čistě ekonomickou, ale i sociálně stabilizační roli. Regiony a obce na sebe v rámci propagovaných zásad „partnerství“ a „budování sítí“ přebíraly, a dosud tak činí, část nákladů spojených s budováním infrastruktury a tím tak šetří náklady podnikatelů, kteří je využívají. Za nižší náhrady jim rovněž poskytují stavební pozemky či budovy, kde provozují svou činnost.⁴¹

---

³⁹ Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 16 - 17

⁴⁰ Lacina, K., Kala, T., Regionální a mezinárodní marketing, Gaudeamus Hradec Králové, 2003, str. 44

⁴¹ Lacina, K., Kala, T., Regionální a mezinárodní marketing, Gaudeamus Hradec Králové, 2003, str. 44

Nové pojetí regionální politiky má i své politické vyústění spočívající o daleko větší integraci obyvatel s potřebami regionu a jeho rozvoje.

Následující tabulka srovnává oba tyto přístupy.

tabulka 5: Dva základní přístupy v regionální politice

Charakteristiky	Tradiční přístup	Soudobý přístup
Problémové regiony	Dichotomní přístup (zaostalé/rozvinuté)	Mnohostranný přístup (rozdílné regionální struktury)
Převažující strategie	Regionální růst	Regionální inovace
Organizační forma	Centralizovaná, sponzorovaná státem	Decentralizovaná, založená na regionální komunitě
Dominující mechanismus	Meziregionální přerozdělování	Mobilizace endogenních regionálních zdrojů
Převažující orientace	Kapitálová, materiálová	Informační a technologická
	Kvantitativní (růst)	Kvalitativní (flexibilita)
	Výroba	Služby
	Projekty	Programy
	Málo velkých firem	Málo malých a středních firem
Nástroje	Pro meziregionálních přerozdělování	Pro mobilizaci vnitřních zdrojů
Dynamika	Geograficky stabilní problémové regiony	Rychle se měnící problémová území
	Pevná množina plánovaných růstových center	Spontánní mobilizace místních zdrojů

Zdroj: Skokan, K., Evropská regionální politika v kontextu vstupu ČR do EU, Repronis, Ostrava, 2003, str.24

MAKROEKONOMICKÉ A MIKROEKONOMICKÉ NÁSTROJE SOUDOBE REGIONÁLNÍ POLITIKY

Stávající pojetí RP klade důraz na kvalitu a mobilitu pracovních sil. Navíc podstatnou měrou zohledňuje potřebu chránit životní prostředí. Zdůrazňuje, že RP se neuskutečňuje pouze v zájmu obyvatel žijících v méně rozvinutých regionech, nýbrž současně i v zájmu lidí žijících v přelidněných a silně kontaminovaných, avšak ekonomicky rozvinutých regionech. Jedním z dlouhodobých pilířů RP Evropského společenství se stala orientace na zakládání a rozvoj malých a středních podniků.

Nástroje regionální politiky jsou zpravidla zaměřeny na přitažení kapitálu a podnikatelských aktivit do regionu, stimulaci využití vnitřních rozvojových zdrojů, dosídlení či stabilizaci obyvatelstva v regionu. Nejvíce se v praxi osvědčily zvýhodněné úrokové podmínky a investiční dotace, příp. některé typy subvencí. Tyto nástroje můžeme rozdělit podle dvou hledisek, a to podle ekonomického působení na makroekonomické a mikroekonomické.⁴²

2.3 Makroekonomické nástroje

Makroekonomické nástroje RP mají omezené možnosti svého působení na úrovni regionů, protože nemusí být vždy ve shodě s národohospodářskými cíli jako celku např. snižování inflace, vyrovnanost platební bilance atd. Mezi tyto nástroje patří:

2.3.1 Fiskální politika

- Vysoce příjmové regiony přispívají nadprůměrně do státního rozpočtu a do nízkopříjmových regionů plyne více prostředků zejména prostřednictvím soc. výdajů.
- Regionalizace této politiky umožňuje ovlivňování poptávky v jednotlivých regionech (snížení daňových sazeb v regionech s nízkou úrovní poptávky vede k jejímu zvýšení a naopak).
- Stát může jednotlivé regiony podporovat přednostním zadáváním zakázek.

---

⁴² Molle, W., The Economics of European Integration: Tudory, Practice, Policy. Dartmouth, Hants, 1990, str. 547

- Regionalizovaná daňová politika se v praxi tržních ekonomik nerealizuje, protože by vyvolala nesouhlas v oblastech s vyššími daňovými sazbami a podvázání ekonomického vývoje v prosperujících oblastech.

2.3.2 Monetární politika⁴³

- Ovlivňování množství peněz v ekonomice je pro řešení regionálních problémů omezeno. Možnost existuje např. u dostupnosti úvěrů (objem, výše úrokové míry, splatnost) v problémových regionech.

2.3.3 Protekcionismus

- Státní ovlivňování dovozů prostřednictvím dovozních limitů a cel - jde o uvalení dovozních limitů a cel na produkty, které vytlačují domácí výrobu koncentrovanou v upadajících regionech (=> orientace poptávky na domácí produkci).

2.4 **Mikroekonomické nástroje**

Mikroekonomické nástroje se zaměřují na ovlivnění rozhodování ekonomických subjektů o jejich prostorové lokalizaci. Nástroje mají podobu účelově poskytovaných finančních částek. Cílem je obnovení rovnováhy na regionálních trzích práce ovlivňováním práce a kapitálu. Podle toho, na který ekonomický subjekt jsou zaměřeny, je můžeme rozdělit na:

2.4.1 Nástroje realokace pracovních sil

- Mezi ně patří např. částečná úhrada nákladů na stěhování, výkup nemovitostí nebo nákup domu či bytu apod.

2.4.2 Nástroje realokace kapitálu

- Tyto nástroje se realizují formou investičních pobídek. Jde např. o kapitálové subvence, subvence na pracovní sílu, levné půjčky, snížené daně, subvence na dopravu apod.

---

⁴³ Skokan, K., Evropská regionální politika v kontextu vstupu ČR do EU, Repronis, Ostrava, 2003, str. 25

3 HLAVNÍ CÍLE REGIONÁLNÍ POLITIKY EVROPSKÉ UNIE NA PŘELOMU 20. A 21. STOLETÍ

Cíle RP vychází z identifikace hlavních regionálních problémů a z pojetí státní hospodářské politiky, přičemž pro jednotlivá časová období dochází k jejich konkretizaci pokud možno tak, aby bylo možno kontrolovat jejich splnění a souběžně hodnotit účinnost použitých nástrojů. Konkrétní cíle bývají například formulovány jako snížení výrazných meziregionálních diferencí v úrovni nezaměstnanosti, v průměrných příjmech, sblížení úrovně hrubého domácího produktu (v přepočtu na jednoho obyvatele) v jednotlivých regionech. Jako dílčí bývají formulovány cíle povzbuzení podnikatelských aktivit v regionu, zlepšit vybavenost regionu technickou infrastrukturou, povzbudit bytovou výstavbu v regionu, zkvalitnit ekologickou situaci v regionu apod.⁴⁴

V následujících podkapitolách jsem se konkrétně věnovala jednotlivým etapám cílů počínaje rokem 1994 – 1999, dále 2000 – 2006 a v neposlední řadě i budoucí fázi roku 2007 až 2013.

3.1 Cíle regionální a strukturální politiky Evropské unie v letech 1994 – 1999

I když nové pojetí regionální politiky uplatňované v ES přineslo pozitivní výsledky spočívající ve snížení regionálních rozdílů, bylo třeba v souvislosti se vstupem Španělska a Portugalska do ES v r.1986 hledat efektivnější způsoby realizace integračních cílů ve sféře regionální politiky. Kritizována byla zejména nízká míra koordinace regionální politiky se zemědělskou a sociální politikou ve sféře koncepční i finanční.

Pro odstranění této překážky bylo v r.1988 nejvyššími orgány ES přijato rozhodnutí o integraci regionální politiky s částí sociální a agrární politiky do tzv. strukturální politiky.

Pro období 1989-1993 bylo stanoveno celkem 5 cílů (po vstupu Finska, Rakouska a Švédska do unie 6 cílů) strukturální politiky, které se osvědčily a zůstaly v platnosti i pro období let 1994 – 1999:

---

⁴⁴ Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 17

3.1.1 Cíl 1: Podpora rozvoje a strukturálních změn zaostávajících regionů

Za zaostávající regiony jsou považovány ty, v nichž je hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele v průběhu posledních 3 let nižší než 75% průměru Evropské unie (EU). V roce 1993 žilo v těchto regionech 26,6% obyvatel EU.

Při řešení problémů těchto regionů je důraz kladen na:

- *přímé investice za účelem tvorby trvalých pracovních míst*
- *infrastrukturu potřebnou pro ekonomický rozvoj, včetně transevropských sítí (doprava, telekomunikace, energie), a infrastrukturu pro životní prostředí*
- *různé služby malým firmám (poradenství, establishment, finanční inženýrství apod.) za účelem zvýšení lokálního a regionálního potenciálu; výzkum a vývoj*
- *investice do školské a zdravotnické infrastruktury*
- *profesní vzdělávání, zahrnující vzdělávání ve školství, výzkumu a správě; pomoc při zaměstnávání*
- *různá opatření pro rozvoj venkova (adaptace agrárních struktur, cestovní ruch, ochrana venkovského dědictví atd.).*

3.1.2 Cíl 2: Přeměna regionů nebo jejich částí, které jsou vážně ohroženy hospodářským úpadkem

Do této kategorie jsou zahrnuty regiony, kde:

- *míra nezaměstnanosti převyšuje průměr EU*
- *zaměstnanost v průmyslu převyšuje průměr EU a zároveň zaznamenává velký pokles.*

Podle sekundárních kritérií sem mohou být zařazeny i další specifické oblasti, jako jsou území přiléhající k regionům vymezeným podle hlavních kritérií, či území se strukturálními problémy neprůmyslového charakteru (např. orientovaná na rybolov).

V r.1993 žilo v těchto regionech necelých 15% obyvatel EU.

Opatření regionální politiky jsou zaměřena na zaměstnanost a na vytvoření atraktivních podmínek pro firmy. Konkrétně jde o:

- *investice do nových ekonomických činností*
- *infrastrukturu, zejména pro obnovu průmyslových areálů a ochranu životního prostředí*
- *různé služby malým firmám, výzkum a vývoj, profesní vzdělávání, pomoc*

v zaměstnanosti atd.

3.1.3 Cíl 3: Boj proti dlouhodobé nezaměstnanosti (delší než 12 měsíců) a pracovní integrace mladých lidí (do 25 let)

Jde o sociální cíl strukturální politiky realizovaný na celém území EU. Při jeho realizaci je důraz kladen na přístupy k zaměstnanosti a vzdělávání:

- *pomoc při integraci mladých lidí a těch, kteří pravděpodobně budou nezaměstnaní dlouhou dobu, do pracovního života, zejména prostřednictvím dočasné pomoci při zaměstnávání*
- *zlepšování vzdělávacích struktur a zaměstnaneckých úřadů a školení jejich pracovníků*
- *profesní vzdělávání (zejména školení, které je ekvivalentní s řádným školstvím), iniciační a kontinuální vzdělávání*
- *rovnost příležitostí pro muže a ženy na trhu práce.*

3.1.4 Cíl 4: Podpora adaptace pracovníků na hospodářské změny a na změny ve výrobě

Pro tento cíl platí to samé, co pro cíl č.3. Opatření jsou soustředěna na nové pracovní schopnosti a dovednosti:

- *předvídaní trendů na trhu práce a požadavků na pracovní předpoklady*
- *profesní vzdělávání a rekvalifikace v návaznosti na předchozí bod; pomoc při adaptaci vzdělávacích systémů.*

3.1.5 Cíl 5: Podpora rozvoje venkovských regionů:

3.1.5.1 A): urychlením strukturálních změn v zemědělství v rámci reformy restrukturalizace rybolovu (Strukturální přeměna zemědělství)

Jedná se o cíl zemědělské politiky zaměřený na strukturální diverzifikaci agrárních výrobních struktur. Opět je v rámci EU celoplošně realizován. Úkolem je pomoci předmětným sektorům (zemědělství a rybářství) při jejich modernizaci a adaptaci na nové ekonomické podmínky.

Konkrétně to jsou:

- *podpora zemědělských příjmů, podpora mladých farmářů a sdružení farmářů*
- *investice na snižování výrobních nákladů, na zlepšení životních a pracovních*

podmínek a na podporu ekonomické diverzifikace

- *zpracování a marketing zemědělských a rybářských produktů.*

3.1.5.2 *B): rozvoj a strukturální změny regionů s extrémně nízkým zalidněním (Rozvoj a strukturální adaptace agrárních regionů)*

Do tohoto cíle jsou zahrnuty regiony, které splňují alespoň dvě ze tří kritérií:

- *vysoký podíl zaměstnanosti v zemědělství*
- *nízká příjmová úroveň v zemědělském sektoru*
- *nízká hustota zalidnění nebo výrazné depopulační trendy.*

Do uvedeného cíle mohou být rovněž zařazena území splňující sekundární kritéria definovaná jednotlivými členskými státy, jako jsou např. depopulace, nízká hustota zalidnění, periferní poloha či citlivost na společnou zemědělskou politiku. V r. 1993 žilo v regionech zařazených do tohoto cíle 8,2% obyvatel Společenství.

Primárním účelem opatření je podpora alternativních aktivit ve venkovských územích. Za tím účelem se podporují:

- *investice , zejména do infrastruktury, aby se vytvořila pracovní místa mimo zemědělství (v malých firmách, cestovním ruchu apod.) a chránilo životní prostředí.*
- *různé služby pro malé firmy; výzkum a vývoj; vzdělávání; zlepšování podmínek, zejména v pozemkovém vlastnictví a práci v zemědělství; různá opatření rurálního rozvoje.*

3.1.6 Cíl 6: Rozvoj řídkce zalidněných regionů ve Švédsku a Finsku

Tento nový cíl strukturální politiky byl zformulován v r.1995 po přijetí Švédska a Finska do EU. Předmětem jsou řídkce osídlené oblasti v severních částech obou zemí, kde hustota zalidnění nepřevyšuje 10 obyvatel na 1 km čtverečný.

Z uvedených cílů jsou předmětem regionální politiky cíle č.1, 2, 5b a 6. V roce 1993 v nich (bez cíle č.6) žilo 51,72% obyvatel tehdy 12 členských zemí EU. V regionech zařazených mezi uvedené cíle žila veškerá populace Řecka, Irska a Portugalska. Naopak nejnižší podíl populace žijící v podporovaných regionech byl v Dánsku (15,5%) a Nizozemí (24,1%).

3.2 Cíle regionální a strukturální politiky Evropské unie v letech 2000 – 2006

Regionální politika Evropské unie byla v průběhu 90. let kritizována zejména kvůli svému širokému záběru a plošnosti podpor.

V souladu se snahou o větší efektivnost vynakládaných prostředků (zvýšení koncentrace a zjednodušení operací regionální strukturální politiky) tak bylo v návrhu reformy RP obsažené v dokumentu „Agenda 2000“, který byl mezitím schválen Evropskou radou na jejím zasedání v březnu 2000 v Berlíně Komisí navrženo, aby počet cílů regionální politiky byl snížen ze současných šesti na tři, a to na dva regionální cíle a jeden horizontální cíl určený pro lidské zdroje.

Důležitým bodem bylo rovněž sestavení finanční perspektivy pro rozpočtové období 2000–2006. Ve svém rozpočtu kalkuluje Unie nejen s prostředky pro stávajících 15 členů, ale také s prostředky pro kandidátské země (předvstupní strukturální pomoc) a také od roku 2002 jsou v rozpočtu vyčleněny řádově vyšší částky pro ty státy, které vstoupí do EU v první vlně rozšíření. Po schválení Agendy 2000 začátkem roku 1999 dochází v regionální a strukturální politice k závažným změnám. Předpokládá se, že reforma regionální politiky povede ke snížení podílu obyvatelstva Unie, jemuž se dostane pomoci ze strukturálních fondů, ze současných 51 % na 35 - 40 % v roce 2006. Fond soudržnosti zůstal zachován i po roce 1999 v původní podobě.

Tyto cíle slouží k naplňování programů navrhovaných a řízených jednotlivými členskými státy (specifikovaných v programových dokumentech předkládaných členskými státy), představují celkem 94 % veškerých finančních prostředků poskytovaných ze strukturálních fondů a tvoří dominantní formu politiky soudržnosti. Zbýlých 6 % prostředků je určeno pro iniciativy navrhované a řízené Evropskou komisí – především na meziregionální a přeshraniční spolupráci, technickou asistenci, pilotní projekty, ekonomické inovační projekty a experimentální ověření spolupráce v nových oblastech.

Zdroje ze strukturálních fondů jsou výrazně regionálně koncentrované ve prospěch regionů cíle 1, přičemž počet obyvatel žijících v podporovaných regionech výrazně poklesne, přibližně na 1/3 obyvatel Unie.

Platí pravidlo, že každá oblast (NUTS II) může být zahrnuta buď do cíle 1 nebo cíle 2 – seznam regionů zařazených do cíle 1 a 2 zpracovává a vydává Evropská komise. Počet

obyvatel všech regionů EU spadající pod cíl 2 však nesmí přesáhnout 18 % celkového počtu obyvatel EU (každá země má stanoveny své limity).

Na plánovací období 2000 - 2006 je vyčleněno 195 miliard EUR (v cenách roku 1999). Základní podmínkou poskytování pomoci je, že celkové roční příjmy kteréhokoli členského státu ze strukturálních operací (tzn. včetně Kohezního fondu) nesmí překročit 4% jejího HDP.⁴⁵

3.2.1 Cíl 1: Podpora rozvoje zaostávajících regionů (69,7 %)⁴⁶

Ekonomická úroveň daného regionu (státu) je základním indikátorem jeho konkurenceschopnosti. Vyšší konkurenceschopnost znamená i vyšší schopnost akumulace vnějších podnětů pro jeho rozvoj. Ekonomická úroveň je všeobecně interpretována na základě ukazatelů typu HDP v relaci na obyvatele, doplněných ukazateli vývoje zaměstnanosti v nezemědělských odvětvích.⁴⁷ V EU se ukazatel regionálního HDP v přepočtu podle parity kupní síly používá jako indikátor pro alokaci dotací udělovaných v rámci regionální a strukturální politiky podle stanoveného cíle 1. Na tyto dotace mají nárok regiony (úroveň NUTS 2), jejichž průměrný HDP v paritě kupní síly za roky 1994 - 1996 nedosáhl 75 % průměru Unie na obyvatele. Na tento cíl bylo vyčleněno 127,5 mld. EUR (téměř 70 % celkových výdajů na regionální a strukturální politiku).⁴⁸

Těmto regionům se tak dostane podpory udržitelného rozvoje zejména prostřednictvím investic do výroby. Cíl 1 je dosahován za podpory prostředků ze všech čtyř strukturálních fondů – ERDF, ESF, EAGGF a FIG, o nichž podrobněji píší v následující kapitole.

Je orientován především na:⁴⁹

- *zvýšení konkurenceschopnosti regionu*

⁴⁵http://www2.euroskop.cz/data/index.php?p=detail&cid=40542&h_kat_id=5065&id=5100&kap_id=110838

⁴⁶ Pozn. v závorce je uveden procentní podíl na celkových prostředcích strukturálních fondů

⁴⁷ Pozn. v tomto ohledu je ovšem nutné respektovat i strukturální aspekty vývoje zaměstnanosti, kdy např. pouze malý počet prosperujících regionů vykazuje pozitivní trendy vývoje zaměstnanosti v průmyslu (tato skutečnost je podmíněna i formálními příčinami souvisejícími s tzv. terciarizací průmyslu).

⁴⁸ Viturka, M., Regionální ekonomie II, Masarykova Univerzita, Brno 2000, str. 13

⁴⁹ <http://www.etim.cz/eu-obecne.html>

- *udržení a vytváření nových pracovních příležitostí*
- *podporu malého a středního podnikání, zvláště pokud se očekává zvýšení nezaměstnanosti*

Vedle odlehlých území některých států (francouzská zámořská území a některé ostrovy) a řídké zalidněné regiony ve Švédsku a Finsku sem patří všechny nově přístupující státy včetně České republiky, s výjimkou hlavního města Prahy).⁵⁰

tabulka 6: Počet obyvatel regionů Cíle 1 (v milionech obyvatel)

D		14,153	IRL		0,965	FIN		1,076
EL		10,476	I		19,302	SV		0,452
E		23,219	A		0,275	UK		5,079
F		1,644	P		0,275	CZ		9,095
EE		1,379	HU		10,238	LT		3,531
LV		2,391	MT		0,387	PL		38,654
SI		1,986	SK		4,779		EU 25	155,697

Zdroj: http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/objective1/regions_de.htm

3.2.2 Cíl 2: Podpora oblastí potýkajících se s restrukturalizací (11,5 %)

Jedná se o horizontální cíl, takže sem patří všechny oblasti, které nespádají pod Cíl 1, a které dlouhodobě vykazují vysokou míru nezaměstnanosti, kriminality, špatnou úroveň školství, městské oblasti s nedostatkem ekonomických aktivit a oblastí závislé na rybolovu procházející depresí nebo životního prostředí. Cíl 2 je naplňován z prostředků fondů ERDF, ESF a FIFG.

Cílem 2 se tedy sleduje především:⁵¹

⁵⁰ www.strukturalnifondy.info

- pomoc drobnému a střednímu podnikání v regionu
- pomoc ekonomické diverzifikaci regionu
- pomoc životnímu prostředí v regionu
- přístup k novým technologiím
- pomoc v infrastrukturním propojení venkovských oblastí s nejbližšími městy

Jedná se o 4 typy regionů (průmyslové, zemědělské, městské a regiony závislé na rybařství), přičemž každý je vymezen podle specifických kritérií. Kromě těchto 4 typů regionů mohou statut cíle 2 i regiony, které sousedí s regiony cíle 1 nebo zemědělské regiony se stárnoucím obyvatelstvem nebo s klesajícím podílem technické asistence, oblasti s akutní potřebou restrukturalizace regionu.

tabulka 7: Limitní počet obyvatel členských států EU pro Cíl 2

Státy	B	DK	D	E	F	I	L	NL	A	FIN	S	UK	CY	CZ	SK	25
Obyvatele (v mil.)	1,27	0,54	10,30	8,81	18,77	7,40	0,11	2,33	1,99	1,58	1,22	13,84	0,2	0,36	0,17	68
Celkový počet obyvatel v %	12	10	13	22	31	13	28	15	25	31	14	24	30	3,5	3,3	15

Zdroj: http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/objective2/areas_de.htm

3.2.3 Cíl 3: Podpora politiky zaměstnanosti a vzdělání (12,3 %)

Je zaměřen na pomoc při modernizaci systémů vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti patří všechny regiony EU s výjimkou regionů spadajících do cíle 1.

Tento cíl je provázán se strategií zaměstnanosti. Jeho hlavním záměrem je snížení nezaměstnanosti prostřednictvím rekvalifikace, vzdělávání a školení. Jediný fond, jehož finanční prostředky jsou použity na dosažení Cíle 3 je Evropský sociální fond.

⁵¹ <http://www.etim.cz/eu-obecne.html>

Cíl 3 podporuje aktivity v těchto oblastech:⁵²

- *podpora přístupu k pracovnímu trhu*
- *snížení nezaměstnanosti prostřednictvím podpory aktivních strategií na trhu pracovních sil*
- *zvyšování pracovních příležitostí prostřednictvím vzdělávacích programů a programu celoživotního vzdělávání*
- *podpora opatření umožňujících včasné rozpoznání sociálních a hospodářských změn a nutných opatření k přizpůsobení se těmto změnám*
- *podpora rovných příležitostí pro ženy a muže*

tabulka 8: Porovnání cílů Evropské unie mezi obdobími 1994 - 1999 a 2000 - 2006

1994 - 1999	2000 - 2006
Cíl 1 Pomoc regionům, jejichž rozvoj zaostává	Cíl 1 Pomoc regionům, jejichž rozvoj zaostává
Cíl 6 Pomoc rozvoji řádce obydlých regionů	
Cíl 2 Restrukturalizace regionů, které jsou vážně zasaženy poklesem průmyslu	Cíl 2 Hospodářská a společenská konverze oblastí, které čelí strukturálním obtížím (průmyslové, venkovské, městské, rybářské)
Cíl 5b Další rozvoj zemědělských oblastí	
Cíl 3 Boj s dlouhodobou nezaměstnaností, usnadnění integrace do pracovního života pro mladé lidi a ty, kteří jsou vyloučeni z pracovního trhu, podpora rovných příležitostí pro muže a ženy	Cíl 3 Adaptace a modernizace politiky a systémů vzdělávání, školení a zaměstnanosti
Cíl 4 Adaptace pracovní síly na změny v průmyslu a proměny výrobních systémů	

Zdroj: Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 41

⁵² <http://www.etim.cz/eu-obecne.html>

3.3 Budoucí plány na období 2007 – 2013

Regionální politika je schvalována v pětiletých cyklech, které se shodují s rozpočtovými obdobími EU (také programovací období). Celý schvalovací mechanismus probíhá podle zhruba následujícího scénáře: Evropská komise (EK) vytyčí před každým obdobím tzv. cíle regionální politiky, které poměrně obecným způsobem definují, jakým způsobem a do kterých regionů budou směřovat finanční prostředky. Definuje i výši jednotlivých příspěvků.⁵³

V roce 2007 nastává další pětileté období, které bude trvat až do roku 2013. Nyní probíhá fáze, kdy Komise připravuje programy pro leden 2007 a je třeba dokončit první krok do dubna 2006.

3.3.1 Nová architektura politiky soudržnosti EU v letech 2007-13⁵⁴

Cíle:

1. **Konvergence:** podpora růstu a tvorby pracovních míst v nejméně rozvinutých členských zemích a oblastech
2. **Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost:** *regionálních programů* pro regiony a orgány regionální správy podporující ekonomické změny v průmyslových, městských a venkovských oblastech
3. **Evropská územní spolupráce:** podpora harmonického a vyváženého rozvoje na území Unie.

3.3.1.1 *Cíl Konvergence*

Z celkové částky určené pro implementaci politiky HSS v letech 2007 – 2013 bude pro Cíl konvergence alokováno 81,7 % těchto finančních zdrojů:⁵⁵

- 70,5 % regiony s HDP/obyv. nižším než 75 % průměru
- 5,0 % regiony, které jsou postiženy „statistickým efektem“
- 24,5 % státy, které jsou příjemci pomoci z Fondu soudržnosti

---

⁵³ <http://www.dotace-help.cz/index.php?cmd=page&id=43>

⁵⁴ <http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika-eu-2007-2013>

⁵⁵ Průvodce fondy Evropské unie, Ministerstvo pro místní rozvoj, 2005, str. 222

Podpora Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) zaměřena na:

- modernizace a diverzifikace ekonomické struktury členských států a regionů
- rozšíření a zlepšení základní infrastruktury; ochrana životního prostředí

Podpora Evropského sociálního fondu (ESF):

- zlepšení kvality a schopnosti institucí trhu práce, vzdělávacích systémů a sociálních a ošetrovatelských služeb;

- zvýšení investic do lidského kapitálu
- adaptace veřejné správy, posílení administrativní kapacity národních a regionálních správ

3.3.1.2 *Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost*

Pro tento cíl bude z celkové sumy vyhrazeno 15,8 % a z toho.⁵⁶

- 88,7 % regiony, které nadále spadají pod současný Cíl 1
- 21,3% regiony ve „phasing-in“

Podpora regionů nespádající pod Cíl "Konvergence" tj. HDP nad 75% průměru EU

Oblasti intervence:

- inovace a ekonomika založená na znalostech
- životní prostředí a předcházení rizikům
- dostupnost a služby základního ekonomického významu (komunikační sítě) tj. posilování prvků Lisabonské a Göteborgské strategie

3.3.1.3 *Cíl Evropská územní spolupráce*

Z celkové sumy bude 2,4 % určena na územní spolupráci a bude rozdělena takto:⁵⁷

- celkem 77,6 % na přeshraniční spolupráci
- z toho 18,5 % pro zóny nadnárodní spolupráce
- a 3,9 % pro meziregionální spolupráci
- Financování: ERDF

---

⁵⁶ Průvodce fondy Evropské unie, Ministerstvo pro místní rozvoj, 2005, str. 223

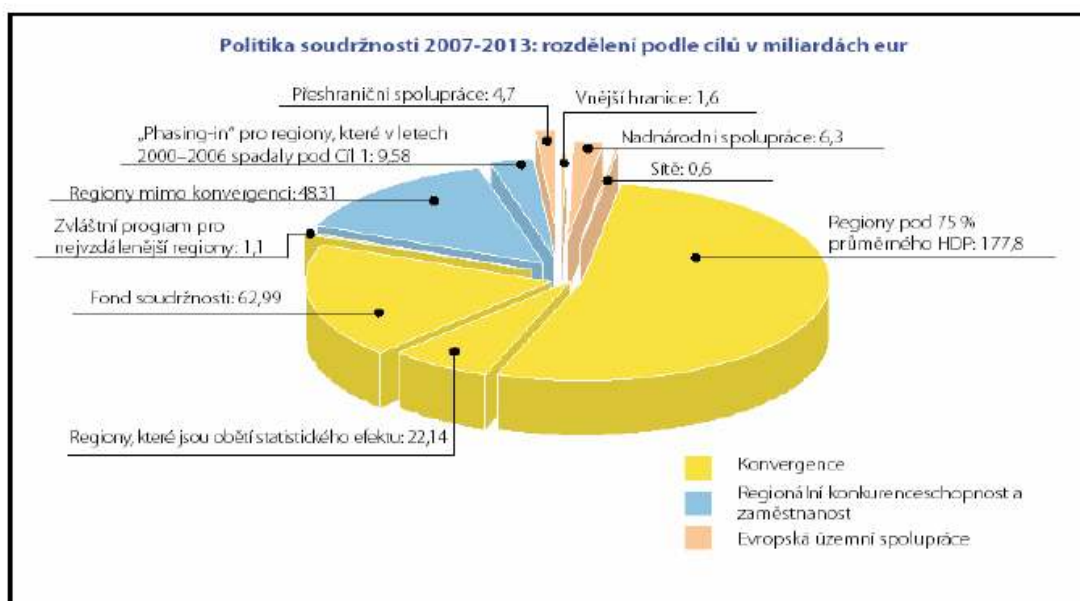
⁵⁷ Průvodce fondy Evropské unie, Ministerstvo pro místní rozvoj, 2005, str. 223

- Vychází ze současné Iniciativy Interreg, tj. podpora další integrace EU spoluprací na přeshraniční, mezinárodní a meziregionální úrovni

Hlavní priority:

- podpora rozvoje vědy a výzkumu a informační společnosti
- životní prostředí a předcházení rizikům
- řízení vodních zdrojů

Obrázek 3: Politika soudržnosti 2007 - 2013: rozdělení cílů v mld. eur

Zdroj: Eurostat

3.3.2 Struktura programových dokumentů pro využívání fondů EU v období 2007-2013

58

3.3.2.1 *Strategické obecné zásady Společenství*

- Rámcový strategický dokument pro politiku soudržnosti;
- navrhuje Evropská komise, přijímá Rada EU a schvaluje Evropský parlament

3.3.2.2 *Národní rozvojový plán*

- Vytváří členský stát při použití principu partnerství

⁵⁸ <http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika-eu-2007-2013>

3.3.2.3 *Národní strategický referenční rámec*

- Rámcová rozvojová strategie na úrovni státu
- Základ pro sektorové (tematické) a regionální operační programy
- Navrhuje členský stát při použití principu partnerství
- Předmět vyjednávání s Komisí

3.3.2.4 *Operační programy*

- Jeden program na fond a členský stát nebo region NUTS II
- Popis souhrnných priorit, řízení a finančních zdrojů
- V konečném důsledku o něm rozhoduje Komise

3.3.3 Strategické směrnice Společenství v období 2007 – 2013⁵⁹

Strategické směrnice Společenství jsou důležitou součástí nové *Kohezní politiky* od roku 2007. Slouží členskými státy jako osnova pro stanovení jejich přednostních cílů v oblasti Kohezní politiky. Směrnice přispívají k uskutečnění jiných priorit Společenství, především těch, které se odvozují z Lisabonských směrnic a z integrovaných směrnic růstu a zaměstnanosti. Hlavními tématy směrnic jsou investice, zaměstnanost, věda a inovace, územní soudržnost a spolupráce.

Se strategickými směrnicemi pro Kohezní politiku od roku 2007 sleduje Společenství dva cíle:

1. Umocnit strategický aspekt kohezní politiky. Tímto způsobem jsou lépe integrovány priority Společenství do vývojových programů na národní a regionální rovině.
2. Má být zajištěno, aby si aktéři obce silněji přivlastnili Kohezní politiku. Toto snažení se projeví v posíleném dialogu v rámci partnerství mezi Komisí, členskými státy a regiony. Kromě toho se zavádí jasnější rozvržení pravomocí mezi Komisí, členskými státy a Evropským parlamentem.

Strategické směrnice na období 2007-2013

Z priorit odvozuje Komise následující návrhy :

---

⁵⁹ <http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/de/lvb/g24230.htm>

- posilovat přitažlivost Evropy a jejích oblastí pro investory a pracovní síly
- podporovat vědu a inovace
- vytvářet více pracovních míst včetně lepších
- přihlížet k územním aspektům Kohezní politik

Priority strategických směrnic:

Jádro strategických směrnic tvoří následující tři priority:

- Posílení přitažlivosti regionů a měst v členských státech
- Podpora inovací, podnikatelských iniciativ a růstu na vědě se zakládající ekonomiky
- Vytvoření víc a lepších pracovišť

3.3.4 Nové pokyny k regionální podpoře

Brusel 21. prosince 2005⁶⁰ - *Evropská komise schválila nové pokyny k regionální podpoře* podle pravidel Smlouvy o ES o státní podpoře. Tyto pokyny se budou používat v období let 2007 až 2013, což se shoduje s příštím plánovacím obdobím strukturálních fondů EU. Pokyny stanoví pravidla pro přiznávání státní podpory, která podporuje rozvoj chudších regionů, a týkají se takových podpor, jako jsou přímé investiční dotace a daňové úlevy pro obchodní společnosti. Pokyny upřesňují pravidla výběru regionů způsobilých pro regionální podporu a vymezují nejvyšší přípustnou úroveň této podpory v souladu s politikou soudržnosti EU a požadavkem Evropské rady na nižší a cílenější státní podpory. Nové pokyny mění zaměření regionální podpory na nejchudší regiony rozšířené Unie a současně počítají s potřebou zvýšit konkurenceschopnost a zajistit plynulý přechod.

Členka Komise pro hospodářskou soutěž Neelie Kroes uvedla: „Pokyny vytvářejí optimální rovnováhu mezi různými dotčenými zájmy, podporují naše cíle ohledně soudržnosti a přispívají k lepšímu zaměření akčních plánů státní podpory na poskytování nižšího objemu lépe zacílených podpor. Těší mě, že jsme přezkum dokončili včas, aby členské státy mohly připravit své strategie regionálního rozvoje na léta 2007 – 2013“.

---

⁶⁰http://www.evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=3941&s_type=1&text=Nové%20pokyny%20k%20regionální%20podpoře

Podle platných pokynů žije 52,2 % obyvatel EU-25 v regionech způsobilých pro regionální státní podporu, přičemž 35,2 % obyvatelstva EU-25 žije v regionech, jež se považují za znevýhodněné ve srovnání s celkovým průměrem EU-25 a způsobilých pro nejvyšší míru podpory (40 % – 50 %), a 18 % žije v relativně méně znevýhodněných regionech a jsou tudíž způsobilé pro nižší míru podpory ve výši 10 % – 20%.

Podle nových pokynů je celková míra pokrytí obyvatelstva regionální státní podporou stanovena na 43,1 % počtu obyvatel EU-25. Toto kritérium zahrnuje záchrannou sociální síť, aby se zajistilo, že žádný členský stát nepřijde o více než 50 % svého současného oprávnění.

Regiony s HDP/obyv. nižším než 75 % průměru EU-25 (tj. znevýhodněné regiony) splňují podmínky pro nejvyšší míru podpory, jakož i pro provozní podporu (regionální podpora, jejímž cílem je snížit běžné výdaje obchodní společnosti). V těchto regionech žije 27,7 % obyvatel EU-25. Tyto regiony byly rozděleny do tří kategorií vzhledem k tomu, že mezi nimi panují obrovské rozdíly v bohatství v rozmezí od 32,2 % do 74,9 % průměru Společenství. To znamená, že pokud se regionální podpora poskytne velkým podnikům v těchto regionech, maximální míra podpory vypadá takto:⁶¹

tabulka 9: míra podpory regionům

Regionální HDP jako podíl (%) HDP EU-25	Podíl (%) populace EU-25	Maximální míra podpory pro velké podniky
<75%	14.05%	30%
<60%	6.30%	40%
<45%	7.37%	50%

Zdroj: www.evropska-unie.cz

Kvůli svému zvláštnímu znevýhodnění splňují nejvzdálenější regiony kritérium znevýhodněných regionů bez ohledu na jejich relativní HDP.

Takzvané „regiony se statistickým účinkem“, jejichž HDP je nižší než 75 % HDP v EU-15, ale vyšší než 75 % HDP v EU-25 (3,6 % obyvatel EU-25), mohou využít výhod

⁶¹ www.evropska-unie.cz

přechodného statusu „znevýhodněných“ a až do 31. prosince 2010 plnit podmínky pro nejnižší míru podpory pro velké společnosti podle čl. 87 odst. 3 písm. a) Smlouvy o ES. V roce 2010 bude situace v těchto regionech přezkoumána. Pokud se jejich situace zhorší, budou moci nadále využívat výhod plynoucích z čl. 87 odst. 3 písm. a). V opačném případě budou od 1. ledna 2011 způsobilé při 20% míře podpory.

Co se týče regionů, jejichž HDP na obyvatele dosahuje více než 75 % průměrného HDP/obyv. v EU-25, členské státy budou moci přiznávat nižší míru regionální podpory (mezi 10 % a 15 %) oblastem, které samy vymezí v souladu s vnitrostátní politikou regionálního rozvoje, při respektování podmínky maximálního pokrytí obyvatelstva a některých dalších minimálních podmínek, jejichž smyslem je zamezit zneužívání podpory. Pro regiony, které postihne nejhlubší snížení míry podpory, se počítá s přechodným režimem do roku 2010, který bude do roku 2008 platit také pro regiony, jež o svou způsobilost přijdou podle nových pokynů.

Míru podpory lze zvyšovat o 20 % ve všech podporovaných oblastech, pokud je podpora poskytnuta malým podnikům, a o 10 %, pokud je poskytnuta středně velkým podnikům. Aby se povzbudil rozběh nových podniků v podporovaných oblastech, bude povolena nová forma podpory, která se bude vztahovat na zakládání a rozšiřování malých podniků během prvních pěti let jejich existence.

Proti vyliďňování oblastí s nejnižší hustotou obyvatelstva bude sloužit nová forma provozní podpory a budou zjednodušena pravidla poskytování provozní podpory v nejvzdálenějších regionech.

Nové pokyny obsahují též řadu dalších změn, jejichž smyslem je zprůhlednit a zjednodušit současná pravidla. Do pokynů k regionální podpoře byla poprvé včleněna pravidla o velmi velkých investičních projektech v hodnotě nad 50 milionů EUR.

3.4 Iniciativy Společenství

Iniciativy Společenství jsou zvláštní programy zřízené Evropskou komisí k řešení specifických problémů dotýkajících se celého území EU, které doplňují jiné programy Evropského Společenství nebo usnadňují jejich realizaci. Tyto iniciativy vyhláší a řídí Evropská komise z Bruselu, která dává první podnět, teprve následně je projedná s dotyčným členským státem

Pro tzv. programovací období **2000-2006**, v němž ČR vstupuje do EU, došlo v porovnání s předchozím programovacím obdobím ke snížení na pouhé 4 iniciativy, na které bylo vyčleněno 10,44 mld. EUR, což představuje maximálně 5,35% rozpočtu strukturálních fondů.⁶² 4 iniciativy:

- *Interreg III* - přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce
- *Urban II* - trvale udržitelný rozvoj měst a upadajících městských oblastí
- *Leader +* - rozvoj venkova na základě místních iniciativ
- *Equal* - překonání nerovností a diskriminace v přístupu na trh práce

tabulka 10: Iniciativy Společenství v EU 15 2000 – 2006

(v milionech eur, závazky v cenách roku 2004)

Členský stát	INTERREG III	URBAN II	EQUAL	LEADER +	CELKEM
Belgie	114,82	21,52	77,29	16,56	230,19
Dánsko	37,54	5,38	30,91	17,67	91,5
Německo	813,71	150,95	534,38	272,71	1771,74
Řecko	627,12	25,89	108,2	189,9	951,11
Španělsko	993,67	114,3	535,48	515,61	2159,06
Francie	438,32	103,54	332,33	278,23	1152,42
Irsko	92,74	5,38	35,33	49,68	183,14
Itálie	470,34	116,54	409,61	294,79	1291,28
Lucembursko	7,73	0	4,42	2,21	14,35
Nizozemí	385,32	30,25	216,4	86,12	718,09
Rakousko	202,05	8,53	105,99	78,39	394,96
Portugalsko	435,01	19,49	118,14	167,82	740,45
Finsko	142,43	5,38	75,08	57,41	280,3
Švédsko	170,03	5,38	89,43	41,96	306,79
Velká Británie	399,68	126,18	415,13	117,03	1058,02
Sítě	51,89	18,03	55,2	44,16	169,29
EU 15	5382,40	756,74	3143,32	2230,25	11512,69

Zdroj: http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/intro/working4_cs.htm

⁶² <http://www.strukturalni-fondy.cz/iniciativy-spolecenstvi>

3.4.1 Interreg III

Je nejvýznamnější a nejrozsáhlejší iniciativou Společenství a byla vytvořena v roce 1990.

Je jednou z iniciativ Evropských společenství, která byla schválena Evropskou komisí pro členské země Evropské unie a je nástrojem pro překonání nevýhod plynoucích z příhraniční pozice dané oblasti. Hlavním smyslem je zabezpečit, aby se stání hranice nestaly bariérou pro vyvážený rozvoj a integraci evropského území. Iniciativa INTERREG je realizována ve třech oblastech. Část A se týká přeshraniční spolupráce, část B je zaměřena na nadnárodní spolupráci a část C podporuje meziregionální spolupráci.

Na období 2004-2006 bylo na program INTERREG IIIA vyčleněno 55 mil. EUR, INTERREG IIIB 9,6 mil. EUR, INTERREG IIIC 4,07 mil. EUR.⁶³ Na jeho financování se podílí pouze fond ERDF.

3.4.2 Urban II

Iniciativa URBAN se snaží pomáhat městským oblastem, které se ocitly v krizi, zejména ve třech směrech: fyzická a environmentální regenerace, sociální začlenění vybraných skupin obyvatel a podnikání a zaměstnanost. Představuje 70 programů, z toho 31 vnitřních městských oblastí, 27 periferních oblastí, 4 oblasti smíšené a 8 úplných měst. Města do programů byla vybrána na základě objektivních sociálně-ekonomických kritérií. URBAN II je určen pro malá a střední města, pro program je stanovena minimální hranice 20 000 (výjimečně 10 000) obyvatel, na jeho financování se podílí pouze fond ERDF.

Hlavní orientace programů:⁶⁴

- Fyzická obnova použitých průmyslových území – rozvoj tzv. brownfields, včetně obnovy budov, veřejných prostranství, zachování kulturního dědictví
- Sociální začlenění vybraných skupin obyvatel a přístup ke službám
- Podnikání a zaměstnanost
- Zpracování odpadů, čištění odpadních vod a snižování hluchosti
- Integrované veřejné dopravní systémy a komunikace

---

⁶³ <http://www.strukturalni-fondy.cz/iniciativy-spolecenstvi>

⁶⁴ Skokan, K., Evropská regionální politika v kontextu vstupu ČR do EU, Repronis, Ostrava, 2003, str. 62

- Rozvoj potenciálu technologií informační společnosti

3.4.3 Leader +

Poskytuje podporu pilotním integrovaným strategiím pro rozvoj venkovských oblastí, podporuje spolupráci mezi venkovskými oblastmi v jedné zemi nebo mezi více zeměmi a tvorbu sítí na celoevropské úrovni. Klade velký důraz na spolupráci a vytváření sítí mezi venkovskými oblastmi. Jejím cílem je motivovat a podporovat místní subjekty tak, aby uvažovaly o dlouhodobých perspektivách svého regionu. Finanční prostředky jsou přidělovány prostřednictvím partnerství, které se nazývají místní akční skupiny a to na základě rozvojových strategií, které řeší široké spektrum prioritních témat, jako jsou nové informační technologie, kvalita života, příležitosti pro ženy a mladé lidi. Místní akční skupiny jsou ustanoveny členskými zeměmi na základě výběrového řízení. Tato iniciativa je financována z fondu EAGGF.

3.4.4 Equal

Evropská iniciativa EQUAL, která je součástí politiky zaměstnanosti EU je financována z ESF, usiluje o zvýšení a zkvalitnění zaměstnanosti. Jejím hlavním cílem je podpořit rovný přístup k zaměstnání a vyvíjet a ověřovat postupy potlačující diskriminaci a nerovnosti na trhu práce. V roce 2001 k této iniciativě přistoupila i Česká republika. Equal je založen na principu konkrétních projektů, které trvají 2-3 roky a jejichž rozpočet se v zemích EU pohybuje kolem 1 milionu eur.

tabulka 11: Porovnání Cílů, Iniciativ Evropské unie mezi obdobími 1994 - 1999 a 2000 - 2006

	1994 - 1999	2000 - 2006
Cíle	7	3
Iniciativy Společenství	13	4
Podíl populace EU v regionech získávajících podporu (v %)	50	41

Zdroj: Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 41

4 ZPŮSOBY FINANCOVÁNÍ ROZVOJOVÝCH REGIONÁLNÍCH PROJEKTŮ PROSTŘEDNICTVÍM STRUKTURÁLNÍCH FONDŮ

Strukturální fondy jsou určeny k dosažení ekonomické a sociální soudržnosti (koheze) Evropské unie. Zdroje z těchto fondů jsou zaměřeny na pomoc méně rozvinutým regionům k překlenutí tohoto rozdílu a mají podporovat stejné příležitosti různým sociálním skupinám.

Využívají se k financování prioritních Cílů a Iniciativ. Netvoří v rámci rozpočtu jednotný zdroj financování. Fungují ve vzájemné shodě, ale každý z nich má vlastní tematickou náplň.

Každý fond se také může podílet na opatřeních technické pomoci a na pilotních nebo vzorových projektech.

Strukturální politika EU je prováděna třemi nástroji (tzn. prostředky strukturálních fondů lze využít ve formě):⁶⁵

- národní iniciativy (94 %)
- iniciativy Společenství (5 %)
- inovační akce a technická pomoc (1 %)

Prostřednictvím tzv. národních iniciativ je financováno 94 % všech projektů. Nejvýznamnější forma se váže na iniciativu členských států, která je realizována na základě Národního rozvojového plánu nebo Jednotného programovacího dokumentu.⁶⁶ Za tímto účelem byly definovány tzv. cíle, která představují precizní kritéria, podle kterých jsou prostředky přidělovány členským státům na základě jejich programů a žádostí. Zbytek prostředků je vydáván formou tzv. vlastních iniciativ Společenství, popřípadě formou tzv. inovativních opatření.

Systém strukturálních fondů:

- *Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)*
- *Evropský sociální fond (ESF)*

---

⁶⁵ Skokan, K., Evropská regionální politika v kontextu vstupu ČR do EU, Repronis, Ostrava, 2003

⁶⁶ Pozn. viz kapitola 4.10 Programové dokumenty regionální politiky

- *Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond (EAGGF)*
- *Finanční nástroj pro podporu rybolovu (FIFG)*

4.1 **Evropský fond regionálního rozvoje**

Byl zřízen v roce 1975 jako základní nástroj regionální politiky k financování strukturální pomoci prostřednictvím regionální rozvojových programů zaměřených na nejvíce postižené oblasti a ke snižování meziregionálních nerovností. V současné době patří mezi nejvýznamnější strukturální fondy.

Jeho cílem je snížit socio-ekonomickou rovnováhu mezi regiony zemí Evropské unie. V období 2000 – 2006 poskytuje ERDF finanční pomoc v rámci prvních dvou cílů strukturální politiky, jak jsem již v daných kapitolách uvedla. Slouží také k financování doprovodných projektů zaměřených např. na rozvoj certifikačních školení, školení instruktorů a státních úředníků, technickou pomoc a inovační akce.

Finanční pomoc z ERDF je hlavně zaměřena na:⁶⁷

- podporu malých a středních podniků
- prosazování produktivních investic
- zlepšování infrastruktury
- pokračování místního rozvoje

Konečným cílem pomoci ERDF je vytvořit pracovní místa podporou konkurenceschopného a udržitelného rozvoje.

4.2 **Evropský sociální fond**

Evropský sociální fond, založený v roce 1960 jako hlavní nástroj společné sociální politiky, se zaměřuje na prevenci a na boj s nezaměstnaností, na rozvoj lidských zdrojů a na podporu integrace na trhu práce. Zaměřuje se především na integraci dlouhodobě nezaměstnaných a mladých lidí či osob vyloučených z trhu práce do pracovního procesu.

---

⁶⁷ *Podporují strukturální fondy a Fond soudržnosti rozvoj regionů?* Ministerstvo zahraničních věcí, Praha, 2003, str. 10

Podporuje stejné příležitosti na trhu práce, adaptaci pracovníků na změny a systém dalšího vzdělávání a kvalifikace.⁶⁸

V období 2000 – 2006 poskytuje finanční pomoc systémům odborného školství, přeškolení a tvorby pracovních míst v rámci cíle 3, ale i projektům cílů 1 a 2 strukturálních fondů. ESF je hlavním finančním nástrojem, přes který Evropská unie převádí své cíle strategické politiky zaměstnanosti do praxe. Byl založen již Římskou dohodou a je tak nejstarším strukturálním fondem, který přes 40 let investuje v partnerství s členskými státy do programů na rozvoj lidských dovedností a pracovního potenciálu.

ESF směřuje svou podporu do strategických dlouhodobých programů, které pomáhají regionům po celé Evropě, zvláště těm zaostávajícím, aktualizovat a modernizovat dovednosti pracovní síly a pěstovat podnikatelské iniciativy. To láká do těchto regionů i zahraniční investice, a tím jim pomáhá dosáhnout větší ekonomické konkurenceschopnosti a prosperity. Členské státy plánují programy spolu s Evropskou komisí a pak se tyto programy realizují prostřednictvím široké škály zajišťujících organizací jak ve veřejném, tak v soukromém sektoru. Mezi tyto organizace patří národní, regionální a místní úřady, vzdělávání a školící ústavy, dobrovolné organizace a sociální partneři, tj. odbory a závodní výbory, průmyslové a profesní asociace a jednotlivé společnosti.⁶⁹

4.3 Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond

Společná zemědělská politika a strukturální politika jsou provázané a vzájemně se doplňují. Evropský zemědělský orientační a záruční fond vznikl v roce 1962 k financování společné zemědělské politiky. Tento fond je složen ze dvou sekcí - orientační a záruční. Podle Smlouvy je součástí strukturálních fondů pouze orientační sekce, některá opatření však financuje také záruční sekce.

---

⁶⁸http://www2.euroskop.cz/data/index.php?p=detail&c-id=40542&h_kat_id=5065&id=5100&kap_id=110838

⁶⁹ *Podporují strukturální fondy a Fond soudržnosti rozvoj regionů?* Ministerstvo zahraničních věcí, Praha, 2003, str. 11

EAGGF⁷⁰ se zaměřuje na aktivity jako je:

- podpora příjmu farmaření a zachování životaschopných farmářských komunit v horských nebo méně příznivých oblastech
- podpora začínajícím mladým farmářům
- zlepšení strukturální výkonnosti držby půdy
- podpora ustanovení producentů asociací
- konverze, diverzifikace, reorientace a podpora kvality zemědělské produkce
- rozvoj venkovské infrastruktury
- podpora investic do cestovního ruchu
- ostatní opatření jako jsou prevence přírodních pohrom, obnova vesnic, ochrana venkovského (kulturního) dědictví, rozvoj a využití lesů, ochrana prostředí a krajiny a finanční řízení

4.4 Finanční nástroj pro podporu rybolovu

Fond založený roku 1993 (formálně uznaný strukturálním fondem až v roce 2000) se zaměřuje na podporu rybolovu ve všech pobřežních oblastech a financuje opatření, jakými jsou modernizace a restrukturalizace loďstva, rozvoj aquakultury, marketing a podpora produkce, přístavní zařízení. Jeho význam ve srovnání s ostatními strukturálními fondy není až tak velký avšak můžeme říct, že významně pomáhá dosáhnout rovnováhy mezi přírodním i zdroji sloužícími k rybolovu a jejich využíváním. Modernizuje struktury rybářského průmyslu, aby se zajistila jeho budoucnost.

Lze z něho financovat:⁷¹

- změny v rybářském sektoru
- modernizace loďstva
- rozvoj chovu ryb
- ochrana některých přímořských oblastí

---

⁷⁰ Pozn. Nařízení Rady EC č. 1257/1999 o podpoře pro rozvoj venkova ze Zemědělského podpůrného a záručního fondu a měnící a zrušující některá nařízení.

⁷¹ Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 36

- vybavení rybářských přístavů
- výroby a obchod s rybími výrobky
- podpora výroby

Následující tabulka udává přehled o tom, jak se jednotlivé strukturální fondy podílí na cílech RP a Iniciativ Společenství.

tabulka 12: Financování Cílů a Iniciativ Společenství ze Strukturálních fondů

	Cíl 1	mimo regiony Cíle 1	cíl 2	Cíl 3	Interreg III	Urban II	Leader +	Equal
ERDF	X		X			X		
ESF	X		X	X				X
EAGGF	X	X			X		X	
FIFG	X	X						

Zdroj: *Podporují strukturální fondy a Fond soudržnosti rozvoj regionů?* Ministerstvo zahraničních věcí, Praha, 2003, str. 15

4.5 Kohezní fond (Fond soudržnosti)

Maastrichtské smlouva spojila oblast hospodářské a sociální soudržnosti se záměrem vytvoření Hospodářské a měnové unie (HMU). Toto vzájemné propojení může představovat potencionální konflikt pro nejméně rozvinuté členské státy.

Ty na jedné straně potřebují překonat ekonomickou zaostalost - především zvýšenými investicemi - a na straně druhé musí dodržovat přísnou rozpočtovou disciplínu, aby splnily konvergenční kritéria vyplývající z členství v HMU. Maastrichtská smlouva proto ustanovila Kohezní fond (nebo také Fond soudržnosti), který od roku 1994 začal působit jako nový nástroj k posílení hospodářské a sociální soudržnosti s cílem pomoci nejméně vyspělým členským státům při vstupu do HMU. Pomoc je poskytována na národní úrovni vybraným zemím, jejichž hrubý národní produkt (HNP) na obyvatele měřený paritou kupní síly je nižší než 90 % průměru EU a které realizují Program hospodářské konvergence (příprava na vstup do HMU). Fond soudržnosti je speciálním

fondem, který si klade za cíl pomáhat nejméně rozvinutým členským státům, tedy těm deseti novým včetně ČR, ale také Řecku, Portugalsku, Španělsku a do konce roku 2003 ještě i Irsku. Přestože se fond specificky nezaměřuje na regionální politiku, je pomoc poskytovaná z tohoto fondu komplementární s pomocí ze Strukturálních fondů. Narozdíl o nich však neposkytuje částečné financování, ale přímo financuje jasně definované projekty (to usnadňuje hodnocení jejich přínosu). Fond soudržnosti vstupuje na celé území státu, ale spolufinancuje nikoliv programy, nýbrž velké projekty v oblasti životního prostředí a transevropských dopravních sítí. Tím umožňuje zabraňovat, aby náklady na tyto práce zatěžovaly rozpočet a snahu příslušných zemí splnit podmínky Hospodářské a měnové unie. Fond navíc pomáhá těmto státům podřídit se evropským normám v daných oblastech. Třetina dotací z Fondu soudržnosti byla na období 2004–2006 vyhrazena pro nové členské státy.⁷²

Fond soudržnosti se tedy zaměřuje na financování:

- životního prostředí (50 %)
- dopravní infrastruktury (50 %)

Příspěvek EU může dosáhnout 80 - 85 % celkových veřejných výdajů (konkrétní výše závisí na typu projektu). Je důležité, aby nedošlo k vzájemnému překrývání ve financování mezi Kohezním fondem a Strukturálními fondy.

Čerpání z kohezní politiky je však omezeno limitem 4% HDP jednotlivých zemí.

Mezi nejvýznamnější projekty Kohezního fondu v oblasti životního prostředí následující programy:

- zajištění pitné vody pro Athény z řeky Evinos,
- výstavba čističky odpadních vod u Soluně,
- výstavba kontrolního satelitního systému kvality vody ve Španělsku,
- zalesňovací projekty ve Španělsku,
- zajištění přívodu a distribuce vody pro Dublin, Tuan a Limerik v Irsku,
- vytvoření kontrolního systému nakládání s odpady v Oportu.

---

⁷²Evropská unie regionům, 2004, elektronická verze:
http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/27/working2004_cs.pdf

V oblasti dopravy podporuje Kohezní fond především projekty rozvoje dopravní infrastruktury v rámci schváleného plánu budování Evropské dopravní sítě (TEN).

Mezi nejvýznamnější projekty se potom řadí:

- nový městský okruh Madridu,
- vybudování nového mostu přes řeku Tejo v Lisabonu.

tabulka 13: STRUKTURÁLNÍ FONDY A FOND SOUDRŽNOSTI

Roční rozpis položek závazků na období 2007 – 2013 (v milionech eur – ceny roku 2004)

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
46 333	47 168	47 879	48 024	48 163	48 923	49 704

Zdroj:

[http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/general/com\(2004\)492final_cs.pdf](http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/general/com(2004)492final_cs.pdf)

Návrh NARIŽENÍ RADY o obecných ustanoveních týkajících se Evropského fondu pro regionální rozvoj, Evropského sociálního fondu a Fondu soudržnosti (předložený Komisí)

4.6 Evropská investiční banka

Hlavním úkolem Evropské investiční banky (EIB) je přispívat k vyváženému rozvoji vnitřního trhu Unie. Za tímto účelem banka usnadňuje financování investičních programů, především ve spojení se strukturálními fondy. EIB není výdělečnou organizací a pomoc poskytuje formou půjček s výhodnými úroky, které jsou určeny například na zlepšení dopravní infrastruktury, energetiky a telekomunikací, na podporu investic MSP, ochranu životního prostředí nebo rozvoj lidských zdrojů a výzkum.⁷³

4.7 Fond solidarity Evropské unie

Fond solidarity Evropské unie (FSEU), který byl vytvořen v roce 2002, není strukturálním nástrojem – poskytuje neodkladnou finanční pomoc v případě velké

---

⁷³ Evropská unie regionům, 2004, elektronická verze: www.evropska-unie.cz

katastrofy na takové akce, jako jsou dočasné ubytování nebo provizorní opravy potřebné infrastruktury. FSEU nefinancuje dlouhodobé akce, k těm je možné využít jiných nástrojů, především strukturálních fondů. Solidarita v této oblasti (a ještě více prevence) má o to větší význam, že katastrofa značného rozsahu může zcela zničit výsledky rozvojových programů.⁷⁴

4.8 Výbor regionů

Od roku 1994 jsou místní a regionální úřady v Evropské unii zastoupeny Výborem regionů (VR), který přispívá k dobrému fungování politik Společenství a ke sblížení mezi Unii a jejími občany. Výbor z vlastní iniciativy pravidelně sděluje svůj názor na uskutečňování regionální politiky a na všechny otázky, které chce nanést na program jednání v Unii. Rada nebo Komise jej povinně konzultuje v deseti následujících oblastech:⁷⁵

- hospodářská a sociální soudržnost,
- transevropské sítě infrastruktury,
- veřejné zdraví,
- vzdělání,
- kultura,
- politika zaměstnanosti,
- sociální politika,
- životní prostředí,
- odborné vzdělávání,
- doprava.

Členové VR jsou jmenováni Radou Unie na základě návrhu členských států a musí mít buď regionální nebo místní volební mandát, případně být odpovědní zvolenému

---

⁷⁴Evropská unie regionům, 2004, elektronická verze:
http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/27/working2004_cs.pdf

⁷⁵Evropská unie regionům, 2004, elektronická verze:
http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/27/working2004_cs.pdf

shromáždění. Před rozšířením v roce 2004 měl VR 222 členů, v rámci EU-25 byl Smlouvou z Nice počet jeho členů stanoven na maximálně 350.

4.9 Principy strukturální politiky

Realizace strukturální politiky se řídí následujícími principy:

1. **Zásada koncentrace úsilí.** Spočívá v tom, aby činnost Fondů byla podřízena sledování stejných cílů, aby jejich prostředky byly využívány co nejúčelněji a nebyly rozměňovány na řadu drobných a méně významných akcí.
2. **Princip partnerství.** Vyžaduje, aby se na konkrétním rozdělení a využití prostředků poskytovaných EU v rámci jednotlivých programů v co nejširší míře podílely samotní příjemci, tj. regiony, pro něž jsou prostředky určeny. Obvykle se vyžaduje 50 %ní finanční spoluúčast.
3. **Princip plánování a programování.** Zde se klade důraz na komplexní přístup k řešení problémových regionů v co nejširších časových a prostorových souvislostech.
4. **Princip průběžného sledování a vyhodnocování** prováděných opatření a celkové efektivnosti vynakládání prostředků.
5. **Princip adicionality.** Stanovuje, že prostředky vynakládané ze společného rozpočtu EU mají pouze doplňovat ostatní veřejné výdaje a nikoli je nahrazovat. Členské státy nemohou v žádném případě využívat prostředky EU poskytované v rámci strukturální politiky jako náhražku vlastních rozpočtových výdajů.

4.10 Programové dokumenty regionální politiky 2000 - 2006

Stát uskutečňuje regionální politiku především na základě programových dokumentů vypracovaných vládou, regionálními a místními orgány a schvalovaných parlamentem, regionálními a místními zastupitelstvy.

Programování je v Evropské unii založeno na povinnosti zpracovávat víceleté rozvojové programy. Strukturální fondy nepřispívají k financování jednotlivých akcí, ale k podpoře rozvojových programů, které mají svůj vlastní rozpočet členěný podle priorit, subprogramů a jednotlivých opatření. Struktura těchto programů zahrnuje analýzu

území včetně vymezení slabých a silných stránek a stanovení celkové strategie rozvoje území. Na tuto strategii pak navazuje podrobné rozpracování jednotlivých opatření (nikoliv ovšem v úrovni projektů) včetně vymezení finančního rámce (prostředky EU, národní prostředky – státní, místní a další a rovněž prostředky soukromého sektoru), splnění principu doplňkovosti a definování podmínek realizace programu. Jinými slovy, čerpání prostředků ze strukturálních fondů je možné na konkrétní programy nebo projekty.⁷⁶

Druhy programovacích dokumentů:

1. Vícestupňový systém (zpravidla pro regiony pod Cílem 1):

- Národní rozvojový plán (RDP)
- Rámec podpory Společenství (CSF)
- Operační programy (OP)

2. Zjednodušený systém (zpravidla pro regiony pod Cílem 2 a 3):

- Jednotný programový dokument (SPD)

V zemích, které celé nebo velkou částí svého území spadají do Cíle 1, existuje třífázový plánovací postup. Po definování cílů na úrovni EK je zpracován tzv. **Národní rozvojový plán** (NRP = RDP – Regionall development plan). NRP je dokument připravený členským státem. Obsahuje strategii a priority pro společné akce strukturálních fondů a členského státu, jejich specifické cíle, hodnocení očekávaného dopadu, hospodářskou politiku, strategii zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů a regionální politiku členského státu. O NRP hovoříme tehdy, pokud zahrnuje celý stát, tak jako je tomu např. v ČR, pokud ne, hovoříme o plánu rozvoje.

Na jeho základě Komise ve spolupráci s členským státem formuluje tzv. **Rámec podpory společenství** (CSF – Community support framework). CSF je orientační finanční plán, kde se jedná o konkrétní sumy peněz pro každou prioritu a rok.

Na základě schváleného CSF členský stát předloží jednotlivé operační programy, které mohou být odvětvové – celoplošné a regionální – pro každý region NUTS II. **Operační programy (OP)**, které se zpravidla zaměřují na určitou oblast podpory (např.

---

⁷⁶ Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 41

průmysl, infrastruktura) tak poskytují základní informace žadatelům na co lze prostředky EU žádat. Jejich působnost je omezena pouze na regiony cíle 1. Obsahuje souvislý soubor priorit zahrnujících víceletá opatření a může být financován z jednoho nebo více fondů, jednoho nebo více jiných stávajících finančních nástrojů a Evropské investiční banky.

Takzvané **Jednotné programové dokumenty** (JPD) plní podobnou funkci jako operační programy, ale jsou platné pro regiony cíle 2 a 3. Rozdíl mezi nimi je především v tom, že tyto JPD jsou daleko jednodušeji koncipované. To je dáno tím, že pro cíl 2 a 3 je alokováno řádově daleko méně prostředků.

Tyto operační programy a programové dokumenty již konkrétně definují jednotlivé priority a opatření a tím tedy zároveň i jednotlivé dotační tituly, které lze využít. V těchto dokumentech a jejich dodatcích jsou definovány uznatelné náklady a zaměření jednotlivých dotací (na co lze čerpat), oprávnění žadatelé (kdo může čerpat – obce, kraje, podnikatelé atd.), výše podpory a další náležitosti. Každý program také určí tzv. implementační agenturu, tedy orgán (nebo orgány), který bude daný OP realizovat, přijímat žádosti, schvalovat je a posléze vyplácet podporu.

Aplikací regionální politiky prostřednictvím programových dokumentů se podrobněji zabýváme v kapitole, které věnuji České republice.

Strukturální fondy se podílejí na financování rozvojových programů členských zemí. Při jejich využívání existuje tzv. sdílená odpovědnost mezi Evropskou komisí a členským státem. Hlavní etapy programování z pohledu Komise a členského státu jsou následující:⁷⁷

1. O rozpočtu pro strukturální fondy a pravidlech jejich využívání rozhoduje vrcholná schůzka (tj. všichni členové Unie) na základě návrhu Evropské komise projednaného v Evropském parlamentu. Strukturální fondy jsou rozděleny podle zemí a prioritních Cílů. Komise vydá pokyny k programu (nařízení, zásady, směrnice) a určí regiony, které mohou být příjemci pomoci tzn. oblasti, pro které je možné tuto pomoc čerpat, Komise stanoví po dohodě s členskými státy. Komise také navrhuje společná tematická zaměření.
2. Po těchto rozhodnutích vypracuje každý stát nebo region své návrhy a sestaví

---

⁷⁷ Skokan, K., Evropská regionální politika v kontextu vstupu ČR do EU, Repronis, Ostrava, 2003, str. 69 - 70

3. z nich plán pro problémové oblasti a nevýhodněné sociální skupiny, s přihlédnutím k tematickému zaměření Komise. Na vypracování takového plánu se podílejí ekonomičtí a sociální partneři, jakož i ostatní oprávněné orgány.
4. Vytvořené dokumenty jsou předloženy Evropské komisi. Komise projedná a schválí rozvojové programy navržené členským státem a přidělí v programových dokumentech.
5. Každý stát s Komisí projedná obsah těchto dokumentů a možnosti použití národních fondů a fondů Společenství při jejich uskutečňování. Státy a jejich regiony řídí realizaci programů, tj. jejich implementaci pomocí vybraných projektů. Podrobná implementace programů je prováděna řídicím orgánem a monitorovacím výborem v členském státě.
6. Evropská komise se podílí na monitorování programů, zavazuje se k platbám, hradí odsouhlasené výdaje a kontroluje kontrolní systémy, které jsou vytvořeny za účelem sledování správnosti čerpání prostředků a cílů deklarovaných v programu.
7. Když se obě strany na těchto otázkách dohodnou, Komise schválí plány a programy, které z toho vyplývají. Členským státům je pak vyplacena záloha, umožňující jim tyto programy zahájit.
8. O podrobnostech programů, zejména programových dodatcích, rozhodují autonomně státní nebo regionální orgány. O těchto dokumentech se s Komisí nejedná, ale jsou jí zasílány pro informaci. Orgánům umožňují zahájit projekty podle jejich vlastních podmínek (výzva k předložení projektů, výběrové řízení na realizaci infrastruktury), a tím programy vstupují do své operační fáze.
9. Orgán pověřený řízením programu vybere projekty, které nejlépe odpovídají jeho cílům, a poté informuje uchazeče o své volbě.
10. Vybrané subjekty pak mohou svůj projekt realizovat, musí jej ovšem dokončit ve lhůtě stanovené v programu, neboť rozvrh výplat je stanoven již na začátku.
11. Příslušné úřady pravidelně sledují průběh implementace programu, a to za pomoci monitorovacího výboru, kde jsou zastoupeni různí partneři (zástupci z oblasti ekonomické a sociální i životního prostředí). Úřady informují Evropskou komisi a předkládají jí důkazy, že prostředky jsou využívány nejlepším možným způsobem (ověřování výdajů). Komise sleduje činnost ustavených kontrolních systémů

a postupně uvolňuje zbývající část příspěvku ze strukturálních fondů, analyzuje však také vývoj sledovaných ukazatelů a hodnotících studií a provádí tematické výměny. Jsou-li pak přijaty nové priority Společenství, které mají dopad na regionální rozvoj, informuje o tom Komise příslušné úřady odpovědné za jednotlivé programy.

4.11 Finanční období 2007 - 2013

4.11.1 Rozpočet EU⁷⁸

5. dubna 2006 Štrasburk - V nadcházejícím sedmiletém rozpočtovém období **2007-2013** má mít Evropská unie k dispozici o čtyři miliardy eur (zhruba 114 miliard korun) více, než na čem se dohodli šéfové států a vlád členských zemí unie loni v prosinci. Vyjednávači za členské státy, Evropský parlament a Evropskou komisi dospěli ve Štrasburku k dohodě, že rozpočet EU bude v daném období činit **864,4 miliardy eur** proti prosincovým 862,4 miliardy, a navíc další dvě miliardy budou podle rakouského ministra financí Karla-Heinze Grassera k dispozici mimo rozpočet.

Rakousko nyní zastává šestiměsíční úřad předsednické země EU.

Dohoda především odvrátila nebezpečí, že se bude dál oddalovat příprava prováděcích předpisů, bez nichž nelze chystat čerpání z fondů EU od začátku příštího roku. Toto riziko bylo citelné zejména pro nové členské země.

Pokud by se Rakousko, EP a EK nedomluvily, hrozilo by unii rozpočtové provizorium, tedy financování aktivit na základě jednorozpočtů bez možnosti dlouhodobějšího plánování. To by do značné míry mařilo využívání regionálních fondů, ze kterých budou čerpat hlavně nové země.

Dohodu musí ještě schválit členské státy a EP v plénu, podle vyjednávačů by to však neměl být problém. Grasser se neodchýlil od mandátu, který počítal zhruba se dvěma miliardami navíc. Další dvě miliardy by měly být získány z nevyužitých prostředků; EP proto již tvrdí, že navýšení činí čtyři miliardy. Poslanci, kteří původně žádali nárůst o 12 miliard, se nakonec spokojili s podstatně nižší sumou oslazenou zárukami výraznější role EP při správě rozpočtu.

---

⁷⁸ <http://www.blogator.com/go.php?i=1946289&lang=cs>

Vyložil, že dodatečné prostředky budou použity na vědu, výzkum, vzdělání a transevropské sítě. Podle Soltyka by mělo 800 milionů připadnout na společnou zahraniční politiku a stejná suma na program Erasmus, z něhož EU spolufinancuje studentské výměny.

Zhruba 40 procent rozpočtu připadá na zemědělské výdaje, třetina na pomoc zaostávajícím zemím a regionům. Zbytek je rozdělen do dalších programů EU a na administrativní výdaje.

3. května 2006 Brusel ⁷⁹ - Evropská komise dnes předložila **návrh rozpočtu Evropské unie na příští rok**. Ten počítá se zvýšením výdajů společenství na 116,4 miliardy eur, což je o 3,9 procenta více oproti letošnímu rozpočtu. Navrhované platby ze společné pokladny mají odpovídat 0,99 procenta hrubého národního důchodu "pětadvacítky".

Navrhované platby ze společné pokladny mají odpovídat 0,99 procenta hrubého národního důchodu "pětadvacítky".

V prvním rozpočtu nové finanční sedmiletky EK navrhuje vynaložit 43 procent na soudržnost společenství, tedy na zmenšování rozdílů mezi chudšími a bohatšími regiony, na povzbuzování konkurenceschopnosti, hospodářského růstu a zaměstnanosti. Značná část výdajů, 35 procent, má tradičně směřovat do zemědělství a dalších deset na rozvoj venkova. Zhruba pět procent rozpočtu, sedm miliard eur, je určeno na administrativu a téměř stejný díl na roli EU ve světě.

Závazky na financování projektů ve sféře konkurenceschopnosti a soudržnosti navrhla komisařka Dalia Grybauskaitėová zvýšit na 54,3 miliardy eur, tedy o sedm miliard více oproti letošnímu rozpočtu. Programy na podporu konkurenceschopnosti a inovací mají dostat přidáno o 53 procent oproti letošku, budování transevropských dopravních a energetických sítí téměř o pětinu, výzkumný program společenství o tři procenta, podpora celoživotního vzdělávání o 30 procent více. Oproti tomu výdaje na přímé platby zemědělcům mají vzrůst jen o 0,8 procenta a na rozvoj venkova o tři procenta. Mírně přidáno, o 1,2 procenta, má dostat také sféra občanských svobod, bezpečnosti a spravedlnosti.

---

⁷⁹ <http://eu.ihned.cz>

Návrh nyní čeká dlouhá schvalovací procedura na zasedáních ministrů financí členských zemí a v Evropském parlamentu. Zatímco ministři v navrhovaných výdajích škrtaří, europoslanci naopak mají tendenci peníze přidávat, než se dospěje ke kompromisu, obvykle mírně nižšímu než původní návrh. Rozpočet EU pro rok 2007 by měl být definitivně přijat v závěru roku, na zasedání EP 11.-14. prosince.

17. května 2006⁸⁰ - Evropský parlament definitivně schválil sedmiletý rozpočet EU na léta 2007-13. Pro přijetí konečné dohody mezi EP, členskými státy a Evropskou komisí hlasovalo 440 poslanců, proti bylo 190, 14 se zdržela. Evropská unie tak má v příštích sedmi letech hospodařit s celkovou sumou 864,3 miliard eur.

4.11.2 Nová interinstitucionální dohoda⁸¹

Interinstitucionální dohoda zavádí pravidla a mechanismy řízení finančního rámce v sedmiletém období a sestavování ročních rozpočtů. Musí se na ní dohodnout Rada, Evropský parlament a Komise. Bez této dohody nebude možné financovat programy navržené pro rozšířenou Unii a může být ohroženo provádění rozpočtu EU až do poloviny jeho výše.

Hlavní prvky návrhu obnovené interinstitucionální dohody, kterou předložila Komise jsou:

- větší flexibilita budoucích rozpočtů s cílem lépe reagovat na rychle se měnící svět (téměř 5 miliard EUR na období 2007 – 2013)
- stanovení základních pravidel pro nový Evropský fond pro přizpůsobení globalizaci (3,5 miliard EUR)
- souhrnné přezkoumání rozpočtu EU na období 2008/9

Návrh Komise obsahuje některé důležité prvky, které tvoří část interinstitucionální dohody a jež je třeba projednat:

- Komise chce zajistit dostačnou flexibilitu budoucích rozpočtů. V současné době je nástroj pro flexibilitu omezen na 200 milionů EUR ročně a v praxi se používá

---

⁸⁰ http://eu.ihned.cz/3-18467910-finan%E8n%E8D+rozpo%E8et-H00000_d-79

⁸¹ http://www.evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=3996&s_type=1&text=Nov%C3%A1%20interinstitucion%C3%A1ln%C3%AD%20dohoda

téměř výhradně v oblasti vnějších činností. V souladu se závěry Evropské rady dnes Komise navrhuje navýšení částky nástroje pro flexibilitu na 700 milionů EUR ročně a širší oblast jeho působnosti, jež se tak bude vztahovat nejen na roční neočekávané potřeby, ale rovněž na nové víceleté požadavky. Flexibilita vyplývá z finanční kázně, a to platí tím víc, čím jsou výdajové stropy přísnější.

- Navržená *interinstitucionální dohoda* rovněž zahrnuje základní pravidla Evropského fondu pro přizpůsobení globalizaci. Tuto iniciativu vznesl předseda Evropské komise Barosso před vrcholnou schůzkou v Hampton Court a podpořila ji Evropská rada. Evropa musí skutečně zajistit, aby občané mohli plně využívat příležitostí, které plynou z dnešní globální ekonomiky. Musí mít rovněž prostředky na podporu pracujících, které postihly důsledky významných strukturálních změn ve světových obchodních modelech, a pomoci jim při requalifikaci a hledání práce. Komise zanedlouho předloží celý legislativní návrh s detailním rozpisem fungování tohoto fondu.
- A v neposlední řadě panuje všeobecná shoda v názoru, že je třeba souhrnně přezkoumat, jak je rozpočet sestaven a jak je čerpán. Návrh Komise podpořila Evropská rada (článek 80 závěrů), a proto se v navržené *interinstitucionální dohodě* promítá. Zmíněné prověření má pro Komisi vysokou prioritu. Bude výsledkem detailní přípravy a rozsáhlých konzultací, do nichž by měl být intenzivně zapojen i Evropský parlament. V letech 2008/2009 předloží Komise Evropskému parlamentu a Radě souhrnnou Bílou knihu, která zahrnuje celou strukturu rozpočtu, výdajů a příjmů.

5 REGIONÁLNÍ POLITIKA VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EVROPSKÉ UNIE

V této kapitole bych se ráda zaměřila na několik zemí Evropské unie a popsala tak jejich regionální politiku. Jsou jimi Velká Británie, Francie, Rakousko, Polsko a samozřejmě nemohu opomenout Českou republiku, již se zabývám hned v úvodu této kapitoly. Francie, která stála u zrodu samotného Evropského společenství, dále později přistupující Velká Británie a nakonec v roce 1995 Rakousko. To jsou státy, které byly součástí bývalé patnáctky EU. Naproti tomu Polsko a ČR, které do Evropské unie vstoupily teprve nedávno v květnu roku 2004.

5.1 Česká republika

Česká republika (Česko) je vnitrozemský stát ležící ve střední Evropě s celkovým počtem obyvatel 10,2 miliony. Česko je členskou zemí Severoatlantické aliance (NATO) a Evropské unie (EU). Jako státní útvar přestalo Československo existovat 1. ledna 1993, kdy se mírovou cestou rozdělilo na Česko a Slovensko. Roku 1999 bylo Česko přijato do NATO. Česko spolu se Slovenskem schválily v referendu v roce 2003 svůj přístup k Evropské unii, který nabyl účinnosti 1. května 2004.

Hlavním městem je Praha, kde žije téměř 1,2 miliony obyvatel. Česká republika je parlamentní demokracie. Výkonnou moc má prezident a vláda, která vydává nařízení a navrhuje zákony. Je odpovědná Poslanecké sněmovně. Hlavou státu je prezident, volený každých pět let oběma komorami Parlamentu. Současným prezidentem je Václav Klaus.

5.1.1 Regionální politika České republiky

V České republice, stejně jako i v dalších státech Evropské unie stále existují rozdíly mezi regiony. Tyto rozdíly se projevují jak v ekonomické, tak i sociální oblasti. Řešením těchto rozdílů se zabývá právě regionální politika Evropské unie. Česká republika se jako jeden z deseti nových členských států nachází ve fázi postupného zapojování do politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Vzhledem k tomu, že k rozšíření došlo uprostřed sedmiletého programovacího období (2000 – 2006), jsou všechny nástroje

programovány pouze na léta 2004 – 2006 s tím, že se kandidátské země mohly strukturální politiky plně účastnit už od začátku roku 2004, přestože k rozšíření fakticky došlo až 1. května.

Správní členění⁸²: V roce 2000 začalo fungovat 14 nových samosprávných krajů. Pro výkon státní správy na krajské úrovni byl rovněž zvolen smíšený model: krajský úřad je krajským orgánem; v jeho čele stojí ředitel. Hlavou každého kraje je hejtman; pouze hlavou Prahy je primátor. V roce 1990 byly rovněž okresní národní výbory přejmenovány na okresní úřady. Místní a městské národní výbory byly zrušeny a byla obnovena obecní samospráva. Pro výkon státní správy na nejnižší úrovni byl zvolen smíšený model: obecní úřad je obecním orgánem. Česko se 1. ledna 1993 stalo samostatným státem, ale na vnitřní územní členění to vliv nemělo.

Ke dni 1. ledna 2003 byly zrušeny okresní úřady. Okresy jako jednotka státní správy nadále existují, okresy také zůstávají jednotkou statistickou. Některé úřady mají okresní působnost, např. okresní soudy. Z hlediska všeobecné státní správy se kraje dělí na správní obvody obcí s rozšířenou působností (někdy též zvané „malé okresy“ nebo „obce III. [typu]“). Takovými obcemi se samozřejmě stala všechna dosavadní okresní města, přibyla k nim však řada dalších.

Některé kraje se, směrem nahoru, sdružují do statistických oblastí zvaných též NUTS 2, které mají mít srovnatelný počet obyvatel, aby mohly být centrálně řízeny v projektech partnerství Evropské unie, a při financování místních projektů. Plzeňský a Jihočeský kraj jsou tak sdruženy do oblasti NUTS Jihozápad, Karlovarský a Ústecký do oblasti NUTS Severozápad, Liberecký, Královéhradecký a Pardubický do oblasti NUTS Severovýchod, Vysočina a Jihomoravský do oblasti NUTS Jihovýchod, Olomoucký a Zlínský do oblasti NUTS Střední Morava. Oblast NUTS Praha, NUTS Střední Čechy a NUTS Moravskoslezsko je každá tvořená jediným krajem.

Kraje jsou umístěny na úrovni NUTS 3, přičemž NUTS Praha, NUTS Střední Čechy a NUTS Moravskoslezsko zároveň i na úrovni NUTS 2.

---

⁸²http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A1_republika#Administrativn.C3.AD_rozd.C4.9Blen.C3.AD

5.1.1.1 Programové dokumenty regionální politiky ČR

Jsou to programové dokumenty zpracované pro úroveň státu nebo regionů (krajů případně regionů soudržnosti a mikroregionů případně obcí) nebo programové dokumenty zpracované pro využívání strukturálních fondů EU. Můžeme je rozdělit na dvě skupiny. První skupiny označujeme jako „národní“ programové dokumenty, protože vycházejí z národní legislativy, druhá skupina je vyžadována legislativou EU pro strukturální fondy.

1. Národní Programové dokumenty RP ⁸³

Před zpracováním prvních programových dokumentů byla nejprve zpracována tzv. Regionální a odvětvová analýza České republiky (1999) a řada analýz na úrovni krajů. Krajské dokumenty v té době, kdy krajské zřízení ještě neexistovalo, byly koordinovány Ministerstvem pro místní rozvoj. Na tyto analýzy navázaly následující dokumenty:

- *Regionální strategie rozvoje 14 krajů (1999)* – ty byly podkladem pro strategii na úrovni státu
- *Strategie regionálního rozvoje České republiky (2000)*
- *Programy rozvoje územního obvodu kraje podle zákona 248/2000 Sb. Pro 14 krajů (2000 – 2001)*

Strategie regionálního rozvoje ČR

Je základním dokumentem v oblasti programového zabezpečení RP. Byla schválena vládou ČR v červenci 2000. Dokument analyzuje, hodnotí a nově formuluje zaměření regionální politiky a regionálního rozvoje v ČR, vypracování dokumentu je výsledkem spolupráce resortů a regionálních orgánů.

Obsahem dokumentu je zejména analýza regionálního rozvoje České republiky v uplynulém období, která zahrnuje analýzu jak jednotlivých odvětví či sektorů, tak i jednotlivých regionů, hodnocení základních tendencí v regionálním rozvoji, územně-technických a dalších limitů rozvoje, problematiky tvorby a ochrany životního prostředí, vymezení slabých a silných stránek v rozvoji jednotlivých regionů, odvětví a sektorů, stanovení strategie dalšího prostorového rozvoje ČR, vymezení priorit a opatření k podpoře

---

⁸³ Skokan, K., Evropská regionální politika v kontextu vstupu ČR do EU, Repronis, Ostrava, 2003, str. 82

rozvoje, doporučení pro jednotlivé orgány ohledně programových podpor, změn politiky apod.

2. Systém programových dokumentů Evropské unie ⁸⁴

(Podle Nařízení EK 1260/1999 Strukturálních fonděch) tvoří:

- *Národní regionální rozvojový plán (NRP)*
- *Rámcová podpora Společenství (CSF)*
- *Jednotný programový dokument (JPD) – pro Prahu*
- *Sektorové operační programy (SOP)*
- *Regionální operační programy (ROP) – pro období 2004 – 2006 je to podle doporučení Evropské komise tzv. Společný ROP*

5.1.1.2 Programy 2004-2006

V současném programovém období 2004-06 se v ČR realizuje 16 různých programů podpory fondů EU, ve kterých celkem je k dispozici zhruba 80 mld. Kč. Podnikatelé, obce, kraje, neziskové organizace a další subjekty ČR mají možnost předkládat projekty v rámci systému dotačních oblastí pěti programů Cíle 1 politiky soudržnosti EU (operační programy), dvou programů Cíle 2 a 3 politiky soudržnosti EU (jednotné programové dokumenty pro Prahu), osmi programů tzv. Iniciativ Společenství a programu Fondu soudržnosti.

Získání finanční podpory z těchto fondů je podmíněno dostatečným počtem kvalitně zpracovaných projektů.

Aby mohla Česká republika čerpat ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti, musela vypracovat takzvaný **Národní rozvojový plán** (NRP), což je základní dokument pro čerpání finančních prostředků z fondů sestavený pro období 2004 - 2006. Po uplynutí této doby bude následovat plán nový, pro období 2007 - 2013, sestavený na základě nových informací, potřeb a cílů.

Paralelně k NRP stojí **Rámcová podpora Společenství** (RPS), dokument charakteru smlouvy mezi Evropskou komisí a Českou republikou, jímž se obě strany zavazují

---

⁸⁴ <http://www.strukturalni-fondy.cz/fondy-eu-2004-2006>

poskytnout prostředky na dosažení cílů uvedených v Rámci podpory Společenství. Cíle RPS jsou postaveny na základě NRP ČR.

Detailní popis cílů a podmínky čerpání podpory na jejich dosažení v jednotlivých oblastech jsou na základě Rámce podpory Společenství specifikovány v operačních programech. ČR si určila čtyři sektorové a jeden společný operační program. Česká republika má pět takových základních programových dokumentů tzv. operačních programů:

- Společný regionální operační program (SROP)
- Operační program Průmysl a podnikání (OPPP)
- Operační program Infrastruktura (OPI)
- Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ)
- Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OP RVMZ)

Společný regionální operační program je komplementární s operačními programy jednotlivých sektorů a s Fondem soudržnosti, rozšiřuje jejich dopad na místní úroveň a orientuje se na společné rozvojové potřeby regionů.

OP *Průmysl a podnikání* bude podporovat rozvoj podnikatelského prostředí, podnikání v průmyslu a v průmyslových službách, zvyšování konkurenceschopnosti české průmyslové produkce, výzkum a vývoj v průmyslu a rozvoj a zvýšení efektivity energetiky.

OP *Rozvoj lidských zdrojů* bude podporovat vysokou a kvalitní úroveň zaměstnanosti založenou na kvalifikované a flexibilní pracovní síle, včetně integrace ohrožených skupin sociální exkluzí, rovné příležitosti pro muže a ženy, rozvoj celoživotního učení a adaptabilitu zaměstnanců a zaměstnavatelů na změny ekonomických a technologických podmínek.

OP *Infrastruktura* bude podporovat modernizaci a rozvoj dopravní infrastruktury celostátního významu a snižování negativních důsledků dopravy na životní prostředí. Dále bude podporovat ochranu životního prostředí a jeho složek (vody, ovzduší a klimatu, nakládání s odpady), ochranu přírody a krajiny a odstraňování starých zátěží.

OP *Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství* bude podporovat rozvoj venkovských částí regionů, adaptaci českého zemědělství na evropský model, rozvoj

multifunkčního zemědělství, zefektivnění multifunkční role lesů a rozvoj vodního hospodářství.

Vedle operačních programů existují programy nadnárodního rámce s názvem **Iniciativy Společenství**. Jednotlivými nadnárodními Iniciativami, které taky poskytují možnost spolufinancování ze strukturálních fondů EU, je sledován rozvoj například spolupráce přeshraniční, transnárodní i mezi vzdálenými regiony členských zemí EU. Jedna z Iniciativ si klade za cíl narovnání rozdílů mezi skupinami obyvatel, a tak bojovat proti různým formám diskriminace. Pro tzv. programovací období 2000-2006, v němž ČR vstoupila do EU, došlo v porovnání s předchozím programovacím obdobím ke snížení na pouhé 4 iniciativy, na které bylo vyčleněno 10,44 mld. EUR, což představuje maximálně 5,35% rozpočtu strukturálních fondů. Kolik z toho bylo vyčleněno na ČR je uvedeno níže v tabulce.

Postup vytváření strategických a dílčích dokumentů včetně jejich schvalování je nazýván programovací procedury - na pozadí RPS jsou vytvářeny sektorální a **regionální operační programy**, které mají svůj vlastní rozpočet členěný podle priorit a jednotlivých opatření.

Struktura těchto programů zahrnuje analýzu území včetně vymezení slabých a silných stránek a stanovení celkové strategie rozvoje území. Na tuto strategii pak navazuje podrobné rozpracování jednotlivých opatření (nikoliv ovšem na úrovni projektů) včetně vymezení finančního rámce (prostředky EU, národní prostředky - státní, regionální, místní a další a rovněž prostředky soukromého sektoru), splnění principu doplňkovosti a definování podmínek realizace programu.

Převažují přitom programy iniciované na národní úrovni, na něž připadá zhruba 90 % prostředků strukturálních fondů a Fondu soudržnosti. Zhruba 9 % prostředků připadá na Iniciativy Společenství; zbylé 1 % výdajů je využíváno na řadu inovačních opatření.

Pro celkovou výši podpory Společenství v rámci Cíle 1 nižší než 1 mld. € a zpravidla v rámci Cílů 2 a 3 předkládá členský stát formu tzv. **Jednotného programového dokumentu** (JPD nebo SPD, *Single Programming Document*):

- Jednotný programový dokument Cíl 2 Praha (JPD)
- Jednotný programový dokument Cíl 3 Praha (JPD)

JPD v sobě zahrnuje všechny výše uvedené tři fáze (za účelem zjednodušení) a Evropská komise k JPD přijme tzv. závazné rozhodnutí.

V roce 2001 Evropská komise rozhodla o zaměření regionu soudružnosti hl. m. Praha na podporu z **Cílů 2 a 3** poté, co nebylo možné poskytnout Praze - na rozdíl od ostatních regionů České republiky - podporu v rámci Cíle 1.

Jednotným programovým dokumentem pro Cíl 2 se region soudružnosti hl. m. Praha uchází o finanční podporu vybraných projektů z Evropského fondu regionálního rozvoje. Opatření navržená v tomto dokumentu naplňují základní účel Cíle 2, tj. "podporu hospodářské a sociální konverze regionů, které čelí strukturálním potížím".

Hlavním cílem JPD 2 je odstranění nejvážnějších slabých stránek a rozvojových bariér regionu na vybraném území podpory, především zkvalitněním městského prostředí a rozvinutím potenciálu města tak, aby Praha byla schopna plnit očekávané role dynamického hlavního města členské země Evropské unie. Program je výrazně ekologicky orientován a umožňuje mimo jiné realizovat i opatření, která v budoucnu zabrání katastrofickým následkům povodní, k jakým v hl. m. Praze došlo v srpnu roku 2002.

Jednotný programový dokument pro Cíl 3 NUTS II Praha (dále JPD 3) je referenčním dokumentem, na jehož základě bude poskytována podpora rozvoji lidských zdrojů na území hlavního města Prahy s využitím českých národních zdrojů a zdrojů Evropského sociálního fondu.

Hlavním cílem programu je efektivní trh práce založený na kvalifikované pracovní síle, konkurenceschopnosti zaměstnavatelů, využití výzkumně-vývojového potenciálu regionu, sociální integraci ohrožených skupin a rovnosti příležitostí při respektování zásad udržitelného rozvoje.

Celkový objem finančních prostředků určených na program JPD 3 pro období 2004-2006 je **117,6 mil Euro**.

tabulka 14: Alokace strukturálních operací pro Českou republiku v letech 2004-2006 podle oblastí podpory (v mil EUR, běžné ceny)

	2004-2006	2004	2005	2006
Fond soudržnosti	945,3	316,9	266,1	362,3
(Průměr*)				
Strukturální fondy	1 584,4	381,5	528,9	674,0
Cíl 1 (13 krajů)	1 454,3	339,0	485,5	629,8
Cíl 2 (Praha)	71,3	23,3	23,8	24,2
Cíl 3 (Praha)	58,8	19,2	19,6	20,0
Iniciativy Společenství	100,8	28,6	32,1	40,1
Interreg	68,7	21,0	21,4	26,3
Equal	32,1	7,6	10,7	13,8
Strukturální operace celkem	2 630,5	727,0	827,1	1 076,3

Zdroj: www.strukturalni-fondy.cz

tabulka 15: Finanční prostředky na Rámce podpory Společenství = Cíl 1 (EUR, běžné ceny)

Rámec podpory Společenství (Cíl 1)	2004-2006	2004	2005	2006
běžné ceny - EK	1 454 265 778	338 952 807	485 488 619	629 824 352
Operační program	2004-2006	2004	2005	2006
Průmysl a podnikání	260 852 142	60 798 079	87 082 257	112 971 806
Infrastruktura	246 360 355	57 420 408	82 244 353	106 695 594
Rozvoj lidských zdrojů	318 819 283	74 308 763	106 433 869	138 076 651
Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství	173 901 427	40 532 052	58 054 838	75 314 537
SROP	454 332 571	105 893 505	151 673 302	196 765 764
Celkem	1 454 265 778	338 952 807	485 488 619	629 824 352

Zdroj: www. strukturalni-fondy.cz

5.1.1.3 *Zdroje zabezpečení aktivit regionálního rozvoje*

Navrhované aktivity a z nich odvozené projekty a programy je možno zabezpečit v existující struktuře hospodářství a státní správy pouze kombinací různých zdrojů formou vícezdrojového financování.

Za potenciální zdroje finančního zabezpečení aktivit k realizaci regionální strategie a rozvojových programů lze považovat:

- ***vnitřní zdroje České republiky***
  - státní rozpočet
  - rozpočty krajů a obcí
  - Státní účelové fondy
  - ostatní veřejné zdroje
  - soukromý sektor
- ***vnější zdroje***
  - fondy Evropské unie
  - jiné vnější veřejné zdroje
  - vnější soukromé zdroje

5.1.1.4 *Institucionálními nástroji regionální politiky v České republice jsou :*

- ministerstvo pro místní rozvoj
- Agentura pro rozvoj podnikání
- Česká agentura pro zahraniční investice CZECHINVEST
- Česká agentura pro zahraniční obchod CZECHTRADE
- Hospodářská komora České republiky
- Agrární komora České republiky
- Asociace inovačního podnikání
- Národní vzdělávací fond

Institucionální zabezpečení přípravy na programovací období 2007-13

Ministerstvo pro místní rozvoj je hlavním gestorem pro vyjednávání nových nařízení a v rámci tzv. Resortní koordinační skupiny připravuje stanoviska ČR k jednáním o nařízeních v Pracovní skupině pro strukturální operace Rady Evropské unie.

MMR současně zodpovídá za tvorbu Národního rozvojového plánu a dalších programových dokumentů na léta 2007 až 2013. Přípravu dokumentů na národní úrovni zajišťuje Řídicí a koordinační výbor. Výboru předsedá ministr pro místní rozvoj a činnost sekretariátu ŘKV vykonává Odbor Rámce podpory Společenství MMR ČR.

5.1.1.5 *Národní rozvojový plán ČR 2007 – 2013*⁸⁵

Globální cíl

Globálním cílem Národního rozvojového plánu v období 2007 – 2013 je přeměna socioekonomického prostředí České republiky v souladu s principy udržitelného rozvoje tak, aby Česká republika byla přitažlivým místem pro realizaci investic, práci a život obyvatel. Prostřednictvím trvalého posilování konkurenceschopnosti bude dosahováno udržitelného růstu, jehož tempo bude vyšší než průměrný růst EU 25. ČR bude usilovat o růst zaměstnanosti a o vyvážený a harmonický rozvoj regionů, který povede ke zvyšování úrovně kvality života obyvatelstva.

Strategické cíle NRP

V souladu s návrhy nařízení předloženými Evropskou komisí upravujícími zaměření politiky soudržnosti v programovacím období 2007-2013, interpretací těchto nařízení ve Strategických obecných zásadách Společenství a základními rozvojovými strategiemi ČR je kladen primární důraz na posilování konkurenceschopnosti jednotlivých klíčových aktérů a ČR jako celku. Konkurenceschopná česká ekonomika přispěje k celkové konkurenceschopnosti Evropské unie. Dalšími strategickými cíli jsou: otevřená, flexibilní a soudržná společnost; atraktivní prostředí; vyvážený rozvoj prostředí.

Vývoj regionálních disparit v České republice

Česká republika je charakteristická rozdrobenou sídelní strukturou s historicky daným vysokým počtem obcí. Počty obcí se měnily administrativními zásahy (slučování, rozdělování), zcela výjimečně faktickým vznikem nových (např. Havířov) nebo zánikem stávajících (obce likvidované v důsledku povrchové těžby nerostů nebo zaplavením v přehradních nádržích).

---

⁸⁵ Národní rozvojový plán ČR 2007 – 2013 – elektronická verze: <http://www.strukturalni-fondy.cz/uploads/old/1075390720nrpcz.pdf>

V rámci osídlení existují v ČR periferní regiony v úrovni okresů a mikroregionů zejména v příhraničních a hornatých oblastech na severovýchodě republiky. Největší problémy periferních regionů způsobuje nedostatečné dopravní napojení na regionální centra. Odlehlost se podílí na udržování nadprůměrné nezaměstnanosti a celkovém útlumu ekonomických aktivit v území, který není plně kompenzován příjmy z cestovního ruchu a zemědělství. Periferní regiony trpí nezájmem investorů, kteří do nich neumisťují nové výroby.

Regionální disparity v ekonomické výkonnosti lze hodnotit podle ukazatele HDP/obyv. Hodnoty HDP na obyvatele na úrovni regionů soudržnosti (NUTS 2) jsou méně diferencovány než na úrovni nižších jednotek.

Pokud pomineme region soudržnosti Praha, pak nejvyšších hodnot ve vztahu k průměru ČR dosahují regiony soudržnosti Jihozápad a Jihovýchod. Regiony soudržnosti Střední Morava a Severozápad nejen že dosahují hodnot nejnižších, ale zároveň jejich hodnoty dlouhodobě klesají. Poměrně nízká hodnota HDP na obyvatele u Středních Čech je zřejmě způsobena jistým zkreslením tohoto ukazatele ve prospěch Prahy. Region soudržnosti Moravskoslezsko ve vztahu k průměru ČR od r. 2001 stagnuje.

Důležité je porovnání regionálního HDP/obyv. nejen v rámci České republiky, ale i z pohledu Evropské unie. Hodnota ukazatele regionálního HDP/obyv. v PPS ve vztahu k průměru EU-25 ve všech regionech soudržnosti České republiky s výjimkou Prahy se pohybuje pod hranicí 66 % průměru EU-25, proto jsou všechny tyto regiony způsobilé pro zařazení pod cíl Konvergence: podpora růstu a tvorby pracovních míst v nejméně rozvinutých členských zemích a oblastech. Toto území má rozlohu 78 372,3 km² a 9,05 mil. obyvatel, tj. 88,5 % celkového počtu obyvatel České republiky (k 31.12.2004).

Praha má sice vysokou hodnotu HDP/obyv., přesto se potýká s velkými problémy v oblasti životního prostředí a dopravní infrastruktury, díky velké koncentraci obyvatel zde dochází k nárůstu sociálně patologických jevů a kriminality. Pro řešení specifických problémů by Praha měla být zařazena pod cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost.

Diferenciace regionů soudržnosti podle míry nezaměstnanosti je méně výrazná než na úrovni krajů a okresů, nicméně podle tohoto ukazatele lze označit za velmi problémové

regiony soudržnosti Moravskoslezsko, Severozápad a Střední Morava. Nad celostátním průměrem se pohybuje nezaměstnanost v regionu soudržnosti Jihovýchod především s ohledem na problémy jižní a jihovýchodní Moravy. Vyšší míru nezaměstnanosti vykazuje prakticky celá Morava a v Čechách region soudržnosti Severozápad.

Meziregionální disparity jsou velmi silně polarizovány mezi Prahou na straně jedné a zbytkem republiky na straně druhé. Disparity mezi ostatními regiony soudržnosti, pomineme-li region soudržnosti Praha, nejsou již tak zřetelné. Rozdíly narůstají s klesající hierarchickou úrovní regionů, tzn., že jsou mnohem výraznější na úrovni krajů (NUTS 3) a okresů (NUTS 4).

Dominantní roli sehrává v zemi metropolitní oblast kolem Prahy a ukazuje vysokou polarizaci hlavního města ve srovnání se zbytkem republiky. V Praze existuje vysoký stupeň ekonomické diverzifikace včetně největšího sektoru služeb, trvalý rozvoj nových aktivit (zejména malé podniky v terciárním sektoru) a značný podíl investic (zejména přímé zahraniční investice). Dále zde existuje vysoká koncentrace vědy a výzkumu, nejvyšší úroveň vzdělávání a růstu kvalifikace, extenzivní zaměstnanost ve veřejné správě a ve službách a nejvyšší úroveň mezd v zemi.

Nové podnikatelské aktivity, zejména malé a střední podniky, vznikají v celé zemi jako součást probíhajícího transformačního procesu ekonomiky. Regionální procesy i v tomto směru potvrzují centrální úlohu Prahy, která je následována regiony soudržnosti Střední Čechy a Jihozápad. Nejsou zde však tak významné regionální disparity, nicméně je žádoucí vytvořit podmínky pro zvýšení počtu podnikatelů v regionech soudržnosti Moravskoslezsko a částečně Jihovýchod (především v kraji Vysočina).

Aktivity výzkumu a vývoje jsou soustředěny převážně v Praze, což vytváří z regionálního pohledu nevýhodné rozvojové podmínky pro ostatní kraje. Tendence dále směřují k nejvyšší koncentraci vzdělávacích zařízení na univerzitní úrovni, ale i výzkumných pracovišť v Praze. Tato polarizace vědy a výzkumu je také spojena s vysokou koncentrací odpovídajících služeb v hlavním městě.

Projevují se tendence k překonání rozdílů mezi počty vysokoškolsky vzdělaných lidí ve dvou největších městech (Praha a Brno) a ostatními krajskými městy tím, že se rozšiřují regionální vysoké školy veřejné i soukromé.

Sociální napětí a problémy v zaměstnanosti se koncentrují zejména v regionu soudržnosti Severozápad (především okresy Ústeckého a částečně i Karlovarského kraje) a Moravskoslezsko. Existující regionální disparity v míře nezaměstnanosti se mohou dále prohlubovat v souvislosti s pokračující restrukturalizací ekonomiky a nezájmem investorů o tyto regiony. K hlavním příčinám růstu regionálních rozdílů v nezaměstnanosti patří velký pokles produkce tradičních průmyslových odvětví a snížení produkce v zemědělství, ale také nedostatečná schopnost přitahovat zahraniční investice pro restrukturalizaci i pro budování nových podniků a nedostatky v infrastruktuře (absence komunikací dálničního typu) i v podnikatelském prostředí (podnikatelské služby).

Dochází k nerovnoměrnému rozvoji vhodných ekonomických aktivit s jejich koncentrací v městských oblastech, kde již existují lepší podnikatelské podmínky, což dále akceleruje prohlubování regionálních rozdílů v poptávce po pracovních silách.

Lze očekávat jen pomalé snižování regionálních rozdílů ve vybavenosti dopravní infrastrukturou, protože přes zahájení výstavby dálničního připojení severovýchodní Moravy se rozestavěné a připravované velké stavby koncentrují do okolí Prahy a napojení Prahy na sousední státy ve směrech sever, západ, jih. Chybí zejména dopravní spojení důležitá pro podporu růstu městských oblastí, usnadnění vnitřní mobility uvnitř země a rychlá spojení s ostatními zeměmi Evropy.

Ochrana životního prostředí zaznamenala v uplynulých letech významné zlepšení, zejména pokud jde o pokles emisí oxidů síry a tuhých látek. Přesto přetrvávají zejména vysoké emise oxidů síry (nejvíce v Praze a v regionech soudržnosti Severozápad a Moravskoslezsko) a s rozvojem automobilové dopravy se zvyšují emise dusíku a prachu. Dále přetrvávají dlouhodobé důsledky předchozích poškození lesů a znečištění vodních toků. Další zlepšování životního prostředí bude investičně velmi náročné, navíc se regionálně projeví požadavky Evropské unie, zejména na systém Natura 2000.

Závažný a pro řešení naléhavý je také velký počet starých ekologických zátěží, značný rozsah území, ovlivněných důlní činností (Moravskoslezsko a Severozápad), regionálně diferencovaný podíl obyvatel a sídel bez čištění odpadních vod, lokální nedostatečnost v zásobování obyvatel vodou z veřejných vodovodů, a vysoká produkce odpadů s dominantním podílem jejich skládkování.

V listopadu roku 2005 se úroveň čerpání prostředků ze strukturálních fondů mírně zrychlilo, pohybuje se na úrovni cca 5 % alokace roků 2004 a 2005. Z pohledu Rámce podpory Společenství tak relativně neúspěšněji probíhá realizace jeho prioritních os I (Průmysl a podnikání) a V (Zemědělství). V konečné fázi však tuto úspěšnost bude třeba měřit zejména naplňováním stanovených indikátorů.

V závislosti na jednotlivých opatřeních je v rámci operačních programů uplatňován buď systém kolových nebo kontinuálních výzev. Další čerpání prostředků bude závislé na mnoha faktorech závislejících na typech jednotlivých opatření, způsobu jejich administrace a typech projektů. Celkově schválené projekty v programech Cíle 1 již významně převyšují alokaci pro rok 2004 a 2005 (241,8 %), hodnoty uzavřených smluv se pohybují nad 125 % této alokace. Realizace několika málo opatření je však zpožděna nebo z jiných důvodů neexistuje dosud zásobník vybraných projektů pokrývajících alokaci na tato opatření, což může mít vliv z hlediska uplatnění pravidla N+2.

Dosud trvá malý zájem žadatelů o některá opatření, jež jsou uvedena u jednotlivých operačních programů zvlášť. V těchto opatřeních je velký prostor pro žadatele, aby v některé z příštích výzev podali své projekty.

Vzhledem k tomu, že mechanismus proplácení prostředků počítá v zásadě se zpětným proplácením, hraje roli objem prostředků, které již byly skutečně vynaloženy konečnými příjemci a mohou být po jejich autorizaci proplaceny ze strukturálních fondů Platebním orgánem (MF ČR). K 30. 11. činil tento objem již 16,9 % alokace 2004. Po jejich autorizaci v ČR budou následně zasílány žádosti o platbu EK.

Z dodaných podkladů implementace programů ze strukturálních fondů EU lze zobecnit určité problémové oblasti, s nimiž se realizátoři těchto programů potýkají:

- pomalý rozběh programů vyplývající z určité nezkušenosti, jak předkladatelů, tak i realizátorů, s tímto typem programů,
- nutnost personálního posílení implementačních struktur, zefektivnění jejich činnosti a vytváření stabilních, kvalitně řízených týmů,
- teritoriální diferenciací předložených projektů.

Adicionalita pro cíl Konvergence v období 2007 - 2013

= stanovení výchozí úrovně výdajů národních veřejných prostředků poskytovaných do oblasti hospodářské a sociální soudržnosti (HSS),

Úroveň adicionality je stanovena a bude dále ověřována za regiony NUTS II spadající pod cíl Konvergence, tj. za celou ČR bez regionu Praha. Výdaje započítávané do propočtů limitu adicionality je možno definovat jako výdaje veřejných rozpočtů (státní rozpočet, rozpočty municipalit, rozpočty krajů a vybrané státní fondy) do oblastí zaměřených nebo souvisejících s oblastmi intervencí strukturálních fondů a Fondu soudržnosti. Jejich určení je v zásadě totožné s oblastmi zahrnovanými do výpočtu adicionality pro období 2004 –2006. Výjimkou je podpora rozvoje venkova, na kterou se již intervence ze strukturálních fondů v období 2007 – 2013 nebudou vztahovat.

Na základě popsaného postupu byl stanoven limit, jehož dodržování bude ověřováno v předpokládaných termínech, a to v roce 2011 za první polovinu nového finančního období a v roce 2016 za celé období 2007 –2013.

Pro stanovení financování programů v rámci NSRR v letech 2007 - 2013 se vycházelo ze souhrnné částky 23 750 mld. Euro v cenách roku 2004, kterou má ČR obdržet a minimální míry národního spolufinancování ve výši 15%. Z celkových částek byl vypočten roční průměr na období 2007 až 2015 příspěvku fondů EU a návazného spolufinancování ČR, které doplňují údaj o limitu adicionality tohoto období.

Výpočet je proveden v cenách roku 2004. Pro přepočtení údajů roku 2005 byl použit národní deflátor – viz Makroekonomická predikce ČR. Při výpočtech byl používán kurz 29 Kč/Euro.

5.1.1.6 *Regiony NUTS*

Pro zařazení jednotlivých regionů do působnosti některého ze tří cílů strukturální politiky EU se i v České republice používá NUTS.

Podle zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, je území České republiky s účinností od 1. ledna 2000 rozděleno na 14 krajů včetně území hlavního města Prahy. V České republice je uplatňován spojený model výkonu veřejné správy. Územní veřejné správa je vykonávána na úrovni krajů a obcí, pro jejichž činnost byly vytvořeny podmínky a příslušný právní rámec. Krajská úroveň odpovídá rozdělení České republiky na statistické územní jednotky NUTS III. Regiony NUTS II jsou tvořeny jednou až třemi jednotkami NUTS III. Byly vytvořeny pro potřeby spojené s koordinací a realizací politiky hospodářské a sociální

soudržnosti zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů a jsou označovány jako regiony soudržnosti.

NUTS 0 = vyjadřuje **stát Českou republiku**

NUTS 1 = vyjadřuje **území České republiky**

NUTS 2 = vyjadřuje **oblasti**, tj. celkem **8 seskupení krajů**

NUTS 3 = vyjadřuje celkem **14 krajů** tj. **vyšších územních samosprávných celků VÚSC**

NUTS 4 = vyjadřuje **okresy**, tj. celkem 91 okresů, vč. 15 obvodů Prahy

NUTS 5 = vyjadřuje **obce**, celkem 6 251 obcí, tj. zpravidla základních územních jednotek ZÚJ

NUTS II (region soudržnosti) – Severovýchod, Severozápad, Jihozápad, Jihovýchod, Střední Morava, Moravskoslezsko, Střední Čechy, Praha

NUTS III (kraj) - Liberecký, Královéhradecký, Pardubický, Ústecký, Karlovarský, Plzeňský, Jihočeský, Praha, Středočeský, Vysočina, Jihomoravský, Olomoucký, Zlínský, Moravskoslezský

Obrázek 4: NUTS II a NUTS III v ČR

Zdroj: www.mmr.cz

	NUTS I	NUTS II	NUTS III
Česká republika	1	8	14

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/specifikace_regionu

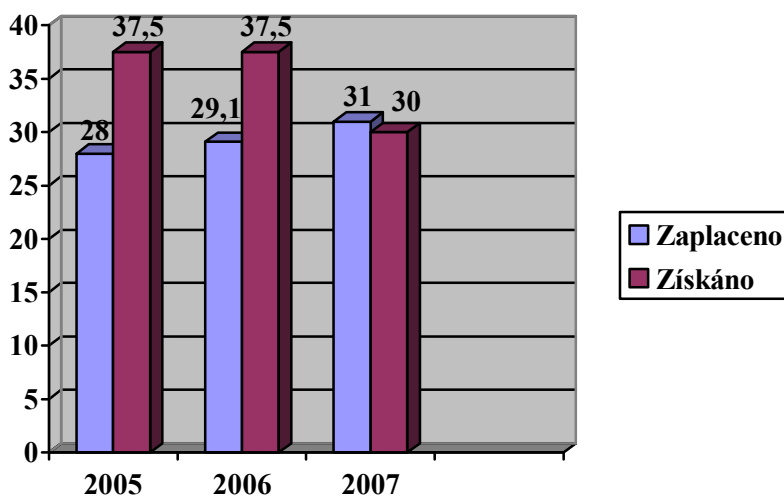
Pro zachycení disparit mezi různými regiony má rozhodující význam zvolené geografické měřítko. Zatímco v rámci Evropského hospodářského prostoru je postačující úroveň regionů NUTS 2 a 3, v podmínkách České republiky je třeba zvolit měřítko jemnější a to ohledem na potřebu lokalizace problémů i efektivnosti vynakládaných prostředků. Územní diferenciací většiny ukazatelů na úrovni regionů soudržnosti nebo krajů není tak výrazná a nevystihuje regionální problémy tak, jako vymezení regionů se soustředěnou podporou státu provedené na základě okresů. Právě na této úrovni sledování se v největší míře projevuje existence výrazných socio-ekonomických disparit v regionální struktuře České republiky.

5.1.1.7 *Problémy České republiky*

Největšími problémy ČR je čerpání finančních prostředků z fondu EU. Jak jsem již několikrát uvedla, mezi základní kritéria pro získání peněz ze strukturálních fondů je vypracování kvalitních projektů. Bohužel na tom Česká republika nejvíce selhává. V roce 2005 mohlo Česko vyčerpat až čtyři procenta HDP. Dokáže však získat jen 34 procent z toho, na co má nárok.

Uvedené odhady počítají s tím, že ČR bude v projektech úspěšná tak jako dosud a získá tedy jen třetinu možné částky.

Obrázek 5: Kolik Česko platí a kolik získává (v miliardách korun)

Zdroj: hospodářské noviny, 23. 5. 2005

Peníze necháváme v Bruselu, nevíme, jak na ně

Nové odhady uvádějí, že ČR může do konce roku 2006 získat od Evropské unie na základě schválených projektů až 52 miliard. Ke konci roku 2005 však mělo Česko schválené projekty pouze v hodnotě 17 miliard Kč. Zaplacených projektů mělo ke konci roku pouze v hodnotě 2,2 miliardy korun. Tím Česká republika ztrácí 50 miliard Kč.⁸⁶

Květen 2006⁸⁷ - Evropská Komise představila **první návrh rozpočtu EU na příští rok**.⁸⁸ Ten vypadá pro ČR slibně. A z toho, jak je rozpočet nastavený, je jasné, že příští rok budeme čistí příjemci a že nebudeme čistí plátcí," řekl ČTK náměstek ministra financí Tomáš Prouza. Česko by mělo napřesrok odvést do EU přibližně 30 miliard korun. Ale ještě více získá, i když čistý výnos bude i napřesrok záviset hlavně na umění čerpat z fondů. Kladnou bilanci však každopádně zaručí záloha na příští projekty ve výši dvou procent z 23,6 miliardy eur, vyčleněných pro ČR ve fondech EU, plus přímé platby zemědělcům. Zde však opět platí: "Čím budeme v čerpání schopnější, tím budeme mít

⁸⁶ Zdroj: Noviny - Mladá fronta dnes, 7. 3. 2006

⁸⁷ <http://eu.ihned.cz>

⁸⁸ Pozn. viz podkapitola Rozpočet EU

větší radost," Odvedeme přibližně jedno procento hrubého domácího produktu, ale klíčová otázka zní, kolik budeme schopni čerpat, tak abychom nakonec nebyli čistými plátcí.

Dohoda z prosincového summitu o sedmiletém rozpočtu EU pro léta 2007 až 2013 otevřela dveře k znásobení přílivu financí pro nové členské země. První odhady počítaly, že by Česko mohlo ročně získat až 93 miliard Kč, Slovensko 45 miliard Sk. Ale reálně lze předpokládat, že napřesrok budou z eurofondů dobíhat hlavně platby z minulých let, zatímco peníze za rok 2007 bude možné čerpat až do konce roku 2010.

Rozpočet EU pro rok 2007 by měl být definitivně přijat v závěru roku, na zasedání EP 11.-14. prosince.

17. května 2006⁸⁹ – Sedmiletý rozpočet EU na léta 2007 – 13 byl definitivně schválen Evropským parlamentem. Značný díl peněz by se měl v České republice vynaložit do znalostní ekonomiky. Inovační programy zahrnou 19,75 procenta prostředků a zhruba dalších 17 procent půjde na vzdělávání. Každé procento vlastně vyjadřuje miliardu korun ročně. V přepočtu na hlavu již Česko zvítězilo "v disciplíně příslibů", které však ještě bude třeba přeměnit v reálné čerpání.

5.2 Velká Británie

Spojené království Velké Británie a Severního Irska je konstituční monarchií s dlouholetou historií. Hlavním městem je Londýn a počet obyvatel dosahuje téměř 60 milionů. Velká Británie je vyspělý všestranně rozvinutý průmyslový stát s vyspělou tržní ekonomikou. Svým hospodářským potenciálem zaujímá 4. místo v Evropě a 7. místo ve světě. Ve Velké Británii jsou zastoupena všechna průmyslová odvětví, na která si lze jen vzpomenout. Do Evropské unie vstoupila v roce 1973. Spojené království je členem skupiny G8 a patří k nejrozvinutějším zemím světa. Má nejdélší průmyslovou tradici na světě, Britové byli první, kdo vymyslel železnici i parní stroj.

Hlavou státu je královna Alžběta II. a předsedou vlády je Tony Blair. Zákonodárným orgánem je dvoukomorový parlament. Ten se skládá z Dolní sněmovny (House of Commons) a Horní sněmovny (House of Lords-Sněmovna lordů). Celkem 651

---

⁸⁹ <http://www2.euroskop.cz/data/index.php?p=ihned-detail&c-id=18467910&id=5567>

poslanců Dolní sněmovny je voleno v přímých volbách na pětileté funkční období, v jednomandátových volebních obvodech. Členy Sněmovny lordů jsou jednak tzv. dědiční peerové neboli příslušníci anglické vysoké šlechty, jednak osoby, jež právo zasedat v Horní sněmovně získaly z titulu svého úřadu (biskupové, soudci). Kromě nich sem patří tzv. doživotní peerové, kteří tento titul získali od panovníka za své vynikající služby vlasti.

Zámořská území: Gibraltar (jižní Evropa), Bermudy (Severní Atlantik), Falklandy, Jižní Georgia, ostrovy Sandwich, Sv. Helena (Jižní Atlantik), Montserrat, Kajmanské ostrovy, ostrovy Turks a Caicos, Panenské ostrovy (Karibik), Pitcairn (Oceánie).

Obyvatelé Spojeného království neboli Velké Británie jsou Angličané, Welšané, Skotové, Irové a přistěhovalci, většinou ze zemí Commonwealthu, tedy bývalých britských kolonií.

5.2.1 Regionální politika Velké Británie

Správní členění: 39 hrabství a 6 metropolitních hrabství v Anglii, 8 hrabství ve Walesu, 26 distriktů (okresů) v Severním Irsku, 12 krajů ve Skotsku, 85 svobodných měst. Pod stálou správou koruny jsou ostrovy v Lamanšské průlivu a Isle of Man.⁹⁰

5.2.1.1 *Regiony NUTS*

NUTS I: 12, NUTS II: 37, NUTS III: 133

tabulka 16: NUTS I, NUTS II a NUTS III ve Velké Británii

		NUTS I		NUTS II		NUTS III	
Velká Británie	UK	Oblasti Anglie	9	Skupiny krajů; Inner a vnější Londýn	30	Nečleněné úřady nebo skupiny okresů	93
		Wales	1	Skupiny nečleněných autorit	2	Skupiny nečleněných autorit	12
		Skotsko	1	Skupiny nečleněných autorit nebo LECs	4	Skupiny nečleněných autorit nebo LECs	23
		Severní Irsko	1	Kraj	1	Skupiny okresů	5

Zdroj: <http://nuts.navajo.cz/>

⁹⁰ <http://www.trasa.ctnactka.net/anglie/gb05.htm>

Administrativní dělení Velké Británie:	Podstatné části Spojeného království mají administrativní pododdělení takto:
<ul style="list-style-type: none"> • Anglie • Skotsko • Severní Irsko • Wales 	<ul style="list-style-type: none"> • Oblasti a metropolitní a non-metropolitní hrabství Anglie • Obecní oblasti Skotska • Okresy Severního Irska • Kraje a čtvrtě kraje Walesu

Velká Británie je unikátní zemí v rámci Evropské unie, a to nejen proto, že nemá kodifikovanou ústavu a vyjasněnou koncepci státu, ale i z hlediska regionální politiky, vývoj regionální politiky byl ve Velké Británii poněkud komplikovaný a dlouhý.

Velká Británie obsahuje značné územní rozdíly, které mají dopad legislativní, institucionální i praktický na regionální politiku. Velká Británie se skládá ze čtyř územních jednotek, v nichž je mj. odlišně uplatňována regionální politika.

Skotsko je historicky národní stát, spojený s Anglií v roce 1707 sjednanou smlouvou, jež ponechala nedotčeno mnoho z existující občanské společnosti, včetně jejího vlastního právního systému, systému vzdělávání, náboženského zřízení a národnostního.

Wales byl spojen s Anglií nejdříve, již v roce 1536, přičemž s Anglií více splynul institucionálně, i když náboženské a politické tradice se ve Walesu významně rozvinuly.

Severní Irsko je pozůstatek po nezávislosti Irské republiky (r. 1922) a nadále zůstává otázkou, má-li patřit ke Spojenému království nebo sjednocenému Irsku, což poněkud ovlivňuje praktickou regionální politiku. Uvnitř Anglie jsou regionální rozdíly jemnější a méně politizované, avšak založené na nelibosti s nadvládou Londýna, ekonomických nevýhodách a některých kulturních zvláštностech.

Ve Velké Británii neexistuje žádný systém regionální vlády. Namísto toho jsou používány různé prostředky k ovládnutí územních jednotek a dalších hierarchicky nižších regionů. Pro Skotsko a Wales je to systém administrativního přenesení kompetence, privilegovaná reprezentace v ústředním parlamentu a exekutivě a přístup k dotování veřejných výdajů. Státní tajemníci pro Skotsko (zřízený 1885) a Wales (zřízený 1994) jsou z hlediska správního odpovědní za široký rozsah vnitřních záležitostí, jež v Anglii spadají

pod různá ministerstva. Severní Irsko se v těchto souvislostech realizovalo co možná nejdál od hlavního proudu britské politiky, s tím, že od r.1922 do r.1972 mělo vlastní regionální parlament. Od této doby je řízeno státním tajemníkem, který na rozdíl od jeho skotských a waleských kolegů není poslancem voleným v provincii.

Regionální politika se v širším slova smyslu stala důležitější zhruba *od 60tých let*. Ekonomické rozdíly mezi jihovýchodní Anglií na straně jedné a severní Anglií, Skotskem a Walesem na straně druhé zplodily sérii různých přístupů k regionálnímu rozvoji a regionálních politik a přesun zdrojů mezi r.1960 a r.1970. Léta konzervativní vlády za ministerského předsednictví Margarety Thatcherové byla charakteristická ostrým růstem regionálních diferencí v důsledku deindustrializace tradičních průmyslových regionů, když moderní průmysl a služby akcelerovaly pouze ve vybraných lokalitách a regionech, přičemž recese na začátku 90tých let zasáhla jih Anglie spíše tvrději. Skotské a waleské výhody ve veřejných výdajích byly anglickými poslanci kritizovány a vedla se kampaň k jejich snížení.

V prvních letech členství Velké Británie v ES bylo více nepřátelství k členství v ES v periferních regionech Skotska, Walesu, Severního Irsku a Severní Anglie. Jedním z důvodů byla obava, že se jejich ekonomická perifernost prohloubí s větším trhem ES. Sektorové zájmy, včetně ocelářského průmyslu, rybolovu, horského farmaření, dále živily tyto negativní postoje k ES. Regionální perifernost měla rovněž svoji politickou dimenzi. Posléze odmítli model “Evropy regionů”.

Koncem 80tých let se přístupy v britských periferních regionech ohledně členství v ES (posléze v EU) začaly měnit a přibližovat pojetí v EU. Spojitost Evropské unie s regiony a nároky Velké Británie je pocíťována ve více sférách, jak ekonomických tak i politických. Sektorová restrukturalizace, zejména v těžkém průmyslu, zemědělská a rybářská politika a problémy dopravy se projevují v regionech diferencovaně.

Už ve třicátých letech byla Velká Británie postavena před problémem, jak řešit dopady hospodářské krize v klasických průmyslových regionech. Změny ve struktuře národního hospodářství Velké Británie se podepisují na regionální diferenciaci země, což souvisí s jednostrannou ekonomickou orientací celé řady regionů, jež nebyly schopny pružně reagovat na strukturální změny. Již v r.1934 byly ve Velké Británii vymezeny tzv. zvláštní oblasti, což můžeme v dnešní terminologii považovat za *problémové regiony*.

V poválečném období byly vymezeny tzv. rozvojové oblasti, které bez podstatných změn zůstaly zachovány až do konce 50tých let.

Přibližně v posledním čtvrtstoletí je pro regionální politiku ve Velké Británii typické sepětí se strukturální politikou, přičemž se objekty regionální politiky staly velké regiony s převahou krizových odvětví (těžba uhlí a těžký průmysl, zejména metalurgie).

Vedle problémových regionů se regionální politika ve Velké Británii orientuje na *podporu progresivně se rozvíjejících regionů*. Stát prostřednictvím výhodných úvěrů, nízkých daní a dalších výhod podporuje vytváření regionálních komplexů na bázi vědecky a technologicky náročných výrob.

Klasický model industrializace, jež Velká Británie představuje, tzn. s hlavním městem jako administrativním a obchodním centrem celé britské říše, jež produkovala suroviny a představovala trh pro výrobky urbanizujících se oblastí těžby uhlí, fungoval celé 19. století, přičemž ke zvratu došlo v období světové hospodářské krize ve 30. letech. S nástupem nových technologií se počala situace měnit takovým způsobem, na který tradiční průmyslové regiony Velké Británie nedokázaly pružně reagovat. Postupná změna ekonomických podmínek s negativními dopady se výrazně urychlila a prohloubila v důsledku všeobecného poklesu poptávky po uhlí a dalších průmyslových výrobcích v důsledku hospodářské krize ve 30. letech. V těžebních oblastech prudce stoupla nezaměstnanost a ani po překonání krize se už těžba nevrátila na předchozí maximální úroveň. Dynamismus národního hospodářství se od uhelných oblastí obrátil k novým regionům, které se nacházely blíže k nejvýznamnějším trhům a měly kvalitní dopravní síť. V polovině 30. let lze sledovat přesun pracovní síly do jihovýchodní Anglie, kde se začaly rozvíjet nové perspektivní obory a budovat odpovídající administrativní a komerční základna. Již v roce 1934 byla přijata legislativní opatření umožňující poskytnutí pomoci při vytváření pracovních příležitostí, a to především v jižním Walesu, severovýchodní Anglii, západním Cumberlandu a středním Skotsku. Tato legislativa představuje počátek systému britské regionální politiky a její paralelu komplex finančního zvýhodnění pro oblast severního Irsku.

V podstatě lze v rámci Velké Británie (po 2. světové válce) identifikovat dvě ekonomiky, a to *progresivní region* jihovýchodní Anglie a West Midlands se strukturou založenou na moderním zpracovatelském průmyslu a službách komerčního

a administrativního charakteru a pak *staré průmyslové regiony* se stále rostoucí potřebou další a další pomoci. Jihovýchodní Anglie narostla i populačně. Nový průmyslový zákon z roku 1958 a další opatření v roce 1963 dále rozšířily a specifikovaly formy regionální politiky, jejímž hlavním cílem bylo přerozdělování pracovních příležitostí z vyspělého centra na jihovýchodě do problémových periferních regionů.

V tomto období se úsilí o regulaci regionálního rozvoje zakládalo na třech předpokladech, a sice, že bude pokračovat hospodářský růst národní ekonomiky, dále, že jihovýchod bude ohniskem tohoto růstu a nakonec, že finanční zvýhodnění budou působit na rozšíření růstu do méně rozvinutých regionů země. Avšak následovala období krizí po ropných šocích a uvedené předpoklady se nenaplnily, přičemž výrazně vzrostla nezaměstnanost až do poloviny osmdesátých let. Přestože byly provedeny dílčí modernizace, tradiční průmyslové činnosti ve zpracovatelském průmyslu stále ztrácely pracovní místa vlivem konkurence třetího světa a v důsledku poklesu poptávky po oceli a uhlí i vlivem dalších faktorů. V důsledku markantních poklesů produkce tradičních průmyslových odvětví byly pochopitelně opět postiženy staré průmyslové regiony, ale nově i dynamická odvětví zpracovatelského průmyslu, např. automobilový průmysl v oblastech West Midlands a na jihovýchodě. Skutečností však zůstává, že uvedený průmyslový kolaps se do určité míry během osmdesátých let vyrovnal přesunem zaměstnanosti do terciálního sektoru.

Ještě na začátku devadesátých let se stále viditelně projevovalo rozdělení národní ekonomiky na dvě části, přičemž v současnosti dochází i v některých dynamických regionech u některých ekonomických činností ke značnému zhoršování a tím k dalšímu prohlubování diferenciaci ekonomické situace v regionech.

5.2.1.2 *Současné nástroje regionální politiky ve Velké Británii*

Ve Velké Británii patří k hlavním používaným nástrojům regionální politiky tzv. regionální rozvojové granty, jež jsou poskytovány jenom v rozvojových regionech a dále grant výběrové regionální pomoci.

Regionální rozvojový grant

Je poskytován na jednotlivé projekty a může nabývat formy *kapitálového* grantu nebo *pracovního* grantu, a to podle toho, jakou formu preferuje příjemce. Grant je určen

podnikům na investice do fixního kapitálu. Zahrnuje všechny typy projektů (zřízení, rozšíření, racionalizaci, modernizaci, konverzi, přesuny, změny výrobního programu). Privileguje průmyslová odvětví, vědecký výzkum a vzdělávání, leasingové firmy. U posuzovaných projektů je stanoven minimální limit investic podle počtu zaměstnanců. Rovněž se sleduje využití vybavení minimálně po dobu čtyř let. Prostředky se používají na nové provozní budovy a zařízení. Regionální diference spočívá v tom, že se grant poskytuje (do výše 15 %) pouze v rozvojových oblastech. Poskytnutí grantu je vázáno maximálními náklady na vytvoření jednoho pracovního místa ve výši 10 000 liber. Nebo je možno zvolit pracovní grant, jenž v tomto případě činí 3 000 liber za každé nově vytvořené pracovní místo. Pro malé podniky (pod 200 zaměstnanců) limit 10 000 liber neplatí, pokud náklady na realizaci projektu nepřesahují 500 000 liber. Granty jsou osvobozeny od daní. Projekt musí vytvářet novou nebo rozšiřovat stávající výrobní kapacitu nebo přinést zásadní změny v preferovaných sektorech, musí se rovněž částečně či zcela vztahovat ke zlepšení kvalifikace. Žádosti schvaluje ministerstvo obchodu a průmyslu (Anglie), ministerstvo průmyslu (Skotsko) a úřad ministerstva průmyslu (Wales).

Grant výběrové regionální pomoci byl uzákoněn v roce 1982 a přiděluje se podle projektů, většinou má formu kapitálových grantů poskytovaných na zvyšování kvalifikace nebo kryje rizika evropských půjček (*European Investment Bank, European Steel and Coal Community*). Grant nahradil v minulosti používané zvýhodněné půjčky a státní garance půjček. Příjemcem grantu jsou podniky, preferovány jsou investice do průmyslu, jež zároveň vytvářejí nové pracovní příležitosti. Zahrnuty jsou všechny typy projektů a oba typy oblastí. V praxi jsou však většinou zvýhodňovány pouze projekty, které stabilizují či vytvářejí nová pracovní místa. Poskytnutí zvýhodnění je dále podmíněno tím, že větší část nákladů musí být kryta soukromým sektorem, musí být prokázána oprávněnost nároku na pomoc, tzn., že poskytnuté zvýhodnění výrazně urychlí realizaci, zvýší efektivnost projektu apod.

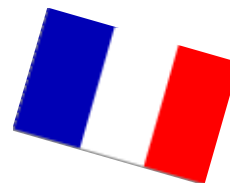
Lze shrnout, že ve Velké Británii má vytváření pracovních míst značnou úlohu při určování sazeb regionálních rozvojových dotací, přičemž subvence spojené s pracovní silou jsou nejdůležitějším finančním podnětem.

Co se týče čerpání finančních příjmů ze strukturálních fondů v období 2000 – 2006, tak Velká Británie zaujímá páté místo z bývalé patnáctky EU v rámci Iniciativ

Společenství. Jako druhou nejvyšší částkou disponuje na Cíl 2 (za Francií) a stejně tak druhou nejvyšší sumou věnovanou na Cíl 3 (první je Německo). Velká Británie je naopak čtvrtým největším plátcem do rozpočtu EU 25.

5.3 Francie

Její oficiální název je francouzská republika a je jeden ze šesti zakládajících členů Evropské unie. Má kolem 60 milionů obyvatel a hlavním městem je Paříž jakožto historické a kulturní centrum celého státu. Hlavou státu je Jacques Chirac.

Francie je zakládajícím členem Evropské Unie a to velikou měrou definuje francouzskou zahraniční politiku. 29. května 2005 Francie odmítla v referendu ratifikování Evropské ústavy, když přibližně 55% obyvatel vyslovilo své "ne". Tento výsledek změnil kriticky budoucí vývoj politiky Evropské Unie stejně tak jako schopnost Francie setrvat na pozici vedoucího státu Evropy.

Francie je členem skupiny G8. Francouzská ekonomika je 5. největší ekonomikou na světě (hodnocení z roku 2004) za USA, Japonskem, Německem a Spojeným královstvím. 1. ledna 1999 se Francie spojila s dalšími deseti členy EU a vytvořila měnovou unii, která užívá společnou měnu euro, a v roce 2002 úplně přestala používat svou historickou měnu Francouzský frank.

Podle OECD (2004) je Francie 5. největší exportér výrobků na světě po USA, Německu, Japonsku a Číně (ale před Spojeným královstvím). Je také čtvrtý největší dovozce výrobků za USA, Německem a Čínou.

5.3.1 Regionální politika Francie

V posledních dekádách se francouzská správa reformovala a dále reformuje či modernizuje, zejména pak od počátku 80.let se decentralizuje. Reformy veřejné správy se snaží přiblížit správu věcí veřejných občanům. Základním zákonem je zákon z 2.března 1982 o právech a svobodách obcí, departmentů a regionů, který rozšířil autonomii místních samospráv zejména v oblasti sociální a v oblasti školské správy. Tato reforma však zůstala nedokončena, zejména pokud jde o finanční vztahy mezi státem a místními samosprávami.

Brzy následovaly další zákony - zákon z r.1988 o zlepšení decentralizace, zákon z r.1991 týkající se měst a zákon z r.1992 o orientaci územní správy republiky.

Zatímco dějiny francouzské státní centralizace mají velmi dlouhou tradici, samospráva se poprvé výrazně uplatnila až při prvních komunálních volbách v roce 1882. Základem francouzského správního systému se staly departementy, soustřeďující ve svých rukách státní správu již od napoleonských dob. Za Charlese Pompidoua vznikly v roce 1972 kraje a Valéry Giscard d'Estaigne předložil návrh zákona o decentralizaci. Po politických změnách však byl vznik samosprávy na úrovni departementů a regionů (krajů) realizován až zákonem z roku 1982 za prezidenta Françoise Mitteranda.

Přenos působností státu na samosprávu byl doprovázen fiskální decentralizací, přísný dozor státu v území byl změněn na možnost, aby prefekt zrušil neplatné právní akty samosprávy prostřednictvím správního soudu. Příjmy samospráv jsou možné ze tří zdrojů: dotací státu, vlastních daní a vlastních výnosů z pronájmů nebo půjček.

Francie završila půl století snahy o vyrovnání rozdílů mezi jednotlivými regiony. V roce 1998 byl přijat zákon, který vede obce k vytvoření určitých větších celků, které by lépe mohly spravovat dané území.

Hlavní prvky RP Francie:

- zajištění pracovních příležitostí
- snížení nákladů
- omezení rizika přelidnění regionu

Stupně územní samosprávy:

1. *Communes* – přes třicet tisíc obcí

Jednotka byla ustavena již v roce 1789. Je základním článkem samosprávy. Má převážně exekutivní pravomoci. V čele stojí starosta volený Obecní radou. 90 % communes má méně než 3 500 obyvatel, 69 % pak méně než 700 obyvatel. Proto se obce často sdružují do větších celků kolem měst a vytvářejí tzv. obecní syndikáty (*syndicats intercommunaux*). Starosta a jeho zástupci se volí z členů zastupitelstva. Obce je posledním článkem, kterých je ve Francii 36 682. Obce jsou samosprávné s voleným zastupitelstvem (obecní rada).

2. *Departemente* – střední stupeň

Dnešní departamenty vznikly zákony z roku 1790. Při dělení území zvítězila koncepce, která zohledňovala historické a geografické podmínky. Počet obyvatel v dnešních departamentech se pohybuje od 0,7 milionu do 2,5 milionů.

Francie má celkem 100 departamentů. Ty se dále rozdělují na 342 arrondissementů, do který se nevolí žádné zastupitelstvo a mají ale pouze smysl pro zařazení a administraci. Arrondissementy se člení na 4 035 kantonů, ale ty opět slouží jen k administraci a rozdělení voličů.⁹¹

Starostové obcí se scházejí v Generální radě (Conseil général) departementu, která je jeho nejvyšším orgánem. Její hlavou je předseda, který je volen na 6 let na základě většinového dvoukolového systému volby jednoho kandidáta. Od roku 1982 má předseda Generální rady (jako poradního orgánu) nejrozsáhlejší pravomoci v departementu. Do té doby byl nejdůležitější osobou vládou jmenovaný prefekt, který se nyní specializuje pouze na výkon státní správy. Ten je nestraničným státním úředníkem. Území departementu se dělí na kantony a z každého kantonu pochází jeden zástupce. Takové členění zvýhodňuje zemědělské, málo osídlené kantony a vzhledem k tomu, že kantonální členění se používá také u senátních voleb, mají zemědělské oblasti silnější zastoupení i zde. Departamenty vznikly v roce 1789. V roce 1982 se staly plnoprávným územním celkem. Ve své pravomoci mají především zdravotnictví a sociální péči, zemědělskou infrastrukturu, silniční síť, zajišťuje colléges (zhruba odpovídá II. stupni ZŠ), školní dopravu apod.

3. *Regione*

Myšlenka vytvoření regionů pochází již z konce 19. století, kdy vláda ustanovila ve Vichy 18 regionálních prefektů. V roce 1964 vznikly první oficiální regiony a od roku 1972 existovala Regionální veřejná sdružení. Ty se pak v roce 1982 přeměnily na samosprávné celky - regiony. Mají za úkol řídit plánování, ekonomický rozvoj, vzdělávání dospělých, výstavbu, infrastrukturu a nést náklady na provoz gymnázií. Představitelem výkonné moci v regionu je předseda Regionální rady. Je volen na 6 let a má k dispozici svůj konzultativní orgán: regionální sociální a hospodářský výbor.

V současné době existuje 26 regionů (22 + 4 zámořská teritoria). Regiony jsou dále děleny do 100 departamentů, které jsou očíslovány (podle abecedy), což má následně význam např. pro směrovací čísla nebo poznávací značky aut. 22 regionů leží v evropské

---

⁹¹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Francie#Politick.C3.BD_syst.C3.A9m

části **Francie** (*France métropolitaine*), z nichž jeden tvoří Korsika se zvláštním statutem (*collectivité territoriale*), a zbylé čtyři jsou tvořeny vždy jen jedním departementem a bývají tak označovány jako Zámořské departmenty a regiony (*Départements et régions d'outre-mer*, zkratka (D.R.O.M.)).

Metropolitní Francie (*France métropolitaine*) – ležící v západní části pevninské Evropy – se člení na

- 22 regionů (*Région française*):

Obrázek 6: 22 regionů Francie

Zdroj: <http://cs.wikipedia.org>

1. Alsace (Alsasko)	12. Île-de-France
2. Aquitaine (Akvitánie)	13. Languedoc-Roussillon
3. Auvergne	14. Limousin
4. Basse-Normandie (Dolní Normandie)	15. . Lorraine (Lotrinsko)
5. Bourgogne (Burgundsko)	16. Midi-Pyrénées
6. Bretagne (Bretaň)	17. Nord-Pas-de-Calais
7. Centre	18. Pays de la Loire
8. Champagne-Ardenne	19. Picardie (Pikardie)
9. Corse (Korsika)	20. Poitou-Charentes
10. Franche-Comté	21. Provence-Alpes-Côte d'Azur
11. Haute-Normandie (Horní Normandie)	22. Rhône-Alpes

Korsika (*La Corse*) má zvláštní statut (*collectivité territoriale*), od ostatních 21 regionů odlišný.

- 4 zámořské regiony (*régions d'outre-mer*) (současně každý vytváří i zámořský department (*département d'outre-mer*)) :

1. Guadeloupe

2. Guyane

3. Martinique

4. Réunion

Kromě 26 regionů a 100 departmentů se Francie skládá z dalších zahraničních teritorií, zemí, departmentních kolektivit a zahraničních kolektivit.

Zahraníční teritoria se neberou jako část Republiky Francie a nepočítají se rozlohou do teritoria republiky nebo EU. Teritoria v Pacifiku nadále používají frank jako svou měnu, i když byla v Evropě nahrazena eurem. Polynéský frank má však kurs vázán na euro.

Francie také kontroluje množství ostrovů v Indickém a Tichém oceánu, které nemají stále osídlení : Bassas da India, Clippertonův ostrov, ostrovy Europa, ostrovy Glorioso, ostrov Juan de Nova, ostrov Tromelin.

Nedostatky:⁹²

- *Nejasné pravomoci* – i když původní právní úprava stanovila vcelku jasně pravomoci jednotlivých stupňů (stát, region, departement, obce), došlo postupně k roztržitému takovému rozdělení. Také není úplně jasný způsob spolufinancování a v konečném důsledku dochází i k přeřinancování, např. projekt, který by byl jako celek odmítnut z důvodu neúměrných nákladů, se realizuje, neboť každý stupeň posuzuje jen objem svých vlastních investovaných prostředků.

- *Rozdíly mezi obcemi* – obce, kde se nachází málo podnikatelů a mají tedy nižší vlastní příjmy, omezují zejména investiční výdaje. Tím ale podvazují další rozvoj, neboť jim chybí dostatečná infrastruktura, která by přilákala další podnikatele. I když zmírnění rozdílů patřilo mezi hlavní cíle reformy územní samosprávy, výsledky nejsou zatím příliš povzbuzující.

---

⁹² Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 75

- *Ekonomické zasahování* – spočívá v tom, že obce volí různé prostředky, jak získat dodatečné podnikatelské subjekty, a tím i příjmy z daní. Jde zejména o prodej pozemků za sníženou cenu či daňové osvobození vztahující se k místním daním. Dochází tak k oslabování místních financí jako celku.

Francie vždy patřila k zemím s rezervovaným postojem k zahraničním investicím, ovšem s ohledem na konkurenci sousedních států se i ona rozhodla pro vytvoření systému pobídek. Dotace za nové vytvořené pracovní místo v problematice oblasti (střed země a některé severní departementy) se neomezují pouze na zahraniční firmy. Ve Francii vzniklo spousta projektů, které výrazně napomohly zvýšení životní úrovně v daných regionech. Má-li být RP úspěšná, nelze ji zjednodušovat pouze na změnu sídla firem. Každý podnik potřebuje pro svoji činnost kvalifikované pracovníky, proto přirozeně bude hledat místo v blízkosti specializované školy nebo univerzity. Spojení vědy a praxe se ukazuje jako nezbytné. Během minulých čtyřiceti let se počet univerzit ve Francii zvýšil z 16 na 42.⁹³

Další důležitý prvek decentralizace představuje bankovní sektor. Ve Francii existovalo, podobně jako v Itálii, relativně velké množství regionálních bank, které poskytovaly úvěry pouze podnikům daného regionu. Většina jich během hospodářské krize v třicátých letech 20. století zanikla nebo se stala součástí pařížských bank. V 80. letech byly zřízeny společnosti regionálního rozvoje, které měly za cíl finančně podpořit malé a střední podniky. Celkem 20 těchto společností ročně proinvestovalo kolem 6 mld. Franků. Také velké banky zřídily regionální ředitelství, která ale disponovala pouze velmi omezenými možnostmi při poskytování úvěrů.

Třetí podmínkou úspěšné RP je decentralizace veřejného sektoru, zejména státní správy. Ministerstva a s nimi související orgány státní správy představují 36 % všech pařížských zaměstnanců a vlastní čtvrtinu budov ve městě. Velkým problémem zůstává vysoká koncentrace pracovních sil ve velkoměstech. V roce 1991 přijala vláda opatření, podle něhož muselo 30 000 pracovníků opustit Paříž do roku 2000. V případě, že manžel(ka) v souvislosti s převodem ztratil(a) práci, získal(a) nezdaňovanou sociální dávku ve výši

---

⁹³ Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 76

40 000 franků. Problém však spočívá ve skutečnosti, že vyšší státní úředníci s určitou úrovní znalostí a okruhem (pařížských) kontaktů se raději vzdají svého místa, přestoupí do „nedecentralizované“ instituce, kde po nějaké době opět dosáhnou dřívějšího postavení. Stále totiž platí a patrně žádné vládní nařízení tento fakt nezmění, že „politika se dělá v Paříži“.⁹⁴

5.3.1.1 Regiony NUTS

Eurostat vychází z regionů NUTS 2, což jsou administrativní regiony vytvořené právě kvůli potřebám Evropské unie a Eurostatu.

Ve Francii regionální členění odpovídá úrovni NUTS 2. Na této úrovni je plně rozvinutý princip plánování a programování, který umožňuje sladit požadavky EU, státu a regionů a připravit kvalitní projekty pro žádosti ze zdrojů strukturálních fondů. Nyní má nejvíce regionů NUTS II Německo (41), Velká Británie (37) a Francie (26). Francouzské zámořské departmenty Guadeloupe, Martinique, Guyane a Reunion, patří mezi nejchudší regiony EU.

	NUTS I	NUTS II	NUTS III
Francie	9	26	100

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/specifikace_regionu

Postavení Francie jako jednoho z největších příjemců finančních prostředků v letech 1994 – 1999 bylo ovlivněno odlišnými faktory než v jiných zemích. Největší množství finančních prostředků nesměřovalo do Francie za účelem naplňování Cíle 1, ale na naplňování Cíle 2, 3 a 4. Francie získává velkou podporu ze strukturálních fondů rovněž pro současné období 2000 – 2006. V rámci Iniciativ Společenství je ve výši dosažených fin. prostředků z bývalé 15 EU na čtvrtém místě. Z celkové sumy věnované na Cíl 2 je největším příjemcem a co se týče Cíle 3 tak zaujímá třetí příčku z bývalé patnáctky (za Německem a Velkou Británií). Francie je druhým největším plátcem do rozpočtu EU 25.

⁹⁴ Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 77

Francouzské zkušenosti z oblasti regionální politiky a regionálního plánování mohou být v podmínkách České republiky užitečné hned z několika důvodů. Nejdůležitější jsou:⁹⁵

1. Intenzivní přechod od centrálního systému veřejné správy k její decentralizaci, probíhající od počátku 80. let, zcela pozměnil charakter regionálního plánování.
2. Vysoká roztržitost osídlení včetně správní rozdrobenosti (36 000 obcí při průměrné velikosti 1500 obyvatel) orientuje „regionální politiku“ z větší části na problematiku rozvoje venkova.
3. Francie je zemí, která v posledních letech opouští tradiční „národní“ přístupy k regionálnímu rozvoji a naopak se je snaží v maximální míře přiblížit přístupům v Evropské unii při zohlednění vlastních regionálních specifik.
4. Legislativa v předmětné oblasti je maximálně integrována, zákon „ O směrech regionálního rozvoje a plánování“ z roku 1995 zahrnuje jak problematiku obsaženou v jeho názvu, tak i otázky regionální politiky, obsahuje také principy, jež byly v té době úrovni EU teprve diskutovány jako např. trvale udržitelný regionální rozvoj.

Charakteristikou Francie zůstává její rozsáhlý veřejný sektor a přesvědčení vlády i Francouzů, „že stát by měl něco udělat“. Zůstává otázkou, kde se nachází hranice mezi zemědělcem a také-zemědělcem připraveným pobírat všechny možné dotace.

5.4 Rakousko

Rakousko se stalo členem EU v roce 1995. Svou velikostí patří mezi střední státy Evropy. Je vyspělým průmyslovým státem. Podíl tzv. ekologické energie na domácí výrobě energie činí 71%, na celkové brutto spotřebě 25%, na konečné spotřebě 12%. Podíl elektrické energie získávané z obnovitelných zdrojů činí v Rakousku 70,4% (včetně vodní síly), což je více než dvojnásobek průměru zemí EU. Rakousko má v tomto oboru špičkové technologie a počítá s jejich vývozem do zemí SVE. Vodní elektrárny dodávají přibližně 70% elektrické

---

⁹⁵ Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 85

energie vyrobené v zemi a pokrývají zhruba osminu celkové brutto energetické spotřeby státu.

Rakouská republika je spolkovým státem v čele s přímo voleným spolkovým prezidentem. Republikou je od roku 1918 v čele s prezidentem Heinzem Fischerem (od roku 2004), s hlavním městem Vídní a počtem obyvatel něco přes osm milionů. Je parlamentní demokracií, založenou na dvoukomorovém parlamentním systému (Národní rada, Spolková rada). Zákonodárná a výkonná moc je rozdělena mezi spolek (Bund) a 9 spolkových zemí. Podle ústavy je v kompetenci zemí všechno, co není výslovně záležitostí celospolkovou.

V regionální oblasti mohou jednotlivé země provádět vlastní politiku, přesahující hranice spolkového státu. Forma vlády je založena na tzv. kancléřském principu;

Vláda je tvořena kancléřem, jeho zástupcem vicekancléřem a jednotlivými ministry.

Zákonodárným orgánem spolkové země je zemský sněm, který je jednokomorový. Každá spolková země má svou zemskou vládu, v jejímž čele stojí zemský hejtman (Landeshauptmann).

Nejdůležitějším faktorem ovlivňujícím vývoj ekonomiky Rakouska je jeho mezinárodní prostředí. Rakousko jako typická malá země s otevřenou ekonomikou je silně závislé na mezinárodním vývoji a především na vývoji v Německu, se kterým Rakousko dosahuje podílu obratu zahraničního obchodu okolo 36%, což je vyšší závislost, než vykazuje ČR vůči Německu.

5.4.1 Regionální politika Rakouska

V Rakousku je regionální politika nebo regionální hospodářská politika chápána jako ekonomická podoblast územního plánování. Zahrnuje soubor hospodářsko-politických opatření, kterými mají být realizovány společensko-politické představy v jednotlivých ekonomických prostorech.

RP se zaměřuje na tři oblasti: ⁹⁶

---

⁹⁶ Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 99-100

1. *politika vyrovnávání rozdílů* (sociální spravedlnost) – opatření, která směřují k minimalizaci regionálních rozdílů v příjmech, resp. kupní síle, k zajištění toho, aby všichni obyvatelé mohli v dostupné vzdálenosti od svého bydliště využívat stejně hodnotné zásobování ke krytí své poptávky po zboží a po službách a k vytvoření společenské rovnosti šancí
2. *růstová politika*- hospodářský růst je předpokladem, že bude dosažena, resp. Zachována plná zaměstnanost. Zpravidla je nutné, aby se přizpůsobily regionálně odlišné míry růstu ekonomicky činného a pracujícího obyvatelstva. Toho lze dosáhnout např. tím, že dojde k využití regionálního potenciálu pracovní síly a že výrobní faktory budou nasměrovány k jejich optimálnímu využití (optimální alokace zdrojů)
3. *stabilita* – opatření RP mohou přispět k odstranění, příp. tlumení konjunkturálních a strukturálních krizí, a tím k vytváření vyvážené ekonomické struktury. Je třeba usilovat o rozšíření kvalifikační struktury a strukturální přizpůsobení se i velikostní struktury podniků tak, aby se zajistila co největší konjunkturální jistota. Opatření na udržení podniků (sanační opatření) je nutno chápat jako stabilizační, neboť z dlouhodobého hlediska jde o udržení úrovně nezaměstnanosti.

Tyto cíle se však mohou navzájem dostávat do konfliktů. Např. cíl obecného ekonomického růstu a cíl vyrovnávání rozdílů. K dosažení cílu regionální politiky jsou nutné koncepce a programy, které lze později analyzovat z hlediska

Tradičními oblastmi, na které se soustředila pozornost rakouské regionální politiky v minulých letech byly zejména okrajové oblasti státu, ležící v pohraniční oblasti s Českou republikou (Horní Rakousko - Mühlviertl, Dolní Rakousko - Waldviertl, Wienviertl) a dále pak oblasti ve vnitrozemí.

5.4.1.1 *Nositelé regionální politiky*⁹⁷

Vyznačuje se pluralitou nositelů. Ústavní soud stanovil rozdělení kompetencí tak, že zemské a územní plánování je věc spolkových zemí, pokud nezasahují do těch opatření,

---

⁹⁷ Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003. str. 102 - 103

kteřá jsou výslovně vyhrazena státu jako např. infrastruktura a regionální ekonomické plánování. Ve veřejnoprávní oblasti jsou pro aktivity a rozhodování v regionální politice kompetentní územní korporace, stát, spolkové země a obce. V soukromoprávní oblasti výslovné zmocnění veřejného sektoru k regionální politice neexistuje.

Rakousko je zemí, která byla k EU v rámci integračních procesů přiřčleněna k teprve v nedávné době. Zároveň je zemí, kde mechanismy regionální politiky jsou dlouhodobou a stabilní součástí usměřňování prostorového rozvoje ze strany státu i jednotlivých spolkových zemí. Integrace s EU vedle hospodářských souvislostí znamená také integraci a utváření kompatibility regionální politiky, prostorového rozvoje s standardem platným v zemích EU.

V Rakousku mají regiony postavení státoprávního subjektu federace (spolkového státu). Rakousko je sice spolkovým státem až od roku 1920, ale i zde je územněsprávní struktura založena na 7 historických zemích a neměnnosti jejich hranic. Když po první světové válce Rakousko získalo úzký pohraniční pás Maďarska, nebylo toto území připojeno k Dolnímu Rakousku a Štýrsku, což se nabízelo jako jednoduchá a pragmatická varianta, nýbrž vznikla osmá země, Burgenland, bez ohledu na její krajně nevýhodný protáhlý a úzký tvar. Jedinou skutečnou změnou bylo roku 1921 oddělení Vídně od Dolního Rakouska a její prohlášení devátou zemí. (Druhý krok po tomto aktu následoval až roku 1986, kdy dolnorakouské zemské referendum rozhodlo o přemístění hlavního města z extertoriální Vídně do Sankt Pöltenu.) Rakousko je po stránce územního členění bezproblémovou zemí, protože "zdědilo" z minulosti zemské útvary, které velikostně velmi dobře zapadají do měřítka celého státu a odpovídají i moderním požadavkům veřejné správy. Země - kromě Vídně - se dělí na politické okresy (bez samosprávy), ty ještě na soudní okresy. Ve Vídni představují městské okresy (23) obdobu politických okresů.⁹⁸

Administrativně správní členění⁹⁹: 9 spolkových zemí (= NUTS II), 99 politických okresů, 2359 obcí

9 států (spolkových zemí):

---

⁹⁸ <http://www.ingema.net/in2001/clanek.php?id=5>

⁹⁹ <http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/rakousko-souhrnne-informace/rakousko-zakladni-informace-o-teritoriu/1000912/19603/#administrativne8>

- **Dolní Rakousy**, Niederösterreich (St. Pölten);
- **Štýrsko**, Steiermark (Graz, Štýrský Hradec);
- **Horní Rakousy**, Oberösterreich (Linz, Linec)
- **Burgenland** (Eisenstadt),
- **Salcbursko**, Salzburg (Salzburg, Solnohrad).
- **Voralbersko**, Vorarlberg (Bregenz)
- **Tyrolsko**, Tirol (Innsbruck)
- **Korutany**, Kärnten (Klagenfurt)
- **Hlavní město Vídeň** (Wien)

5.4.1.2 Regiony NUTS

Regionální rozdíly jsou v Rakousku v rámci činnosti ÖROK sledovány dlouhodobě, podle vlastní metodiky a vlastního členění. Ve smyslu porovnání statistických ukazatelů Rakousko odpovídá zhruba průměru zemí EU (v členských EU žije přibližně polovina obyvatel podporovaných oblastech strukturálními fondy). Přistoupením Rakousku do EU, s nároky na fondové podpory Rakousko převzalo stanovenou metodiku vymezování regionu ve smyslu používané klasifikace statistických územních jednotek NUTS s tím, že jednotlivé úrovně byly stanoveny následovně:

NUTS I - tvořené skupinami spolkových zemí (Východní, Jižní a Západní Rakousko)

NUTS II jednotka totožná se spolkovými zeměmi

NUTS III - v úrovni politických okresů (35 jednotek).

	NUTS I	NUTS II	NUTS III
Rakousko	3	9	35

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/specifikace_regionu

Na úrovni NUTS III jsou v Rakousku sloučeny okresy do větších jednotek. Evropská unie ovšem respektuje spolkové uspořádání Rakouska na úrovni NUTS II, takže tam jsou zařazeny jednotky, které mají kolem 300 000 obyvatel, například Burgenland. Velikostně by ale příslušným kritériím neodpovídaly. V případě Burgenlandu šlo však navíc o ekonomicky zaostalý region splňující kritéria pro zařazení do Cíle 1 strukturálních fondů. V Rakousku je Burgenland jediným regionem, který spadá v období 2000 – 2006 pod Cíl 1. Tato země se podílí na celorakouské populaci pouze 3,4%

V letech 2000 – 2006 získá Rakousko z rozpočtu Společenství na Cíl 1 celkem 288 milionů euro zatímco v letech 1995 – 99 to bylo pouze 183 mil. euro.

Ekonomická integrace evropského prostoru vytváří tlak na rakouské regiony, jejich rozvoj ovlivňuje rozdílným způsobem. Na jedné straně bývalé země východního bloku, liberalizace jejich ekonomiky na druhé straně expandující vyspělé ekonomiky, s hospodářsky velmi rozvinutými regiony.

Analýzy prováděné Rakouským institutem hospodářského výzkumu ukazují, že v pokračující hospodářské diferenciaci se projevuje pozitivní vliv blízkých hospodářsky rozvinutých regionů, naopak negativně se situace vyvíjí v oblastech sousedících s bývalými východními zeměmi. Lze konstatovat, že tyto trendy změn nebudou mít trvalý charakter, s tím je možné předpokládat, že perspektivně východní oblasti lépe zhodnotí své komparativní výhody.

V současné době ale tyto oblasti jsou zatíženy svou hospodářskou stagnující strukturou (převážně zemědělské oblasti), bez odpovídajícího aktivizujícího zázemí. Naopak oblasti ležící v zázemí industrializovaných, respektive hospodářsky rozvinutých oblastí v blízkém zahraničí v současné době těží především z dlouhodobě se rozvíjejících se pracovních kontaktů, těsné přeshraniční provázanosti těchto regionů.

5.4.1.3 *Legislativní aspekty a věcné souvislosti realizace regionální politiky a prostorového rozvoje v Rakousku*¹⁰⁰

Možnost usměrňování prostorového rozvoje, konkrétní uplatňování regionální politiky není v rakouském právním řádu specificky zakotvena. Rakouská spolková ústava měla a má jen málo norem, které se výslovně vztahují k územnímu uspořádání a prostorovému (regionálnímu) plánování.

Věcně je tato problematika řešena v rámci systému, ve kterém na jedné straně působí územní plánování v klasickém pojetí jako nástroj usměrňující využívání konkrétního území, na straně druhé jako systém regionálního plánování a který jako celek je definován jako systém prostorového plánování (prostorového uspořádání), který je orientován na usměrňování prostorových vazeb v území.

---

¹⁰⁰ Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 103

Toto rozdělení vychází z ústavního pojetí rozdělení kompetencí mezi státem (spolkem) a obcemi. Přitom pro pokrytí problematiky prostorového rozvoje lze z ústavy a ústavního zákona čerpat jen velmi málo, protože tyto legislativní normy neobsahují řešení státních cílů.

Kompetenčně je proto realizace jednotlivých oborových cílů na úrovni státu převedena do působnosti jednotlivých odvětvových resortů na spolkové i zemské úrovni a zemí. Legislativně je regionální politika zakotvena v působnosti jednotlivých zemí. Tyto země sami stanovily své zákony o prostorovém plánování (resp. územním uspořádání) to v rámci dvou "typů" zákonů:

- zákonů o prostorovém uspořádání (PUSP) (Raumordnungsgesetz)
- zákonů o prostorovém plánování (Raumplanungsgesetz) (PP)

Výjimkou v tomto směru je pouze Vídeň.

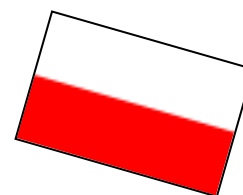
Tyto zákony upravují postupy, obsah, sestavení a právní působení nástrojů regionálních plánů a územních plánů obcí.

Plány o využití obcí o využití území podléhají schválení zemí (odborný a věcný dohled), zavazují obecní stavební úřady a majitele pozemků (tzn. v českém pojetí kategorie "územního plánu").

Část kompetencí je ústavou obcím, zemím a majitelům odejmuta. Týká se práv souvisejících s nadregionálními zájmy, a správou činností spadajících ústavně do práva federace. Tato omezení vyplývají např. z práva státu na vyvlastnění v odůvodněných případech (železnice, silnice).

5.5 Polsko

Polsko je republikou s téměř 39 miliony obyvatel. Hlavním městem je Varšava a od října 2005 je prezidentem Lech Kaczyński. Po pádu komunismu na konci 80. let Polsko přijalo šokovou terapii s cílem transformovat svoji ekonomiku. Od roku 1992 došlo k obnovení hospodářského růstu, jehož hnací silou je bankovníctví, oděvní a spotřební průmysl. Zemědělství zaměstnává téměř 30 % všech pracujících. V roce 1999 se země stala členem Severoatlantické aliance (NATO) a je jednou z 10 zemí, která přistoupila 1. května 2004 k Evropské unii.

V roce 1997 nastolila Ústava systém, v němž se o moc dělí prezident s parlamentem. Prezident je volen přímo na pětileté období. Parlament je složen ze dvou komor. Dolní komora se nazývá sejm a je v ní 460 křese, dolní komora je senát se 100 křesly

5.5.1 Regionální politika Polska

Před 1. světovou válkou bylo polské území rozděleno mezi tři impéria: ruské, německé a rakousko-uherské; každý z těchto států měl přitom odlišný systém územního členění. Obrozený polský stát, který vznikl po podepsání versailleské mírové smlouvy v roce 1919 a polsko-sovětské válce v roce 1920, utvořil trojstupňové administrativní členění se 17 vojvodstvími, 264 okresy a 3195 obcemi. V září 1939 bylo Polsko okupováno Německem a Sovětským svazem. Oba tyto státy zde vytvořily nové členění, ovšem až do roku 1945 byla administrativní situace nestabilní. Po 2. světové válce se Polsko v důsledku dohod v Teheránu, na Jaltě a v Postupimi zformovalo v nových politických hranicích. K reformám členění státu došlo v letech 1950, 1975 a 1998. Při nich doznaly změn jak počet vojvodství, tak i jejich hranice.¹⁰¹

Administrativně správní členění:

Od 1. ledna 1999 má Polsko trojstupňové členění na vojvodství (województwo), okresy (powiat) a obce (gmina). Vzhledem k rozdílnosti chápání českého výrazu „obec“ oproti polskému – gmina je spíše ekvivalentní působnosti pověřeného obecního úřadu – se v člancích používá výraz **gmina**.¹⁰²

V červnu 2002 předložilo Polsko návrhového Národního rozvojového plánu na období 2004 – 2006. tento plán slouží jako základ pro Rámec podpory Společenství. Polsko realizuje 6 sektorových operačních programů, Integrovaný regionální operační program a OP pro technickou pomoc.

Polsko a Německo spolupracovaly při zpracování programových dokumentů pro Interreg na přeshraniční spolupráci.

V červnu 2000 bylo rozhodnutím rady ministrů vytvořeno Ministerstvo regionálního rozvoje Polska, ale přeshraniční spolupráce zůstala v kompetencích

---

¹⁰¹ <http://www.geonika.cz>

¹⁰² <http://cs.wikipedia.org/wiki/Polsko>

Ministerstva vnitra. Toto nové ministerstvo hraje vedoucí úlohu v programování regionálního rozvoje. Zákon o regionální rozvoji položil pravidla administrativní koordinace mezi centrální a regionálními vládami vzhledem k vládní politice regionálního rozvoje, koordinaci mezi ministerstvy, distribuci kompetencí a aplikací principu partnerství včetně poradní role Rady státní regionální politiky.¹⁰³

5.5.1.1 *Regiony NUTS*

V červnu 2000 byla přijata rozhodnutím rady ministrů prozatímní klasifikace NUTS a tím byla zavedena pětistupňová hierarchická struktura složená z:¹⁰⁴

- 2489 obcí (gminas) – obdoba NUTS V
- 373 powiatů – NUTS IV
- 44 skupin powiatů – NUTS III
- 16 vojvodství – NUTS II

Polsko se dělí na následující vojvodství:¹⁰⁵

- **Dolnoslezské** (Dolnośląskie)
- **Kujavsko-pomořské** (Kujawsko-pomorskie)
- **Lodžské** (Łódzkie)
- **Lublinské** (Lubelskie)
- **Lubušské** (Lubuskie)
- **Malopolské** (Małopolskie)
- **Mazovské** (Mazowieckie)
- **Opolské** (Opolskie)
- **Podkarpatské** (Podkarpackie)
- **Podleské** (Podlaskie)
- **Pomořanské** (Pomorskie)
- **Slezské** (Śląskie)

---

¹⁰³ Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 172

¹⁰⁴ Wokoun, R., Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, Oeconomica, VŠE, Praha, 2003, str. 171

¹⁰⁵ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Polsko>

- **Svatokřížské** (Świętokrzyskie)
- **Varmijsko-mazurské** (Warmińsko-mazurskie)
- **Velkopolské** (Wielkopolskie)
- **Západopomořanské** (Zachodniopomorskie)

	NUTS I	NUTS II	NUTS III
Polsko	1	16	44

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/specifikace_regionu

Všechny polské regiony NUTS II patří podle současných měřítek pod Cíl strukturální politiky EU, v jehož rámci jsou podporovány regiony, jejichž HDP na obyv. je nižší než 75 % průměru EU. I přesto, že všechny regiony jsou podle HDP zaostávající, existují mezi nimi poměrně značné regionální disparity, ať už ve tvorbě HDP, tak i v nezaměstnanosti, vzdělání obyvatel, jejich zaměstnanosti podle sektorů (v primárním sektoru je poměrně vysoká míra zaměstnanosti) apod.

Míra nezaměstnanosti v Polsku v březnu 2006 činila 17,8 procenta.

ZÁVĚR

Regionální politika se do dnešní podoby vyvíjela již od vzniku Evropského společenství v roce 1957 a prošla několika reformami. Reforma Agenda 2000, přinesla její koncentraci do nejproblémovějších oblastí, redukci cílů a stanovení finančního rámce a pravidel do konce roku 2006. Za posledních 50 let prošla rozsáhlým vývojem ať už mluvíme o financování ze strukturálních fondů a její následné zvýšení objemu v roce 1986, nebo vytvoření Kohezního fondu v roce 1993, snížení počtu iniciativ a samozřejmě přijetí nových členských států atd.

Po dvacetiletém vývoji je strukturální politika nejen symbolem spravedlivého přerozdělování v rámci EU, ale také jednou z nejpropracovanějších a administrativně nejnáročnějších aktivit, jež Unie vykonává.

Přes velké výdaje na strukturální fondy existují mezi regiony Unie nadále velké, někde dokonce obrovské ekonomické rozdíly. V roce 1993 dosahoval průměr HDP na obyvatele v deseti nejméně vyspělých regionech Unie méně než jednu třetinu tohoto ukazatele deseti nejvyspělejších oblastí a nezaměstnanost byla sedmkrát vyšší. Pozitivní výsledky projevující se ve snížení ekonomických rozdílů přinesla regionální politika v případě Irska, částí Španělska a Portugalska. Zejména Irsko je uváděno jako příklad úspěšné regionální politiky. Naproti tomu situace Řecka, jižní Itálie a Severního Irska je méně příznivá a rozdíly mezi nimi a ostatními regiony Unie se spíše prohloubily. Vstupem dalších deseti států do EU se snížil průměrný HDP a tím i dříve zaostalé regiony tak ztratily nárok na čerpání prostředků ze strukturálních fondů.

Studie Eurostatu jasně ukázala, že s rozšířením Evropské unie došlo k významnému zvětšení rozdílu v hospodářské vyspělosti mezi regiony Unie. Už z tohoto vyplývá, že bude nutné, aby i v rámci nové finanční perspektivy Evropské unie na léta 2007-2013 figurovala politika soudržnosti na předním místě.

I když finanční zdroje strukturálních fondů rostou a Komise zahájila své vlastní regionální aktivity, spočívá hlavní odpovědnost za odstranění rozdílů mezi regiony Unie na vládách jednotlivých členských států. K tomu, aby členské státy mohly využívat lákavých prostředků ze strukturálních fondů, je třeba realizovat RP na národní úrovni, tzn. uplatňovat vlastní RP. Ta však musí spočívat na principech platných v EU. Programy Unie mohou být vždy jen dodatkem k národním regionálním aktivitám.

Co se týče České republiky, mohu na základě studií konstatovat, že dosud z EU více finančních prostředků získala, než-li do ni vložila. Jaký bude však její budoucí vývoj v novém sedmiletém období 2007 - 2013? Z každé strany jsou na nás vrhány různé domněnky o tom, jestli jsme schopni využít stanovených možností. Některé jsou pozitivní, jiné naopak negativní. Jádrem úspěchu je podle mě určitě vhodné připravení programových dokumentů, které jsou vyžadovány Komisí při nárokování zdrojů ze strukturální pomoci. Jejich kvalitní příprava tak vede k úspěšnému čerpání pomoci z EU. Výsledky regionální politiky závisí ale i na mnoha jiných faktorech, mezi něž patří také domácí tradice včetně politické stability, připravenost pracovních sil na adaptaci, úspěšná vnitřní strukturální politika aj. Rovněž ochota členských zemí k rozsáhlejšímu přerozdělování prostřednictvím společného rozpočtu.

Nutno podotknout, že šanci určitě máme stejně tak jako jiná členská země EU. Pak už pozitivní výsledek závisí na schopnosti vyjednávání zástupců jednotlivých členských zemí své záměry prosadit a posléze na schopnosti jak získat všechny nebo alespoň většinu vyjednaných finančních prostředků.

POUŽITÁ LITERATURA

19. *ČR v rámci politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU*, Vydal odbor vnějších vztahů ministerstva pro místní rozvoj ČR, červen 2003
20. *Evropská unie regionům*, Delegace Evropské komise v České republice, 2002, ISBN 80 – 238 – 8523 – 5
21. Goodall, B., *Dictionary of Hunam Geography*. Penguin Group, London, 1987
22. Lacina, K., Kala, *Regionální a mezinárodní marketing*, Gaudeamus, Hradec Králové, 2003, ISBN 80 – 7041 – 929 – 6
23. *Lisabonská strategie*, Informační listy, Delegace Evropské komise v České republice, 2004
24. Molle, W., *The Economics of European Integration: Tudory, Practice, Policy*. Dartmouth, Hants, 1990,
25. *Preparation of the Czech Republic for the implementation of EU cohesion policy from the year 2000*. Ministry of Regional Development of the Czech Republic – 1st English edition, Prague, 1999
26. *Podporují strukturální fondy a Fond soudržnosti rozvoj regionů?* Ministerstvo zahraničních věcí, Praha, 2003
27. *Průvodce fondy Evropské unie*, Odbor vnějších vztahů, Ministerstvo pro místní rozvoj, 2005
28. Skokan, K., *Evropská regionální politika v kontextu vstupu ČR do EU*, Repronis, Ostrava, 2003, ISBN 80 – 7329 – 023 - 5
29. Víturka, M., *Regionální ekonomie II*, Masarykova Univerzita, Brno 2000, ISBN 80 – 210 – 2257 - 4
30. Wokoun, R., *Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie*, VŠE, Oeconomica, Praha 2003, ISBN 80-245-0517-7

Ostatní materiály:

13. dokument Národní rozvojový plán ČR 2007 – 2013, elektronická verze: <http://www.strukturalni-fondy.cz/uploads/old/1075390720nrpcz.pdf>
14. Hospodářské noviny, 23. 5. 2005
15. Mladá fronta dnes, 7. 3. 2006

16. Nařízení Rady EC č. 1257/1999 o podpoře pro rozvoj venkova ze Zemědělského podpůrného a záručního fondu a měnící a zrušující některá nařízení.

Internetové zdroje:

19. www.blogator.com
20. www.businessinfo.cz
21. <http://cs.wikipedia.org>
22. www.czso.cz
23. www.dotace-help.cz
24. <http://epp.eurostat.ec.eu.int>
25. <http://eu.ihned.cz>
26. www.etim.cz
27. www.euractiv.cz
28. www.euroekonom.cz
29. www.euronest.cz
30. www.europa.eu.int
31. www.evropska-unie.cz
32. www.eurosg.com
33. www.euroskop.cz
34. www.geonika.cz
35. <http://hn.ihned.cz/>
36. www.ingema.net
37. www.integrace.cz
38. www.mmr.cz
39. <http://nuts.navajo.cz>
40. www.strukturalni-fondy.cz
41. www.strukturalnifondy.info
42. Evropská unie regionům, 2004, elektronická verze: www.evropska-unie.cz
43. <http://www.trasa.ctnactka.net>
44. www.wikipedia.org

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A: Mapa EU 25

PŘÍLOHA B: Mapy NUTS II vybraných států: Spojené Království, Francie, Rakousko, Polsko

PŘÍLOHA C: Strukturální fondy a nástroje pro EU-15 v letech 2000 – 2006 a pro nové členské státy v období 2000 – 2004

PŘÍLOHA D: Velikost příspěvku jednotlivých států EU do rozpočtu EU

PŘÍLOHA E: Procentní čerpání nových členských zemí ze strukturálních fondů v letech 2000 - 2006

PŘÍLOHA F: NUTS všech zemí

PŘÍLOHA G: Přehled všech regionů Evropské unie

PŘÍLOHA H: Rozdíly kohezní politiky v ČR a Evropské unii

PŘÍLOHA I: ČR 2000 – 2006: Struktura programových dokumentů SF; Administrativní systém CSF; Struktura cílů a priority NRP (globální a specifické cíle); Priority – opatření SROP

PŘÍLOHA J: NRP ČR 2007 – 2013: Globální cíl, Strategické cíle, Prioritní osy; Rozdělení prostředků v rámci cíle Konvergence; Rozdělení prostředků dle operačních programů cíle Konvergence

PŘÍLOHA A: MAPA EU 25

PŘÍLOHA B: MAPY NUTS II VYBRANÝCH STÁTŮ: SPOJENÉ
KRÁLOVSTVÍ, FRANCIE, RAKOUSKO, POLSKO

PŘÍLOHA C: STRUKTURÁLNÍ FONDY A NÁSTROJE PRO EU-15
V LETECH 2000 – 2006 A PRO NOVÉ ČLENSKÉ STÁTY V OBDOBÍ
2000 – 2004

PŘÍLOHA D: VELIKOST PŘÍSPĚVKU JEDNOTLIVÝCH STÁTŮ EU DO
ROZPOČTU EU

PŘÍLOHA E: PROCENTNÍ ČERPÁNÍ NOVÝCH ČLENSKÝCH ZEMÍ ZE
STRUKTURÁLNÍCH FONDŮ V LETECH 2000 - 2006

PŘÍLOHA F: NUTS VŠECH ZEMÍ

PŘÍLOHA G: PŘEHLED VŠECH REGIONŮ EVROPSKÉ UNIE

PŘÍLOHA H: ROZDÍLY KOHEZNÍ POLITIKY V ČR A EVROPSKÉ UNII

PŘÍLOHA I: ČR 2000 – 2006: STRUKTURA PROGRAMOVÝCH
DOKUMENTŮ SF; ADMINISTRATIVNÍ SYSTÉM CSF; STRUKTURA
CÍLŮ A PRIORITY NRP (GLOBÁLNÍ A SPECIFICKÉ CÍLE); PRIORITY
– OPATŘENÍ SROP

PŘÍLOHA J: NRP ČR 2007 – 2013: GLOBÁLNÍ CÍL, STRATEGICKÉ
CÍLE, PRIORITNÍ OSY; ROZDĚLENÍ PROSTŘEDKŮ V RÁMCI CÍLE
KONVERGENCE; ROZDĚLENÍ PROSTŘEDKŮ DLE OPERAČNÍCH
PROGRAMŮ CÍLE KONVERGENCE

ÚDAJE PRO KNIHOVNICKOU DATABÁZI

Název práce	Regionální politika Evropské unie
Autor práce	Bc. Barbora Němcová
Obor	Ekonomika veřejného sektoru
Rok obhajoby	2006
Vedoucí práce	prof. PhDr. Karel Lacina, DrSc.
Anotace	Práce se zabývá regionální politikou Evropské unie jako jednou z nejvýznamnějších politik EU. Podrobně zde popisují její cíle, financování a budoucí vývoj. Rovněž je zde i podrobná zmínka o pěti členských státech z nynější 25 členů EU.
Klíčová slova	Evropská unie, regionální politika EU, regionální politika ČR, Velké Británie, Francie, Rakousko, Polsko, strukturální fondy, cíle regionální politiky 2000 - 2006, 2007 - 2013, makroekonomické a mikroekonomické nástroje regionální politiky, Evropský rozpočet, pojetí regionální politiky, Národní rozvojový plán, iniciativy společenství